

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

**Ο έρωτας στην ποίηση του Θεόγνιδος: Το δεύτερο βιβλίο των ελεγείων,
στ. 1231 -1389**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ

Χριστίνα Σεϊτίδου, Α.Ε.Μ 60100

Επιβλέπων Καθηγητής: Γεώργιος Τσομής, Καθηγητής

ΚΟΜΟΤΗΝΗ, 2025

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ

Ο έρωτας στην ποίηση του Θεόγνιδος: Το δεύτερο βιβλίο των ελεγείων,

στ. 1231 -1389

Χριστίνα Σεϊτίδου, Α.Ε.Μ 60100

Η παρούσα Μεταπτυχιακή Εργασία Ειδίκευσης υποβλήθηκε στο Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης για την απόκτηση του τίτλου μεταπτυχιακών σπουδών ειδίκευσης στην Κλασική Φιλολογία.

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Επιβλέπων Καθηγητής: Γεώργιος Τσομής, Καθηγητής

2^ο Μέλος: Μπουσές Σταμάτιος, Καθηγητής

3^ο Μέλος: Παρασκευιώτης Γεώργιος, Επίκουρος Καθηγητής

ΚΟΜΟΤΗΝΗ, 2025

DEMOCRITUS UNIVERSITY OF THRACE SCHOOL OF
CLASSICS AND HUMANITIES DEPARTMENT OF GREEK
PHILOLOGY

POSTGRADUATE COURSE

"TEXTS AND CULTURE"

MASTER DISSERTATION

Love in the poetry of Theognis: The second book of the elegies, v. 1231-1389.

Christina Seitidou, Registration Number: 60100

A thesis submitted in partial fulfilment of the requirements for the degree of Master in
Classical Philology, Department of Greek Philology, Democritus University of Thrace

COMMITTEE OF EXAMINERS

Supervisor: George Tsomis, Professor

Member 2: Stamatios Bouses, Professor

Member 3: George Paraskeviotis, Assistant Professor

KOMOTINI, 2025

Η έγκριση της παρούσας Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας από το Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης δεν υποδηλώνει αποδοχή των γνώμών του/της συγγραφέως (παρ. 2 του άρθρου 202 του ν. 5343/1932)

Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας της παρούσας εργασίας και ότι έχω αναφέρει ή παραπέμψει σε αυτή, ρητά και συγκεκριμένα, όλες τις πηγές, από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών, προτάσεων ή λέξεων, είτε αυτές μεταφέρονται επακριβώς (στο πρωτότυπο ή μεταφρασμένες) είτε παραφρασμένες. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά ειδικά για το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Κείμενα και Πολιτισμός» του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας της Σχολής Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	7
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	8
ABSTRACT.....	10
1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	12
1.1 ΟΙ ΕΛΕΓΕΙΕΣ ΤΟΥ ΘΕΟΓΝΙΔΟΥ.....	12
1.2 ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ ΑΥΘΕΝΤΙΚΩΝ ΕΛΕΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΓΕΝΕΣΤΕΡΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ.....	13
1.3 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΔΟΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	14
2. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟΣ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ.....	16
3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	81
3.1 ΕΡΩΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ.....	81
3.2 ΕΡΩΤΑΣ ΚΑΙ ΜΗ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ.....	82
3.3 ΕΡΩΤΑΣ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΙΑ.....	82
3.4 ΕΡΩΤΑΣ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ	83
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	84

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η αρχαία λυρική ποίηση ανέκαθεν με συγκινούσε, αλλά η καθοριστική στιγμή που έστρεψε την προσοχή μου προς αυτήν ήταν κατά τη διάρκεια του μαθήματος του δεύτερου εξαμήνου, το οποίο επικεντρώθηκε στη Σαπφώ, υπό την εμπνευσμένη καθοδήγηση του κ. Γεωργίου Τσομή. Τότε που συνειδητοποίησα ότι θα ήθελα η λυρική ποίηση να αποτελέσει τον πυρήνα της μεταπτυχιακής μου διπλωματικής εργασίας. Ο Θέογνις, αν και δεν μου ήταν τότε ιδιαίτερα γνωστός, με ανέπνευσε μέσα από την παράθεση και τις κατευθυντήριες γραμμές του κ. Τσομή. Ο τρόπος με τον οποίο ο Θέογνις αξιοποιεί το αρχαίο λογοτεχνικό υλικό, προσδίδοντας μια διαχρονική και θυελλώδη προσέγγιση στον έρωτα, με κατέκτησε από την πρώτη στιγμή.

Σε αυτό το σημείο, αισθάνομαι την ανάγκη να εκφράσω την ειλικρινή μου ευγνωμοσύνη προς τον επιβλέποντα της διπλωματικής μου εργασίας, κ. Γεώργιο Τσομή, Καθηγητή του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης. Η αμέριστη καθοδήγηση, η ενθάρρυνση και οι πολύτιμες συμβουλές του αποτέλεσαν αναντικατάστατη πηγή στήριξης κατά τη διάρκεια της συγγραφής της εργασίας μου. Από τα προπτυχιακά μου έτη, η αμοιβαία εκτίμηση και ο σεβασμός μας υπήρξαν θεμέλια της συνεργασίας μας.

Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής, τον κ. Σταμάτιο Μπουσέ, Καθηγητή του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας, και τον κ. Γεώργιο Παρασκευιώτη, Επίκουρο Καθηγητή του ίδιου Τμήματος, για τη συμβολή τους στην ολοκλήρωση αυτής της εργασίας.

Τέλος, οφείλω να εκφράσω την απεριόριστη ευγνωμοσύνη μου στους γονείς μου, Γεώργιο και Αικατερίνη, για την ανεκτίμητη υλική και ηθική στήριξη που μου προσέφεραν όλα αυτά τα χρόνια. Η αμέριστη αγάπη και η καθοδήγηση τους αποτελούν το φάρο στη ζωή μου. Ξεχωριστές ευχαριστίες απευθύνονται στη γιαγιά μου Ευγενία, της οποίας η αγάπη και η γενναιοδωρία υπήρξαν πηγή έμπνευσης και δύναμη σε κάθε βήμα μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο Θέογνις από τα Μέγαρα υπήρξε ελεγειακός ποιητής. Οι αρχαίοι τοποθετούσαν την ακμή του γύρω στα μέσα του 6ου αι. π.Χ., σήμερα όμως δεχόμαστε ως πιθανότερη εκδοχή να άκμασε περί το τέλος του 6ου ή και τις αρχές του 5ου αιώνα. Με το όνομά του έφτασε ως εμάς μια συλλογή 1.400 περίπου στίχων, των οποίων η αντιφατικότητα όσον αφορά στα νοήματα που αναπτύσσονται, βεβαιώνει ότι τα διάφορα ελεγειακά ποιήματα που απαρτίζουν τη συλλογή έχουν προέλευση διαφορετική και ανήκουν σε διαφορετικούς ποιητές. Η συλλογή αυτή χωρίζεται σε δύο βιβλία. Το πρώτο τελειώνει στον στίχο 1230. Τα θέματα των μικρών αυτών ελεγεών είναι ποικίλα: ένα μεγάλο μέρος των στίχων είναι αφιερωμένο στο συμπόσιο και το κρασί, άλλοι στίχοι έχουν ως θέμα την πατρίδα και τη δύσκολη κατάσταση στην οποία βρίσκεται - εδώ διακρίνουμε τις κοινωνικές αντιθέσεις μεταξύ αριστοκρατών και αστικής τάξης. Μερικοί στίχοι αναφέρονται και στον Περσικό κίνδυνο. Άλλοι πάλι κάνουν λόγο για την αρετή, η οποία άλλες φορές ταυτίζεται με τη δικαιοσύνη, άλλοτε με τον πλούτο, με τη θετική και αρνητική του σημασία, και άλλοτε με την τύχη. Τέλος, στο β' βιβλίο, το οποίο θα αποτελέσει αντικείμενο της ερευνητικής εργασίας, γίνεται λόγος για τον παιδικό έρωτα.

Η ποίηση του Θεόγνιδος εξετάζεται μέσω μιας διεπιστημονικής μεθοδολογίας που συνδυάζει φιλολογική ανάλυση με ιστορικές, κοινωνιολογικές και φιλοσοφικές ερμηνείες. Ειδικότερα, διερευνάται η σύνδεση του έρωτα με την κοινωνική οργάνωση της αρχαϊκής Ελλάδας, με έμφαση στις αντιθέσεις μεταξύ αριστοκρατικών και δημοκρατικών αντιλήψεων, καθώς και η αποτύπωση των εννοιών της αρετής και της φιλίας στα ποιήματα. Στην παρούσα εργασία, θα αναλυθούν οι στίχοι του δεύτερου βιβλίου (1231-1389), εστιάζοντας στο θέμα του έρωτα, και ειδικότερα στον παιδικό έρωτα, όπως παρουσιάζεται μέσα από τη σχέση του δημιουργού με τον Κύρνο. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το εύρος των συναισθημάτων που εκφράζονται, από την έντονη επιθυμία και την ευχαρίστηση της ανταπόκρισης, έως τη ζήλεια και την αποδοχή της απώλειας. Παράλληλα, θα εξεταστεί η επίδραση της προηγούμενης αρχαϊκής ποίησης (π.χ. Αρχίλοχος, Μίμνερμος, Σαπφώ, Αλκαίος, Ανακρέων, Ίβυκος) στις αντιλήψεις για τον έρωτα και τη σημασία του στην ανθρώπινη ζωή.

Λέξεις - Κλειδιά:

1. Θέογνις, Θεογνίδεια

2. Ελεγεία, αρχαϊκή λυρική ποίηση
3. Έρωτας, ερωτική ποίηση
4. Αρχαϊκή κοινωνία, αριστοκρατία

ABSTRACT

Theognis of Megara was an elegiac poet. According to ancient sources, he reached his peak of activity around the mid-6th century BCE. Today, however, established chronological dating suggests that he most likely flourished towards the end of the 6th or even the beginning of the 5th century BCE. A collection of about 1,400 verses has survived over time and reached us by his name, and contradictions in the meanings expressed in the poems confirm that the various elegiac poems which constitute the collection have different origins and belong to different poets. The collection is traditionally divided into two books. The first one ends at verse 1230. The themes of these short elegies are diverse: a significant portion of the verses is dedicated to symposium and wine, others focus on the homeland and the difficult situation it faces- here we observe the social contrast between the aristocracy and the bourgeoisie. Some verses refer to the Persian threat, while others discuss virtue, which is sometimes equated with justice, sometimes with fortune and other times with wealth, including both its negative and positive connotations. Lastly, in the second book, which forms the primary focus of this research, the theme of childhood love is explored.

The poetry of Theognis is examined through an interdisciplinary methodology that combines philological analysis with historical, sociological and philosophical interpretations. In particular, it investigates the connection between love and the social organisation of archaic Greece with an emphasis on the contrast between aristocratic and democratic views, as well as the depiction of the concepts of virtue and friendship in the poems. In this paper, the verses of the second book (1231-1389) will be analysed, focusing on the theme of love, and more specifically on childhood love, as it is presented through the creator's relationship with Kyrnos. Of particular interest is the range of emotions expressed, from the intense desire and the pleasure of reciprocation to jealousy and the acceptance of loss. At the same time, the influence of earlier archaic poetry on perceptions of love and its significance in human life will be examined (e.g. Archilochus, Mimnermus, Sappho, Alcaeus, Anacreon, Ibycus)

Keywords:

1. Theognis, Theognidea

2. Elegy, archaic lyric poetry
3. Eros (love) erotic poetry
4. Archaic society, aristocracy

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η μελέτη της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας αποτελεί μια ανεκτίμητη πηγή κατανόησης των αξιών, των ιδεών και της ηθικής φιλοσοφίας που διαμόρφωσαν τον αρχαίο κόσμο, προσφέροντας παράλληλα πολύτιμες πληροφορίες για τις κοινωνικές δομές και τις πολιτισμικές αντιλήψεις της εποχής. Ο έρωτας, ως κινητήρια δύναμη, αποτελεί βασικό θέμα της λογοτεχνίας από τα ομηρικά έπη ως τη λυρική ποίηση και τη δραματουργία, προσφέροντας ένα μοναδικό πλαίσιο για την κατανόηση της ανθρώπινης φύσης και της κοινωνικής ζωής.

Στην ποίηση της αρχαϊκής περιόδου, και ειδικότερα στις ελεγείες, ο έρωτας δεν περιορίζεται σε μία προσωπική βιωματική προσέγγιση, αλλά αποκτά κοινωνικές και πολιτισμικές διαστάσεις. Για παράδειγμα, στους στίχους του Θεόγνιδος, ο έρωτας περιγράφεται ως μια δύναμη που συνδέεται με τη φιλία, την αρετή και τις κοινωνικές ιεραρχίες. Χαρακτηριστικός είναι ο στίχος 788: «οὔτως οὐδὲν ἄρ' ἦν φίλτερον ἄλλο πάτρης.» όπου η έννοια της πατρίδας εμπλέκεται με τον έρωτα για την τιμή και την ευσέβεια, ενώ η ζήλια και η απογοήτευση, όπως στους στίχους 1369-1372, καταδεικνύουν την πολυπλοκότητα της ερωτικής εμπειρίας. Οι δημιουργοί της περιόδου, όπως ο Αλκαίος, η Σαπφώ και ο Θεόγνις, αντλούν θέματα από το φάσμα των ανθρωπίνων συναισθημάτων, με στόχους να αναδείξουν την αλληλεπίδραση μεταξύ ατομικών επιθυμιών και συλλογικών αξιών.

Οι ελεγείες του Θεόγνιδος

Ο Θεόγνις, ελεγειακός ποιητής από τα Μέγαρα, αποτελεί σημαντική φυσιογνωμία της αρχαϊκής ποίησης, με την συλλογή του να αντικατοπτρίζει την κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα της εποχής του. Η ακμή του τοποθετείται στο τέλος του 6ου αιώνα π.Χ. ή στις αρχές του 5ου αιώνα π.Χ., περίοδο κατά την οποία οι παραδοσιακές αριστοκρατικές αξίες δέχονταν ισχυρές προκλήσεις από την άνοδο των νεόπλουτων τάξεων και τις κοινωνικές αντιθέσεις.

Η συλλογή του, γνωστή ως «Θεογνίδεια», περιλαμβάνει περίπου 1.400 στίχους κατανεμημένους σε δύο βιβλία. Η συλλογή περιλαμβάνει ποικίλα θέματα: κοινωνική κριτική, πατριωτικές αναφορές, παραινέσεις για την αρετή, και ποιήματα που σχετίζονται με το συμπόσιο. Στο πρώτο βιβλίο, οι στίχοι 1-1220 εξετάζουν θέματα όπως το συμπόσιο, η πατρίδα, οι κοινωνικές ανισότητες και η αρετή, ενώ ο στοχασμός περί του έρωτα κυριαρχεί στο δεύτερο βιβλίο. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις αξίες της

ευγένειας, της ευσέβειας, της δικαιοσύνης και της μετριοφροσύνης, ενώ οι στίχοι που απευθύνονται στον νεαρό Κύρνο αντικατοπτρίζουν τις ηθικές και παιδαγωγικές του αντιλήψεις. Ο Θεόγνις, επηρεασμένος από τη βαθιά κρίση που διέρχονταν οι αριστοκρατικές τάξεις της εποχής, εκφράζει την απογοήτευσή του για την επικράτηση των «κακών» και την υποχώρηση των παραδοσιακών αξιών. Η ποίησή του συνδυάζει την προσωπική αγωνία με γενικότερες παραινέσεις, αποτελώντας παράλληλα ιστορική πηγή για την κατανόηση των κοινωνικών και πολιτικών αλλαγών της αρχαϊκής περιόδου.

Στους στίχους 1231-1389, που αποτελούν το αντικείμενο της παρούσας μελέτης, το λυρικό εγώ εστιάζει στις συναισθηματικές του εξάρσεις που πηγάζουν από τον έρωτά του για έναν νεαρό, καταγράφοντας συναισθήματα όπως η αγωνία, η χαρά, η ζήλια και η αποδοχή της απώλειας. Αυτά τα συναισθήματα αντανakλούν τις κοινωνικές και ηθικές αξίες της εποχής, καθώς ο έρωτας παρουσιάζεται ως μέσο διαμόρφωσης της αρετής και της πειθαρχίας, ενώ η ζήλια και η απογοήτευση συνδέονται με την αναζήτηση της ισορροπίας ανάμεσα στις προσωπικές επιθυμίες και τις κοινωνικές προσδοκίες. Οι ελεγείες αυτές, εκτός από την έντονη συναισθηματική φόρτιση, αποκαλύπτουν βαθιές επιρροές από την προγενέστερη αρχαϊκή ποίηση, όπως την ποίηση του Αρχίλοχου, του Μίμνερμου, της Σαπφούς και του Αλκαίου.

Αποσαφήνιση αυθεντικών ελεγείων και μεταγενέστερων προσθημάτων

Η μελέτη της συλλογής των Ελεγείων του Θεόγνιδος εγείρει σημαντικά ερευνητικά ζητήματα όσον αφορά την αυθεντικότητα και την πατρότητα των στίχων, καθώς εντοπίζονται ελεγείες, οι οποίες προστέθηκαν σε μεταγενέστερη εποχή. Η διαδικασία αυτή ξεκίνησε με την προσπάθεια διαχωρισμού αυθεντικών και μη αυθεντικών αποσπασμάτων, με πρώτο ερευνητή τον *Friedrich Gottlieb Welcker*.¹ Ο *Welcker* ανέλαβε τον διαχωρισμό των αποσπασμάτων βάσει του περιεχομένου και του ύφους, απορρίπτοντας κάποια ως μη αυθεντικά. Παρά τις κριτικές για τον μηχανικό χαρακτήρα των κριτηρίων του,² η προσέγγισή του παραμένει θεμελιώδης, με την πλειοψηφία των

¹ Welcker (1826) *Theognidis Reliquiae*

² Ο *Welcker* ανέπτυξε κριτήρια για τον διαχωρισμό αυθεντικών και μη αυθεντικών αποσπασμάτων του Θεόγνιδος, βασισμένα σε διάφορους παράγοντες. Πρώτον, αξιολόγησε τη συνοχή των στίχων με το γνωστό ύφος του ποιητή, λαμβάνοντας υπόψη τον γλωσσικό και στιλιστικό χαρακτήρα τους. Δεύτερον, εξέτασε την συμβατότητα του περιεχομένου με τα κοινά θέματα και αντιλήψεις του Θεόγνιδος, όπως η αριστοκρατία και η πολιτική. Επίσης, υποστήριξε τη σημασία της ιστορικής και πολιτικής συμφωνίας των στίχων με την εποχή του ποιητή, ενώ τους συνέκρινε και με άλλες πηγές για να εντοπίσει τυχόν αντιφάσεις ή αναχρονισμούς.

μεταγενέστερων ερευνητών να αναγνωρίζουν τη σημασία της για την αξιολόγηση της αυθεντικότητας των στίχων.

Ο *Martin Litchfield West*,³ στη συνέχεια, υπογραμμίζει ότι οι 306 στίχοι που αναφέρονται στον Κύρνο αποτελούν κεντρικό πυρήνα της συλλογής, επισημαίνοντας ότι το όνομα «Κύρνος» λειτούργησε ως εργαλείο για την αποδοχή της πατρότητας των συνθέσεων στο Θέογνι. Οι στίχοι του Θεόγνιδος αναδεικνύουν μια θεμελιώδη αντιπαράθεση μεταξύ της παραδοσιακής ολιγαρχίας, στην οποία ο ποιητής ανήκε, και του αναδύομενου πολιτικού καθεστώτος της δημοκρατίας, εστιάζοντας στη σύγκρουση που υπήρχε στην καθημερινή ζωή και στη διατάραξη του ηθικού κώδικα που ενστερνιζόταν η αριστοκρατική τάξη.

Η αναγνώριση της σημασίας των Ελεγείων του Θεόγνιδος από συγγραφείς της Ελληνιστικής και Ρωμαϊκής εποχής, όπως όπως τον Πλούταρχο, τον Αθήναιο και τον Στοβαίο, υποδεικνύει ότι η συλλογή του εκδόθηκε και σχολιάστηκε κατά τη διάρκεια αυτών των χρόνων. Ο Πλάτων (Μεν. 95d, Νόμ. 630a, c) και ο Ξενοφώντας (Συμπ. 2.3) αναφέρει στίχους του Θεόγνιδος (*Συμπόσιον* 177b) και αξιολογεί τις απόψεις του, επισημαίνοντας τη σημασία τους, ενώ ο Ισοκράτης (Νικοκλ. 43.2)⁴ τον αναφέρουν ως σημαντικό δάσκαλο. Παρά τις επικρίσεις που δέχτηκε από νεότερους κριτικούς για την αντιφατικότητα και τον ψυχρό διδακτισμό του, η αριστοκρατική σκέψη του Θεόγνιδος παραμένει μια θεμελιώδης διάσταση του ελληνικού πολιτισμού. Η διάδοση των γνωμικών του Θεόγνιδος αποδεικνύεται και από την παρουσία τους σε αθηναϊκά αγγεία, επιβεβαιώνοντας την ευρεία αποδοχή των ελεγείων του.

Σκοπός και δομή εργασίας

Η παρούσα εργασία αποσκοπεί σε μία όσο το δυνατό πληρέστερη διερεύνηση του έρωτα στην ποίηση του Θεόγνιδος, όπως αυτός εμφανίζεται στο δεύτερο βιβλίο των ελεγείων του (στ. 1231-1389). Μέσα από τη συστηματική ανάλυση των στίχων αυτών, επιχειρείται να φωτιστούν οι πολλαπλές διαστάσεις του έρωτα. Ειδικότερα, η εργασία εξετάζει τον έρωτα ως προσωπική και κοινωνική εμπειρία, ως ηθικό και

³ West (2003) *Theognis of Megara: The Elegies*.

⁴ «Σημείον δ' ἂν τις ποιήσαιτο τὴν Ἡσιόδου καὶ Θεόγνιδος καὶ Φωκυλίδου ποίησιν· καὶ γὰρ τούτους φασὶ μὲν ἀρίστους γεγενῆσθαι συμβούλους τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων, ταῦτα δὲ λέγοντες αἰροῦνται συνδιατρίβειν ταῖς ἀλλήλων ἀνοίαις μᾶλλον ἢ ταῖς ἐκείνων ὑποθήκαις.»

εκπαιδευτικό εργαλείο, καθώς και ως θεμελιώδη δύναμη που διαμορφώνει την ανθρώπινη και θεϊκή φύση.

Η εργασία οργανώνεται με βάση τους στίχους του β' βιβλίου των ελεγείων του Θεόγνιδος, καθώς εξετάζονται σημαντικά ζητήματα που αφορούν τόσο την κοινωνική όσο και την ηθική διάσταση της αρχαϊκής κοινωνίας. Η ποίηση του Θεόγνιδος αναδεικνύει την ένταση μεταξύ των αξιών της αριστοκρατίας και των νέων κοινωνικών και πολιτικών τάσεων, οι οποίες επηρεάζουν τη διαμόρφωση της ανθρώπινης ταυτότητας. Ο έρωτας, ως κεντρικό θέμα, συνδέεται με τις κοινωνικές προσδοκίες και τον ηθικό κώδικα της εποχής, αποτελώντας έναν παράγοντα που καθορίζει τη διαπροσωπική και κοινωνική σχέση. Επιπλέον, διερευνάται η μεταφυσική διάσταση του έρωτα, η οποία συνδέεται άμεσα με τις θρησκευτικές αντιλήψεις και τις φιλοσοφικές προσεγγίσεις της αρχαιότητας.⁵

Συνοψίζοντας, η εργασία αυτή φιλοδοξεί να προσφέρει μια πολυδιάστατη ερμηνεία της ερωτικής θεματολογίας στην ποίησή του, αναδεικνύοντας την πολύτιμη συμβολή της στην κατανόηση της αρχαίας ελληνικής σκέψης. Η ανάλυση των στίχων 1231-1389 του Θεόγνιδος αποκαλύπτει τις πολλαπλές διαστάσεις του έρωτα ως καθοριστικού παράγοντα στη διαμόρφωση της ανθρώπινης και κοινωνικής ταυτότητας. Ειδικότερα, η σύνδεση των ερωτικών συναισθημάτων με τις κοινωνικές αξίες της εποχής καθιστά τον έρωτα έναν σημαντικό μηχανισμό κοινωνικής αποδοχής ή απομόνωσης, ενσωματώνοντας ταυτόχρονα τον προσωπικό και τον κοινωνικό παράγοντα. Με αυτόν τον τρόπο, οι στίχοι του Θεόγνιδος αναδεικνύουν την αλληλεπίδραση μεταξύ των ατομικών επιθυμιών και των κοινωνικών απαιτήσεων, προσδιορίζοντας τον έρωτα ως στοιχείο κλειδί στη διαμόρφωση της αρχαϊκής ελληνικής ταυτότητας.

⁵ Vetta (1980)

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟΣ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ

στ.1231-1234:

Σχέτλι' Ἔρωσ, μανίαι σε τιθηνήσαντο λαβοῦσαι·
ἐκ σέθεν ὤλετο μὲν Ἰλίου ἀκρόπολις,
ὤλετο δ' Αἰγείδης Θησεὺς μέγας, ὤλετο δ' Αἴας
ἐσθλὸς Οἰλιάδης σῆσιν ἀτασθαλίαις.

Μετάφραση: Σκληρὲ Ἔρωτα, μανίες σε ἀνέθρεψαν, ἀφού σε ἄρπαξαν. Ἀπό ἐσένα καταστράφηκε ἡ ἀκρόπολη τῆς Τροίας, χάθηκε ὁ μέγας Θησεύς, γιος τοῦ Αἰγέα, χάθηκε καὶ ὁ γενναῖος Αἴας, γιος τοῦ Οἴλεα, ἐξαιτίας τῶν ἀτασθαλιῶν σου.

Ο ποιητὴς ἀρχίζει τὸ δεύτερο βιβλίο τῶν ἐλεγείων τοῦ με ἓνα τετράστιχο ἀφιερωμένο σὲ μυθολογικά γεγονότα παρουσιάζοντας τὸν Ἔρωτα ὡς μιὰ ἀκατανίκητη καὶ επικίνδυνη δύναμη («Μανίαι σε τιθηνήσαντο»), ικανὸ νὰ ἐπιφέρει τὴν καταστροφὴ ἀκόμη καὶ στοὺς ἰσχυρότερους ἥρωες καὶ στὶς πιο ἐνδοξες πόλεις. Μέσα ἀπὸ τὰ μυθολογικά παραδείγματα τῆς καταστροφῆς τῆς Τροίας, τοῦ Θησέα καὶ τοῦ Αἴαντα, ὁ ποιητὴς ἀναδεικνύει τὸν Ἔρωτα, ὄχι ἀπλῶς ὡς πηγὴ εὐχαρίστησης, ἀλλὰ ὡς μιὰ δύναμη ποὺ μπορεῖ νὰ προκαλέσει τὸν ὀλεθρὸ καὶ τὸν θάνατο, ὅταν δὲν ἐλέγχεται.

Ο ποιητὴς ξεκινάει τὶς μυθικὲς ἀφηγήσεις ἀπὸ τὴν κρίση τοῦ Πάριδος. Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ γάμου τοῦ Πηλέα καὶ τῆς Θέτιδας, ὁ Δίας προσκάλεσε ὅλους τοὺς θεοὺς, ἀποκλείοντας ὁμῶς ἐσκεμμένα τὴν Ἑριδα. Ὡς ἀντεκδίκηση, ἐκείνη ἐρίξε ἓνα χρυσὸ μῆλο με τὴν ἐπιγραφὴ «στὴν ὁμορφότερη», προκαλώντας ἓναν ἀνταγωνισμό μετὰξὺ τριῶν σημαντικῶν θεοτήτων: τῆς Ἥρας, τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τῆς Ἀφροδίτης. Ὁ Δίας, προκειμένου νὰ ἀποφύγει νὰ πάρει θέση, ὅρισε τὸν θνητὸ Πάρι ὡς κριτὴ.

Οι θεές προσπάθησαν νὰ τὸν ἐπηρεάσουν με διάφορες υποσχέσεις, ἀλλὰ ἡ Ἀφροδίτη τὸν κέρδισε υποσχόμενη τὴν Ὠραία Ελένη. Αὐτὴ ἡ ἐπιλογή τοῦ Πάρι εἶχε τεράστιες συνέπειες: οδήγησε στὴν ἀπαγωγή τῆς Ελένης καὶ στὴν ἐναρξὴ τοῦ Τρωικοῦ Πολέμου. Οἱ Ἕλληνες, πιστοὶ στὸν ὅρκο τοὺς νὰ προστατέψουν τὸν γάμο τῆς Ελένης με τὸν Μενέλαο, ξεκίνησαν ἐκστρατεία γιὰ νὰ τὴν ἐπαναφέρουν, με ἀποτέλεσμα τὴν τελικὴ καταστροφὴ τῆς Τροίας.

Ο ποιητὴς εἰσάγει ἓνα δεύτερο μυθολογικὸ παράδειγμα: τὸν Θησέα, πρίγκιπα τῆς Ἀθήνας, καὶ τὶς περιπέτειές του ποὺ ξεκίνησαν ἀπὸ τὴν ἀρπαγὴ τῆς Ὠραίας Ελένης.

Από νωρίς, η Ελένη φημιζόταν για την απaráμιλλη ομορφιά της, προσελκύοντας το ενδιαφέρον του Θησέα και του στενού του φίλου, Πειρίθου. Αποφασισμένοι να νυμφευτούν κόρες του Δία, οι δύο ήρωες σχεδίασαν να απαγάγουν την Ελένη, με σκοπό να την καταστήσουν σύζυγο του Θησέα. Έτσι, την έκρυψαν στην Αφίδνα, υπό τη φροντίδα της Αίθρας, μητέρας του Θησέα. Ωστόσο, οι Διόσκουροι, αδελφοί της Ελένης, απάντησαν άμεσα, οργανώνοντας μια εκστρατεία για την απελευθέρωσή της. Εισέβαλαν στην Αφίδνα, πήραν πίσω την Ελένη και αιχμαλώτισαν την Αίθρα.

Υπάρχουν δύο εκδοχές για τα γεγονότα που ακολούθησαν. Η πρώτη υποστηρίζει ότι ο Θησέας, σεβόμενος την τρυφερή ηλικία της Ελένης, επέδειξε αυτοσυγκράτηση, χωρίς να προβεί σε ανάρμοστες πράξεις.⁶ Εναλλακτικά, η δεύτερη εκδοχή αναφέρει ότι η Ελένη απέκτησε μια κόρη, την Ιφигένεια, από τον Θησέα, την οποία παρέδωσε στην Κλυταιμνήστρα, ήδη σύζυγο του Αγαμέμνονα, παρουσιάζοντας το παιδί ως δικό της. Αν και αυτή η αρπαγή δεν προκάλεσε πόλεμο, σε αντίθεση με τη μετέπειτα πράξη του Πάρη, αποκαλύπτει τη γοητεία που ασκούσε η Ελένη στους ήρωες της εποχής και υπογραμμίζει τον συμβολισμό της ως αντικείμενο επιθυμίας και πηγή συγκρούσεων.⁷

Τέλος, η αφήγηση συνεχίζεται με τον Αίαντα τον Λοκρό, έναν από τους εξέχοντες ήρωες του Τρωικού Πολέμου και σημαντικό μέλος της εκστρατείας. Στη μυθολογία, ο Αίας περιγράφεται ως ένας ακατανίκητος πολεμιστής, άριστος ακοντιστής, με αξιοσημείωτη ταχύτητα, παρά το μικρό του ανάστημα. Η ανδρεία και οι εξαιρετικές του ικανότητες τον καθιερώνουν ως πρότυπο ηρωισμού και αντοχής. Ωστόσο, παρά τις θετικές των αρετών, ο Αίας διακρίνεται, επίσης, για την αλαζονεία και την υπεροψία του.

Κατά τη διάρκεια του Τρωικού Πολέμου, ο Αίας, μετά την άλωση της πόλης, παραβίασε το ιερό της Αθηνάς, καθώς οι Αχαιοί είχαν ήδη κατακλύσει την Τροία. Εκεί, η Κασσάνδρα, η κόρη του Πριάμου και της Εκάβης, κατέφυγε στο να αναζητώντας την προστασία της θεάς. Ωστόσο, ο Αίας ατίμασε την Ιέρεια μέσα στον χώρο της λατρείας, προκαλώντας τη μήνη της Αθηνάς. Η θεά, εξοργισμένη από την ιεροσυλία, αποφάσισε να επιβάλει σκληρή τιμωρία, όχι μόνο στον ίδιο, αλλά και σε ολόκληρο τον ελληνικό στρατό. Σε συνεργασία με τον Δία και τον Ποσειδώνα, σχεδίασε την εκδίκησή της, η οποία εκδηλώθηκε κατά την επιστροφή των Αχαιών. Ο Αίας βρήκε τραγικό τέλος όταν

⁶ Αυτός ο σεβασμός δείχνει την επιρροή της ηθικής στην τότε κοινωνία και τον ρόλο που έπαιζε η ηλικία στις ερωτικές σχέσεις.

⁷ Frazer, Apollod. 3.1.1.

το πλοίο του συνετρίβη στα βράχια του νησιού των Γυραίων, με αποτέλεσμα να πνιγεί στη θάλασσα, παρά την υπεροψία του. Η οργή των θεών, όμως, δεν περιορίστηκε σε εκείνον, καθώς μεγάλος αριθμός ελληνικών πλοίων καταστράφηκε, οδηγώντας σε σημαντικές απώλειες.⁸

Με βάση τα παραπάνω, διαπιστώνεται ότι ο έρωτας, όπως παρουσιάζεται στους αρχαίους μύθους, αναδεικνύεται ως μια δύναμη ακατανίκητη και καταστροφική. Η ωραία Ελένη, ως κοινός παρονομαστής, λειτουργεί ως καταλύτης των γεγονότων που σφράγισαν το πεπρωμένο των δύο ηρώων. Η αρπαγή της από τον Πάρι προκάλεσε τον Τρωικό Πόλεμο, η απαγωγή της από τον Θησέα τον οδήγησε σε καταστροφή, ενώ η βία του Αίαντα προς την Κασσάνδρα στο ναό της Αθηνάς, στο πλαίσιο του Τρωϊκού πολέμου, για τον οποίο μεγάλο μερίδιο υπαιτιότητας έφερε η Ελένη, επέφερε την οργή των θεών και την τελική του πτώση. Αυτές οι αφηγήσεις καταδεικνύουν ότι ο έρωτας είναι μια δύναμη που υπερβαίνει την ηθική και τις ανθρώπινες δυνατότητες, οδηγώντας σε πράξεις μεγαλοσύνης αλλά και σε καταστροφικές συνέπειες.

στ. 1235-1238:

Ὁ παῖ, ἀκουσον ἐμεῦ δαμάσας φρένας · οὐ τοι ἀπειθή
μῦθον ἐρῶ τῇ σῇ καρδίῃ οὐδ' ἄχαριν ·
ἀλλὰ τλήθι νόῳ συνιεῖν ἔπος· οὐ τοι ἀνάγκη
τοῦτ' ἔρδειν ὃ τι σοι μὴ καταθύμιον ᾔ.

Μετάφραση: Αγαπημένο παιδί, άκουσέ με συγκρατώντας τη σκέψη σου· δεν θα σου πω λόγο που θα είναι αντίθετος ή δυσάρεστος στην καρδιά σου. Αλλά να υπομείνεις και να βάλεις στο νου αυτά που λέω· δεν είναι ανάγκη να κάνεις αυτό που δεν επιθυμεί η ψυχή σου.

Σε αυτό το απόσπασμα, ο ποιητής απευθύνεται σε έναν νεαρό, χρησιμοποιώντας τον όρο «παῖς»⁹, ο οποίος συνήθως αναφέρεται σε ένα αγόρι που λαμβάνει καθοδήγηση ή συμβουλές σχετικά με την ανατροφή και την εκπαίδευσή του. Συχνά, η χρήση της

⁸ Τσομής (2022) 203.

9 Το ουσιαστικό «παῖς» εμφανίζεται με το ίδιο περιεχόμενο και στην Σαπφώ. Με τον όρο αυτό, η ποιήτρια είτε επαινεί ένα νεαρό κορίτσι για την ομορφιά και την ορθή συμπεριφορά της, είτε το νουθετεί και το συμβουλεύει να ακολουθήσει τη διδασκαλία της, είτε εκφράζει τον έρωτα της προς νεαρές γυναίκες. Ένα αξιόπαινο παράδειγμα, όσον αφορά τον έρωτα, είναι το απόσπασμα 49, 2 V που απευθύνεται σε μία κοπέλα, την Αθθίδα: «σμίκρα μοι πάς ἔμμεν' ἐφαίνοε κῆχαρις».

λέξης «παῖς» εκφράζει μια τρυφερότητα και φροντίδα, δείχνοντας την ιδιαίτερη σχέση που μπορεί να είναι είτε φιλική είτε παιδαγωγική. Σε αυτήν την περίπτωση, ο ποιητής προσπαθεί να πείσει τον νέο να ακούσει τις συμβουλές του. Με την έκφραση «δαμάσας φρένας», τον προτρέπει να καταπραΰνει τις σκέψεις του και να ακολουθήσει τη λογική, υποδεικνύοντας έτσι την αξία της λογικής καθοδήγησης από τον έμπειρο ποιητή.

στ. 1238Α-1240:

Μήποτε τὸν παρεόντα μεθεῖς φίλον ἄλλον ἐρεῦνα
δειλῶν ἀνθρώπων ῥήμασι πειθόμενος ·
πολλάκι τοι παρ' ἐμοῖ κατὰ σοῦ λέξουσι μάταια
καὶ παρὰ σοὶ κατ' ἐμοῦ· τῶν δὲ σὺ μὴ ξυνίει.

Μετάφραση: Μην αφήσεις ποτέ τον φίλο που έχεις κοντά σου για να ψάξεις για άλλον, επειδή πείστηκες από τα λόγια πρόστυχων ανθρώπων. Πολλές φορές θα σου πουν άσκοπα πράγματα για μένα εναντίον σου και σε σένα για μένα. Μην τους δίνεις σημασία.

Ο ποιητής υπογραμμίζει έντονα την αναγκαιότητα διατήρησης της φιλίας και της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, προειδοποιώντας να μην εγκαταλείψει ένας στενός φίλος με σκοπό την αναζήτηση νέων γνωριμιών, ειδικά όταν η απόφαση αυτή βασίζεται στις κακές συκοφαντίες δειλών ανθρώπων («δειλῶν ἀνθρώπων ῥήμασι πειθόμενος»). Το επίθετο «δειλός» αρχικά σημαίνει φοβισιάρης ή ανανδρος, ενώ στον Όμηρο (Ιλ. Ρ'Α. στ. 294 «Ἦ γάρ κεν δειλός τε καὶ οὐτιδανὸς καλεοίμην») αποκτά επίσης τη σημασία του φαύλου και πρόστυχου. Ο ποιητής αντλεί αυτήν την έννοια από τον Όμηρο, χρησιμοποιώντας τη με παρόμοιο τρόπο, για να στρέψει την προσοχή στην ηθική υπόσταση του χαρακτήρα και στη σημασία της εμπιστοσύνης στις διαπροσωπικές σχέσεις.

στ. 1241-1242:

Χαιρήσεις τῇ πρόσθε παροιχομένη φιλότῃ,
τῆς δὲ παρερχομένης οὐκέτ' ἔση ταμῆς.

Μετάφραση: Θα έχεις ευχαρίστηση θυμούμενος την παλιά αγάπη που έφυγε, γιατί για αυτό που έρχεται, δεν θα έχεις πλέον έλεγχο.

Βασικό θέμα του στίχου είναι η διαχρονική αξία της φιλίας και η ανάγκη για τη διατήρησή της. Ωστόσο, με τη συνέχεια του στίχου «τῆς δὲ παρερχομένης οὐκέτ' ἔσσι ταμίας», ο ποιητής εκφράζει την ιδέα ότι, αν η φιλία δεν διατηρηθεί και δεν φροντίσουμε να την κρατήσουμε, τότε θα χαθεί. Η λέξη «ταμίας» (Ιων. «ταμίης»), που προέρχεται από το ρήμα «τέμνω» και αρχικά σήμαινε αυτόν που κόβει και μοιράζει, αποκτά βαθύτερη έννοια στο κείμενο, διότι το να είσαι «ταμίης» σημαίνει ότι έχεις την ευκαιρία να διαχειριστείς και να φυλάξεις τη φιλία, διατηρώντας την με σοφία και φροντίδα.

Σύμφωνα με τον Hudson-Williams,¹⁰ το συγκεκριμένο δίστιχο μπορεί να υποδηλώνει ότι η σχέση που περιγράφεται από τον ποιητή εξελίσσεται σταδιακά από φιλική σε ερωτική. Αντίθετα, το λυρικό εγώ παροτρύνει τον σύντροφό του να μην τερματίσει μια ήδη υπάρχουσα σχέση, η οποία του προσφέρει θετικά συναισθήματα και σταθερότητα σε αντίθεση με τις νέες σχέσεις, οι οποίες συχνά είναι αβέβαιες και ασταθείς.¹¹

στ. 1243-1244:

Δὴν δὴ καὶ φίλοι ὦμεν· ἔπειτ' ἄλλοισιν ὁμίλει
ἦθος ἔχων δόλιον, πίστεος ἀντίτυπον.

Μετάφραση: Ας είμαστε για πολύ καιρό φίλοι· μετά να συναναστραφείς με άλλους, εσύ που έχεις δόλιο χαρακτήρα, το αντίθετο της πίστης.

Κεντρικό θέμα του δίστιχου είναι η προδοσία της φιλίας, καθώς ο ποιητής εκφράζει την απογοήτευσή του από την ανθρώπινη φύση και αμφισβητεί την ύπαρξη αληθινής φιλίας. Πιο συγκεκριμένα, στην αριστοκρατική κοινωνία της αρχαίας Ελλάδας, η έννοια της πίστης είχε πολλαπλές διαστάσεις και ήταν σημαντική για τη διατήρηση της κοινωνικής τάξης και των σχέσεων εξουσίας. Η πίστη αυτή δεν περιοριζόταν μόνο στην πίστη στους θεούς, αλλά επεκτεινόταν και στις διαπροσωπικές σχέσεις, στις πολιτικές συμμαχίες και στους οικογενειακούς δεσμούς. Η παραβίαση της πίστης, όπως η μοιχεία ή η προδοσία, θα μπορούσε να έχει σοβαρές επιπτώσεις.

¹⁰ Vetta (1980) 50.

¹¹ Vetta (1980) 50.

Το ίδιο πίστευαν και για τις φιλικές σχέσεις. Οι αριστοκράτες δημιουργούσαν και συντηρούσαν δεσμούς φιλίας που βασίζονταν στην αμοιβαία εμπιστοσύνη και την αλληλοβοήθεια, τόσο σε προσωπικό όσο και σε πολιτικό επίπεδο. Το λυρικό εγώ, ενώ αναγνωρίζει τον κακό χαρακτήρα του φίλου του και ότι δεν είναι πιστός στη φιλία, τον προτρέπει να διατηρήσουν τη φιλία τους για μεγάλο χρονικό διάστημα, επειδή ίσως δεν θέλει να τον χάσει.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός, πως οι στίχοι αυτοί επανεμφανίζονται με μικρές παραλλαγές στο πρώτο βιβλίο (στ. 597), τονίζοντας την απομάκρυνση ενός φίλου. Στο πρώτο βιβλίο, το «δὴν» έχει τοπική σημασία, αναφερόμενο στην απόσταση, ενώ στο δεύτερο βιβλίο εντοπίζεται με χρονική σημασία, υποδηλώνοντας την διάρκεια της φιλίας με την πάροδο του χρόνου. Αυτή η χρήση αποκαλύπτει την εξέλιξη των σχέσεων και τη σημασία της εμπιστοσύνης. Ακόμη, πρέπει να γίνει μια διευκρίνιση στο επίθετο ἀντίτυπος, όπου είναι ένα σπάνιο επίθετο που, πριν τον 5^ο αιώνα, επανεμφανίζεται μόνο στον Αναξιμένη (1,93,43 D.-K.), με διαφορετική σημασία από αυτή που έχει στο δίστιχο αυτό.¹² Ο όρος «ἀντίτυπος» αναφέρεται είτε σε κάτι που απωθείται από ένα σκληρό σώμα και παράγει κτύπημα και αντικτύπημα, είτε σε μια πιστή απεικόνιση ή αντίγραφο που παριστάνει με ακρίβεια το πρωτότυπο. Εδώ χρησιμοποιείται με την έννοια του αντίπαλος, ἐναντίος, όπως και στον Αισχύλο (Επτά επί Θήβ. 521 «Διός, ἀντίτυπος τοῦ Διός,»)

στ. 1245-1246:

Οὐποθ' ὕδωρ καὶ πῦρ συμμείζεται· οὐδέ ποθ' ἡμεῖς
πιστοὶ ἐπ' ἀλλήλοις καὶ φίλοι ἐσσόμεθα

Μετάφραση: Ποτέ δεν θα ενωθούν το νερό και η φωτιά· ούτε κι εμείς θα είμαστε ποτέ πιστοί και φίλοι ο ένας προς τον άλλον.

Οι στίχοι ξεκινούν με μια παρομοίωση: όπως το νερό και η φωτιά δεν μπορούν να αναμειχθούν, λόγω της αντίθεσής τους, έτσι και μια σχέση -είτε φιλική είτε ερωτική- με αντίθετους χαρακτήρες μπορεί να κρατήσει.¹³ Η παρομοίωση αυτή συναντάται και στον Πλούταρχο (Μορ. αποσπ. 950, «καὶ τοῦτο δὴ τὸ πρόχειρον ἅπασι 'πῦρ ὕδατι μιγνύναι' τὸ παροιμαζόμενον ἐν τοῖς ἀδυνάτοις»), όπου χρησιμοποιείται το γνωστό λογοπαίγνιο «πῦρ ὕδατι μιγνύναι» για να υποδηλώσει κάτι αδύνατο. Ο ποιητής

¹² Vetta (1980) 51.

¹³ Vetta (1980) 52.

χρησιμοποιεί το λογοτεχνικό σχήμα του αδύνατου για να ενισχύσει το επιχείρημά του, δημιουργώντας έντονη συναισθηματική φόρτιση και ενισχύοντας τη ρητορική δύναμη του λόγου του.

Στη συνέχεια, διατυπώνει τη φράση «οὐδέ ποθ' ἡμεῖς πιστοὶ ἐπ' ἀλλήλοις καὶ φίλοι ἐσόμεθα», η οποία αναδεικνύει τη βαθιά δυσπιστία και την έλλειψη αφοσίωσης που διαπερνά τις ανθρώπινες σχέσεις. Η φράση υπογραμμίζει την αβεβαιότητα και την αστάθεια που χαρακτηρίζουν τις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων. Συνδυάζοντας αυτή την έκφραση με το σχήμα του αδυνάτου, ο ποιητής ενισχύει το αίσθημα της αναπόφευκτης προδοσίας και την αδυναμία διατήρησης μιας αληθινής φιλίας. Μέσω της χρήσης υπερβολών και αντιθέσεων, δημιουργεί μια ισχυρή συναισθηματική ένταση, καθιστώντας το μήνυμά του πιο παραστατικό ενισχύοντας έτσι την αποτελεσματικότητα της ρητορικής του.¹⁴

Με την πάροδο του χρόνου, η φιλία εξελίχθηκε, ξεκινώντας ως δεσμός αγάπης και αφοσίωσης και στη συνέχεια διαμορφώνοντας μια ηθική θεώρηση θεμελιωμένη στην αρετή. Το επίθετο «φίλος» έχει ευρύτερη σημασία από το ουσιαστικό (που συχνά αναγνωρίζεται από την παρουσία του οριστικού άρθρου) και μπορεί να σημαίνει είτε «φιλικό», με ενεργητική διάθεση, είτε «αγαπητό», με παθητική διάθεση.¹⁵ Αυτό το χαρακτηριστικό μπορούμε να το παρατηρήσουμε τόσο στα μέλη των οικογενειών όσο και σε άψυχα αντικείμενα.¹⁶

Οι αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι, όπως ο Αριστοτέλης, θεωρούσαν ότι η αληθινή φιλία προϋποθέτει κοινές αρετές και αξίες, βασισμένες στην εμπιστοσύνη, την ειλικρίνεια και την αμοιβαία υποστήριξη. Η φιλία θεωρούνταν ιερή και πολύτιμη, με τις φιλοσοφικές παραδόσεις να υπογραμμίζουν ότι ένας φίλος προσφέρει βοήθεια όταν υπάρχει ανάγκη. Αν ο φίλος δεν στηρίζει σε δύσκολες στιγμές, η αξία της φιλίας χάνεται.¹⁷ Ειδικότερα, η φιλία στην Αρχαία Ελλάδα είχε και κοινωνικές προεκτάσεις, καθώς το εκπαιδευτικό σύστημα προωθούσε τη στενή σχέση μεταξύ νέων και μεγαλύτερων για την πνευματική τους ανάπτυξη. Η λέξη «φίλος» χρησιμοποιούνταν για

¹⁴ Πβ. Πλούταρχο, Ηθ. 950F: «καὶ τοῦτο δὴ τὸ πρόχειρον ἅπασι 'πῦρ ὕδατι μιγνύναι' τὸ παροιμαζόμενον ἐν τοῖς ἀδυνάτοις», όπου χρησιμοποιείται το γνωστό λογοπαίγνιο «πῦρ ὕδατι μιγνύναι» για να υποδηλώσει κάτι αδύνατο.

¹⁶ Price (1990) 7.

¹⁷ Price (1990)

να περιγράψει κάθε στενή σχέση, προσωπική ή οικογενειακή. Ο Μένανδρος, για παράδειγμα, επισήμανε: «Νόμιζε πλουτεῖν, ἂν φίλους πολλοὺς ἔχης.», που σημαίνει «να θεωρείς τον εαυτό σου πλούσιο, αν έχεις πολλούς φίλους».

Ο Θέογνις αναδεικνύει την ηθική διάσταση της φιλίας, εστιάζοντας στην αριστοκρατική κοινωνία, όπου οι φιλικοί δεσμοί θεωρούνταν κρίσιμοι για τη διατήρηση της κοινωνικής και πολιτικής ισορροπίας. Υπογραμμίζει την πίστη, την αφοσίωση και την αμοιβή ως θεμελιώδη χαρακτηριστικά της φιλίας, καθιστώντας τις σχέσεις ειλικρινείς και ανιδιοτελείς. Στην αριστοκρατική κοινωνία, η φιλία μεταξύ των ευγενών θεωρείται θεμελιώδης για την πολιτική τάξη, καθώς οι κοινές αξίες, η παιδεία τα συμφέροντα που απαιτούν την ύπαρξη και ισχυρών δεσμών συνεργασίας για την εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής. Παράλληλα, η φιλία μεταξύ του ηγέτη και των πολιτών είναι εξίσου σημαντική.

στ. 1247-1248:

Φρόντισον ἔχθος ἔμὸν καὶ ὑπέρβασιν, ἴσθι δὲ θυμῷ,

ὥς σ' ἐφ' ἁμαρτωλῇ τείσομαι ὡς δύνamai

Μετάφραση: Πρόσεχε τον θυμό μου και την υπέρβαση των ορίων, να το ξέρεις
ὅτι εγώ θα σε τιμωρήσω σε περίπτωση σφάλματος, όσο σκληρά μπορώ

Ο ποιητής προειδοποιεί τον αποδέκτη να μην υπερβαίνει τα όριά του, καθώς κάθε παράβαση θα οδηγήσει σε τιμωρία, υπογραμμίζοντας τη δυνατότητά του να επιβάλει ποινές για τυχόν σφάλματα.¹⁸ Η υπέρβαση εδώ εννοείται ως παραβίαση των αποδεκτών ορίων της σχέσης, και η τιμωρία αποδεικνύει την εξουσία που ασκεί το λυρικό εγώ στον αποδέκτη. Ωστόσο, η λέξη «υπέρβασις» αναλύεται ως συνώνυμο της αμαρτίας, μια έννοια που αντλείται από την επική παράδοση, όπου η υπέρβαση των ηθικών ορίων οδηγεί σε κοινωνική και ηθική καταδίκη.¹⁹

¹⁸ Ο ποιητής χρησιμοποιεί το μοτίβο του *obsequium amoris*. Το μοτίβο αναδεικνύει τη δυναμική εξουσία στη σχέση, όπου η υπακοή και η υποταγή θεωρούνται αναγκαίες, ενώ η παραβίαση αυτών οδηγεί σε τιμωρία. Τα κύρια χαρακτηριστικά περιλαμβάνουν: α) πλήρη υπακοή και σεβασμό, είτε ειλικρινή είτε προσποιητή, β) κολακεία και υποκρισία για την απόκτηση ευνοίας από ανώτερους, και γ) σύνδεση με τις κοινωνικές και πολιτικές δομές, ιδιαίτερα σε ιεραρχικές περιστάσεις.

¹⁹ Vetta (1980) 54.

στ. 1249-1252:

Παῖ, σὺ μὲν αὐτὼς ἵππος, ἐπεὶ κριθῶν ἐκορέσθης,

αὖθις ἐπὶ σταθμούς ἤλυθες ἡμετέρους

ἡνίοχόν τε ποθῶν ἀγαθὸν λειμῶνά τε καλόν

κρήνην τε ψυχρὴν ἄλσεά τε σκιερὰ

Μετάφραση: Παλικάρι, είσαι σαν ἄλογο, γιατί τώρα που χόρτασες το κριθάρι, επέστρεψες πάλι στο στάβλο μου επιθυμώντας έναν καλό αναβάτη, ένα όμορφο λιβάδι, μια δροσερή πηγή και ένα σκιερό ἄλσος.

Ο στίχος μπορεί να ερμηνευτεί ως μια μεταφορική αναπαράσταση της σχέσης μεταξύ ανθρώπου και φύσης. Το παλικάρι παρομοιάζεται με ένα ἄλογο που, αφού ικανοποίησε τις βασικές του ανάγκες, επιστρέφει στον χώρο του αναζητώντας ασφάλεια και προστασία. Η επιθυμία του για έναν ικανό αναβάτη, ένα εύφορο λιβάδι, μια δροσερή πηγή και ένα σκιερό ἄλσος υποδηλώνει την ανθρώπινη ανάγκη για καθοδήγηση, αρμονία και ηρεμία. Ο στίχος, επομένως, μπορεί να αναγνωστεί ως μια αλληγορία της πνευματικής και συναισθηματικής αναζήτησης του ανθρώπου για ισορροπία και ευημερία μέσα στο φυσικό περιβάλλον.²⁰

Η ποίηση του Θεόγνιδος παρουσιάζει ομοιότητες με αυτήν της Σαπφούς, κυρίως στη χρήση φυσικών εικόνων για την έκφραση συναισθημάτων και ιδανικών. Συχνά, η Σαπφώ (απ. 130, 1-2V, 96 V, 94 V.) «επιστρατεύει» φυσικά τοπία όπως λειμώνες, κήπους, πηγές και δάση για να αποδώσει την ένταση της ερωτικής επιθυμίας, τη νοσταλγία και τη γαλήνη που προσφέρει η συντροφιά των αγαπημένων προσώπων. Ο «καλός λειμώνας» μπορεί να συμβολίζει την ευτυχία της φιλίας, η «ψυχρή πηγή» την αναζωογονητική δύναμη της αγάπης, ενώ το «σκιερό δάσος» μπορεί να υποδηλώνει την προστασία και το καταφύγιο που προσφέρει η αληθινή συναισθηματική σύνδεση. Και στις δύο ποιητικές παραδόσεις, η φύση δεν εμφανίζεται μόνο ως σκηνικό, αλλά ως καθρέφτης των βαθύτερων ψυχικών καταστάσεων, προσδίδοντας πλούτο και βάθος στην έκφραση των ανθρώπινων σχέσεων.

²⁰ Vetta (1980) 57.

Στο πλαίσιο αυτής της ανάλυσης, μπορούμε να δούμε ότι ο ποιητής αναπτύσσει το μοτίβο της αστάθειας του ερωμένου εστιάζοντας στη σύγκριση παῖς-ἵππος,²¹ αναδεικνύοντας έτσι, την ανάγκη της απόλαυσης και της επιστροφής σε οικεία περιβάλλοντα. Η απόλυτη ικανοποίηση του αλόγου από την τροφή του («κριθῶν ἐκορέσθη») συμβολίζει την κάλυψη των θεμελιωδών αναγκών, που το ωθεί να επιστρέψει στο γνώριμο και τον ασφαλή χώρο του. Η επιθυμία για έναν καλό ηνίοχο, ένα όμορφο λιβάδι, μια δροσερή πηγή και σκιερὰ ἄλση αντανακλά την αναζήτηση της καθοδήγησης, της ηρεμίας, και της πνευματικής αναζωογόνησης. Με αυτόν τον στίχο, αναδεικνύεται η βαθύτερη ανθρώπινη επιθυμία για επανασύνδεση με το φυσικό και πνευματικό περιβάλλον, το οποίο προσφέρει ανάπαυση και ευεξία.

Επιπλέον, η έννοια της λέξης «κριθῶν» έχει συζητηθεί εκτενώς, καθώς μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο κυριολεκτικά όσο και μεταφορικά. Στην κυριολεκτική της χρήση, το κριθάρι αντιπροσωπεύει ένα από τα βασικά σιτηρά της αρχαίας Ελλάδας, συνυφασμένο με την καθημερινή διατροφή και την απλότητα της ζωής. Συμβολίζει τις αξίες της ταπεινότητας και της μετροπάθειας, αντικατοπτρίζοντας τον τρόπο ζωής των αρχαίων Ελλήνων, όπου η καλλιέργεια και η κατανάλωση του κριθαριού ήταν διαδεδομένες πρακτικές.

Ωστόσο, η λέξη «κριθῶν» αποκτά μια πιο περίπλοκη και υπαινικτική διάσταση όταν χρησιμοποιείται μεταφορικά, ιδίως στην κωμωδία (Αριστ. Εἰρ. στ. 965 «οὐκ ἔστιν οὐδείς ὅστις οὐ κριθὴν ἔχει»). Συγκεκριμένα, όπως επισημαίνει ο Vetta, το κριθάρι γίνεται φορέας σεξουαλικών υπαινιγμών. Ο Θέογνις, για παράδειγμα, αξιοποιεί τη μεταφορά αυτή όταν παρομοιάζει ένα όμορφο αγόρι με ἄλογο που, έχοντας κορεστεί από το κριθάρι, επιστρέφει στο στάβλο του, αναζητώντας έναν ικανό αμαξηλάτη. Αυτή η παρομοίωση παραπέμπει και σε ερωτικό υπαινιγμό, ενισχύοντας την κωμική αλλά και υπαινικτική διάσταση των στίχων. Μέσω της χρήσης του όρου «κριθῶν», ο Θέογνις καταφέρνει να συνδυάσει την απλότητα του καθημερινού με τις βαθύτερες, υπαινικτικές πτυχές των ερωτικών επιθυμιών.

Ωστόσο, η απογοήτευση του αμαξηλάτη εκφράζεται στους στίχους 1267-1270, ο οποίος διαμαρτύρεται για την αστάθεια των συναισθημάτων του νεαρού αγοριού. Αξίζει να σημειωθεί ότι στον Ανακρέοντα (απ. 75), η λέξη «ἐπεμβάτης» αναφέρεται

²¹ Vetta (1980) 55.

στον ερωτικό αναβάτη, προσδίδοντας έτσι μια περαιτέρω διάσταση στην ερμηνεία των λέξεων που συνδέονται με τα άλογα και την ιππασία στην αρχαιότητα.

στ.1253-1254:

Ὅλβιος, ὃ παῖδες τε φίλοι καὶ μώνυχες ἵπποι

θηρευταί τε κύνες καὶ ξένοι ἄλλοδαποί.

Μετάφραση: Ευτυχισμένος είναι εκείνος που έχει παιδιά, αγαπημένους με μία οπλή ίππους, κυνηγόσκυλα και ξένους από άλλους τόπους.

Η επιλογή του ποιητή να ξεκινήσει με τη λέξη «ὄλβιος» είναι σκόπιμη. Ο όρος αυτός, στην πρωταρχική του έννοια, αποδίδει την κατάσταση ενός ατόμου που βιώνει την «ευδαιμονία», συχνά συνδέοντας την έννοια της υλικής ευμάρειας με την πνευματική γαλήνη. Στον Όμηρο, η λέξη αυτή υποδηλώνει την εὐνοια των θεών και την επίγεια ευτυχία, παρουσιάζοντας πρόσωπα που απολαμβάνουν μια ζωή πληρότητας και αγαθής τύχης, χάρη στην προστατευτική παρουσία του θείου. Αντιθέτως, στους στίχους «Ὅλβιος, ὃ παῖδες τε φίλοι καὶ μώνυχες ἵπποι», η σημασία της λέξης αποκτά μια ευρύτερη κοινωνική και υλική διάσταση. Σε αυτό το πλαίσιο, ο «ὄλβιος» δεν καθορίζεται πλέον από τη θεϊκή εὐνοια, αλλά από την κατοχή κοινωνικά σημαντικών αγαθών, όπως η οικογένεια και τα άλλα. Η έννοια μετατοπίζεται από τη θεϊκή μακαριότητα στη διαπροσωπική και υλική ευημερία, αντικατοπτρίζοντας την αξία των κοινωνικών δεσμών και της περιουσίας.²²

Στην αριστοκρατική κοινωνία της αρχαίας Ελλάδας, τα υλικά αγαθά και οι κοινωνικές αρετές λειτουργούσαν ως θεμέλια του κύρους και της κοινωνικής ταυτότητας. Κεντρική θέση κατείχαν οι αγαπημένοι απόγονοι («παῖδες τε φίλοι»), οι οποίοι διασφάλιζαν τη συνέχεια του γένους, και τα άλλα («μώνυχες ἵπποι»), σύμβολα πλούτου και κοινωνικής επιφάνειας, που αναδείκνυαν το κύρος και τη θέση του ατόμου στην κοινωνία. Εξίσου σημαντικοί ήταν οι κυνηγετικοί σκύλοι («κύνες ἄγρευταί»), οι οποίοι, πέραν της πολεμικής τους χρησιμότητας, ενσάρκωναν ιδανικά ανδρείας και πολεμικής ετοιμότητας, ιδιαίτερα σε συνάρτηση με την ευγενή ενασχόληση του κυνηγιού. Η πρακτική αυτή, ισχυρά συνδεδεμένη με την αριστοκρατική ζωή, δεν ήταν απλώς ένα μέσο ψυχαγωγίας, αλλά και ένα ισχυρό σύμβολο κοινωνικής και πολιτικής

²² Vetta (1980) 58.

επιρροής, αντικατοπτρίζοντας την αξία της πολεμικής δεξιοτεχνίας και την ικανότητα στην οργάνωση. Η χρήση συγκεκριμένης ράτσας σκύλων, όπως οι μολοσσοί, υποδήλωνε τεχνογνωσία και επιμελή εκπαίδευση, ενώ αναδείκνυε την ικανότητα του κυνηγού να επιδεικνύει εξειδικευμένη δεξιότητα και γνώση.

Επιπροσθέτως, η φιλοξενία προς τους ξένους («ξένος ἄλλοδαπός») θεωρούνταν ακρογωνιαίος λίθος της ελληνικής κουλτούρας, ενσωματώνοντας αξίες ευγένειας και διαπροσωπικής αλληλεπίδρασης. Ο Θέογνις, ένας από τους σημαντικότερους αριστοκρατικούς ποιητές, συχνά υπογραμμίζει τη σημασία των κυνηγετικών αρετών και του ρόλου των σκύλων, αποδίδοντάς τους βαθύτατο συμβολισμό ως ενδείξεις αριστοκρατικής υπεροχής και ηθικής ακεραιότητας. Μέσα από τη σύνθεση αυτών των στοιχείων, αποκαλύπτεται η πολυεπίπεδη σημασία που απέδιδαν οι αρχαίοι Έλληνες στη διατήρηση και επίδειξη κοινωνικής ισχύος και προσωπικής αρετής, θεμελιώνοντας έτσι το πλαίσιο της αριστοκρατικής τους ταυτότητας.

Στην αρχαία αριστοκρατική κοινωνία, η εξασφάλιση απογόνων, πρωτίστως αρρένων, αποτελούσε θεμελιώδη πυλώνα κοινωνικής καταξίωσης και εξασφάλιζε τη συνέχιση της οικογενειακής κληρονομιάς στην αρχαία αριστοκρατική κοινωνία. Η παρουσία διαδόχων εγγυόταν τη διαίωνιση του ονόματος, καθώς και τη διαφύλαξη της κοινωνικής θέσης, του πλούτου και της πολιτικής ισχύος της οικογένειας. Οι γιοι επωμίζονταν το βάρος της διεύρυνσης της οικογενειακής παράδοσης, αναδεικνύοντας αρετές όπως η ανδρεία και η στρατιωτική δεινότητα, στοιχεία που θεωρούνταν απαραίτητα για την εδραίωση της τιμής και της υπόληψης της οικογένειας. Σε αυτό το πλαίσιο, ο ρόλος των παιδιών υπερέβαινε την ατομική τους υπόσταση, καθώς ενσάρκωναν την οικονομική και κοινωνική ευημερία της οικογένειας, όπως ισχυριζόταν και ο Όμηρος έπρεπε «Πάντα να είσαι καλύτερος και να ξεπερνάς τους άλλους».²³

Οι αναφορές στους «ευγενείς απογόνους» στην τέχνη και τη λογοτεχνία της εποχής εξυμνούσαν ιδεώδη συνέχεια, δόξας και κοινωνικής αναγνώρισης. Οι αριστοκρατικές οικογένειες επένδυναν σημαντικούς πόρους στην εκπαίδευση και την καλλιέργεια των τέκνων τους, με σκοπό να τους εμψύψουν τις ίδιες αξίες και να τους προετοιμάσουν για να υπηρετήσουν τα ιδανικά της τάξης τους. Η ανατροφή τους εστίασε στην

²³ Ομ, *Ιλ.* 6.208.

ανάπτυξη ηθικών αρετών, στη στρατιωτική ετοιμότητα και στην προετοιμασία για την ανάληψη σημαντικών θεσμικών ρόλων. Αυτές οι πτυχές όχι μόνο εξασφάλιζαν τη μελλοντική κοινωνική και πολιτική τους επιρροή, αλλά χρησίμευαν και ως δείκτης κοινωνικής προβολής.

στ. 1255-1256:

Ὅστις μὴ παῖδάς τε φιλεῖ καὶ μώνυχας ἵππους

καὶ κύνας, οὐποτέ οἱ θυμὸς ἐν εὐφροσύνῃ

Μετάφραση: Ὅποιος δεν αγαπά τα παιδιά, τους ἵππους και τα σκυλιά, ποτέ η ψυχή του δεν θα γνωρίσει την χαρά.

Το δίστιχο 1255-1256 συνδέεται με τους προηγούμενους στίχους μέσω μιας θεματικής και λογικής συνέχειας που αναδεικνύει τις θεμελιώδεις αξίες της ευτυχίας και της ευημερίας. Η αντωνυμία «Ὅστις» λειτουργώντας ως γέφυρα μεταξύ των στίχων, υπογραμμίζει μια ουσιαστική αντίθεση: το πρώτο δίστιχο περιγράφει τις αρετές και τα στοιχεία που συνθέτουν την ιδανική ζωή, ενώ ο επόμενος στίχος, μέσω της αρνητικής προϋπόθεσης, προσδιορίζει ότι ὅποιος δεν αγαπά αυτά τα στοιχεία -τα παιδιά, τα ἄλογα και τα σκυλιά- δεν μπορεί ποτέ να γνωρίσει την αληθινή ευφορία ή ευτυχία. Έτσι, η σύνδεση των στίχων ενισχύει την έννοια ότι η ευτυχία είναι ἄρρηκτα συνδεδεμένη με την αγάπη και την εκτίμηση των συγκεκριμένων αξιών και αγαθών που εξυμνούνται στο χωρίο αυτό.

Επιπλέον, η λέξη «εὐφροσύνη» εκφράζει την ευθυμία, το κέφι και τη χαρά, συνδεδεμένη συχνά με γιορτές και συμπόσια, όπως περιγράφεται στην *Οδύσσεια*. Χρησιμοποιείται τόσο για τη γενική χαρμόσυνη διάθεση όσο και για ευχάριστες σκέψεις ή εκδηλώσεις, ενώ στην κλασική περίοδο περιλαμβάνει και πιο επίσημους εορτασμούς και τελετές, αποτυπώνοντας τη συλλογική ευφορία της κοινωνικής ζωής, ενώ στην ελεγεία του 5^{ου} αιώνα χρησιμοποιούνταν, για το ίδιο σύμπλεγμα αναφοράς, η φιλοφροσύνη.²⁴

στ. 1257-1258:

²⁴ Vetta (1980) 62.

ἽΩ παῖ, κινδύνουσι πολυπλάγκτοισιν ὁμοῖος

ὀργὴν ἄλλοτε τοῖς ἄλλοτε τοῖσι φίλῃν

Μετάφραση: Ω νέε, μοιάζεις με τους πολλαπλούς κινδύνους, καθώς η διάθεσή σου είναι άλλοτε φιλική προς τους μεν και άλλοτε προς τους δε.

Η αστάθεια της ανθρώπινης ψυχής αποτελεί το κύριο θέμα των στίχων. Ο ποιητής τονίζει ότι η ψυχική σταθερότητα είναι ζωτικής σημασίας για την ευημερία και την ολοκλήρωση του ατόμου. Χωρίς αυτή τη σταθερότητα, το αληθινό άτομο κινδυνεύει να παρασυρθεί από εξωτερικές πιέσεις και να χάσει την ευτυχία. Αυτό δεν προέρχεται από υλικά αγαθά ή κοινωνικές αξίες, αλλά απαιτεί, επίσης, εσωτερική αρμονία και ισορροπία.

Σημαντική για την κατανόηση αυτών των στίχων είναι η λέξη «πολύπλαγκτος», που χρησιμοποιείται από διάφορους αρχαίους ποιητές για να εκφράσει την έννοια της περιπλάνησης και της αβεβαιότητας. Στον Όμηρο (Οδ. 17,511) η λέξη συσχετίζεται με ληστές και ήρωες που ζουν σε συνεχείς περιπέτειες και κινδύνους. Ο Αισχύλος στις *Ἰκέτιδες* (στ. 572) αναδεικνύει τις συνέπειες της απομάκρυνσης από την πατρίδα, ενώ ο Σοφοκλής στην τραγωδία *Αἴας* (στ.1186) αναφέρεται στην ψυχική αδυναμία και την αβεβαιότητα των ανθρώπων.

Επιπλέον, οι παραβολές του Θεόγνιδος, όπου οι άνθρωποι παρομοιάζονται με ζώα, ενισχύουν την άποψη του *Welcker*, σύμφωνα με την οποία αυτές οι εικόνες αποδίδουν με ρεαλισμό και πειστικότητα τις ανθρώπινες συμπεριφορές. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η φράση «ἰκτίνου γὰρ ἔχεις ἀγχιστρόφου ἐν φρεσὶν ἦθος», όπου ο άνθρωπος συγκρίνεται με τον ικτίνο, ένα αρπακτικό πτηνό που διακρίνεται για την ευελιξία και την κινητικότητά του. Μέσω αυτών των παραλληλίων, ο ποιητής ενισχύει την αληθοφάνεια των στίχων του και διευρύνει την κατανόηση σύνθετων ανθρώπινων συναισθημάτων μέσω αναφορών στη φύση.²⁵

στ. 1259-1262:

ἽΩ παῖ, τὴν μορφήν μὲν ἔφυς καλός, ἀλλ' ἐπίκειται

καρτερὸς ἀγνώμων σὴ κεφαλῇ στέφανος·

ἰκτίνου γὰρ ἔχεις ἀγχιστρόφου ἐν φρεσὶν ἦθος

²⁵ Vetta (1980) 63.

ἄλλων ἀνθρώπων ῥήμασι πειθόμενος.

Μετάφραση: Αγόρι μου, η εμφάνισή σου είναι ωραία, όμως στηρίζεται στο κεφάλι σου ένα σκληρό και αχάριστο στεφάνι. Διότι έχεις στη σκέψη σου τη συμπεριφορά του ικτίνου, καθώς πείθεσαι από τα λόγια άλλων ανθρώπων.

Σε αυτό το σημείο, ο ποιητής αναδεικνύει την αντίθεση μεταξύ της εξωτερικής εμφάνισης και του εσωτερικού χαρακτήρα ενός ατόμου, υπογραμμίζοντας ότι η φυσική ομορφιά δεν αποτελεί αξιόπιστο δείκτη ηθικής ή πνευματικής αρετής. Αναγνωρίζει αρχικά, το φυσικό κάλλος σημειώνοντας ότι ο νεαρός είναι προικισμένος με ωραία εμφάνιση («τὴν μορφήν μὲν ἔφυς καλός»). Ωστόσο, προειδοποιεί ότι ένας «καρτερός ἀγνώμων στέφανος» κοσμεί το κεφάλι του, υποδηλώνοντας την ύπαρξη ενός απερίσκεπτου και επιφανειακού χαρακτήρα, αντάξιου της συμπεριφοράς αρπακτικού, όπως του ικτίνου.²⁶ Η σύγκριση ενισχύει την ιδέα ότι ο άνθρωπος αυτός καθοδηγείται από εξωτερικές επιρροές και λόγια άλλων ανθρώπων («ἄλλων ἀνθρώπων ῥήμασι πειθόμενος»), γεγονός που τον καθιστά ευάλωτο και ασυνεπὴ στη δική του κρίση. Συνολικά, ο ποιητής επισημαίνει ότι η αληθινή αξία ενός ατόμου δεν κρίνεται από την εξωτερική του εμφάνιση, αλλά από την αρετή, τη σύνεση και την αυτονομία της σκέψης του.

Επίσης, είναι αναγκαίο να εξεταστούν οι σημασίες ορισμένων λέξεων. Η έννοια του όρου «καρτερός» υποδηλώνει είτε έναν αμετάθετο χαρακτήρα είτε κάποιον που δεν επιτρέπει στον εαυτό του να μεταβληθεί. Από την άλλη, η λέξη «ἀγνώμων» αναφέρεται σε ένα άτομο που, λόγω έλλειψης ορθής κρίσης, προβαίνει σε λανθασμένες επιλογές.²⁷ Η ερμηνεία αυτή συνάδει πλήρως με την αστάθεια που περιγράφεται στους στίχους 1261-1262, όπου ο χαρακτήρας του ατόμου παρομοιάζεται με τον ικτίνα (γεράκι), ένα αρπακτικό που παγιδεύει τα θύματά του. Η συγκεκριμένη μεταφορά τονίζει ότι η εξωτερική εμφάνιση μπορεί να είναι παραπλανητική, ενώ η ουσία του χαρακτήρα, που αντικατοπτρίζει τις ηθικές και πνευματικές αρετές, είναι σαφώς πιο σημαντική από το παρουσιαστικό.

Ο Θέογνις ενσωματώνει στην συλλογή του το ομηρικό πρότυπο της αντίθεσης μεταξύ «ομορφιάς» και «ἀγνομοσύνης», υπογραμμίζοντας τη σημασία της ηθικής αρετής και της πνευματικής ικανότητας σε σχέση με την εξωτερική εμφάνιση. Αυτή η

²⁶ Ο ικτίνος αποτελεί συνδυασμό αρπακτικού και νεκροφάγου πουλιού.

²⁷ Vetta (1980) 66.

διάσταση είναι σαφής στην *Ιλιάδα* (Γ' 44-45), όπου ο Έκτορας επικρίνει την Πάρη για την έλλειψη ανδρείας, σημειώνοντας ότι το «καλόν εἶδος» του δεν συνοδεύεται από τη δύναμη και την αλκή που χρειάζεται από έναν πολεμιστή. Αντίστοιχα, στην *Οδύσσεια* (θ' 176-177), ο Οδυσσεύς μεταφέρει την έννοια της πολεμικής ανδρείας σε ζητήματα πνευματικής ικανότητας και ηθικής πειθαρχίας, υπογραμμίζοντας ότι η ομορφιά μπορεί να είναι εντυπωσιακή, αλλά χωρίς την κατάλληλη σκέψη και κρίση, είναι κενή.²⁸ Αυτές οι παρατηρήσεις αναδεικνύουν τη διαχρονική προτεραιότητα που δίνεται στην ηθική αρετή και την εσωτερική σύνεση, η οποία υπερβαίνει την επιφανειακή γοητεία, καταδεικνύεται έτσι η αξία του χαρακτήρα και της προσωπικότητας στην αρχαία ελληνική κουλτούρα. Η έμφαση στη σύνθεση αυτών των ιδεών καθιστά σαφές ότι, στην αριστοκρατική κοινωνία, η ουσία του ανθρώπου δεν συνίσταται μόνο στην εξωτερική εμφάνιση, αλλά και στην εσωτερική του ποιότητα, γεγονός που ευθυγραμμίζεται με τις ευρύτερες φιλοσοφικές αναζητήσεις της εποχής σχετικά με τη φύση του ανθρώπου και την αξία της ηθικής.

στ. 1263-1266:

ὦ παῖ, ὅς εὔ ῥδοντι κακὴν ἀπέδωκας ἀμοιβήν,
οὐδέ τις ἀντ' ἀγαθῶν ἐστὶ χάρις παρὰ σοί,
οὐδέν πώ μ' ὤνησας· ἐγὼ δὲ σε πολλάκις ἤδη
εὔ ῥδων αἰδοῦς οὐδεμιῆς ἔτυχον.

Μετάφραση: Ω νέε, εσύ που ανταπέδωσες κακή ανταμοιβή σε κάποιον που σου έκανε καλό, δεν υπάρχει καμία ευγνωμοσύνη από μέρους σου για τα καλά που σου προσφέρθηκαν, ποτέ δεν με ωφέλησες σε τίποτα· ενώ εγώ σου έκανα πολλές φορές καλό, χωρίς όμως να λάβω καμία απολύτως ευχαρίστηση.

Η πικρία και η αχαριστία είναι τα συναισθήματα που εκφράζονται από τον ποιητή, ο οποίος, παρά τις παροχές και τη φροντίδα που προσέφερε, του ανταποδόθηκαν αδικίες («ἐγὼ δὲ σε πολλάκις ἤδη εὔ ῥδων αἰδοῦς οὐδεμιῆς ἔτυχον»). Η αναφορά αυτή αναδεικνύει τον κεντρικό ρόλο της αμοιβαιότητας στις σχέσεις της αρχαίας ελληνικής κοινωνίας, όπου η ανταλλαγή αγαθών, συναισθημάτων και πράξεων ήταν καθοριστική. Οι σχέσεις αυτές λειτουργούσαν βάσει ενός συστήματος αμοιβαίας ανταπόδοσης, και η ασυμφωνία ανάμεσα στις προσδοκίες και στην ανταμοιβή συχνά προκαλούσε

²⁸ Vetta (1980) 65.

απογοήτευση και δυσαρέσκεια. Η απουσία ανταπόκρισης από τον αγαπημένο αντικατοπτρίζει την ηθική σύγκρουση που προκύπτει, όταν οι αρχές της πίστης, της ευγνωμοσύνης και της αμοιβαιότητας παραβιάζονται, αναδεικνύοντας τη σημασία της ισορροπίας των κοινωνικών σχέσεων.²⁹

Στην αριστοκρατική κοινωνία της αρχαίας Ελλάδας, η χρήση της φράσης «εὖ ἔρδειν», υποδηλώνει την πράξη του «να πράττεις το καλό» ή «να ενεργείς με αρετή»³⁰ και συνδέεται άρρηκτα με τις θεμελιώδεις αξίες και ηθικές αρχές που καθορίζουν την αριστοκρατική ιδεολογία, όπου η τιμή, η αρετή και η δικαιοσύνη θεωρούνται ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση της κοινωνικής θέσης και του κύρους ενός ατόμου. Το «εὖ ἔρδειν» υπερβαίνει την ατομική ευθύνη και επεκτείνεται στη δημόσια ζωή, την πολιτική δράση και τις κοινωνικές σχέσεις, αναδεικνύοντας την υποχρέωση του αριστοκράτη να ενεργεί πάντα προς όφελος του κοινού καλού. Η συμπεριφορά του πρέπει να αντικατοπτρίζει την αριστεία και την ευγένεια του χαρακτήρα του, διασφαλίζοντας έτσι την προσωπική τιμή και την υπεροχή του στην κοινωνία.

Επιπλέον, η έννοια της χάριτος αποκτά μια ανταλλακτική διάσταση, καθώς ο εραστής προσφέρει δώρα στον αγαπημένο, προσδοκώντας σε αντάλλαγμα τόσο τη φυσική και τη συναισθηματική ικανοποίηση. Η συναισθηματική ανταπόδοση εκφράζεται μέσω της έννοιας του αιδώς, που υποδηλώνει τον σεβασμό και την τιμή που οφείλει το νέο άτομο στην εραστή του. Η συσχέτιση της χάριτος με το αιδώς αντανakλά την πολυπλοκότητα των σχέσεων αυτής της εποχής, όπου η ερωτική έλξη και η αμοιβαία υποχρέωση βρίσκονται σε συνεχή διαπραγμάτευση. Η παρουσία αυτών των στοιχείων καταδεικνύει ότι οι σχέσεις που περιγράφονται δεν περιγράφονται στη σφαίρα του συναισθηματικού ή του φυσικού, αλλά εντάσσονται σε ένα κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο που ρυθμίζεται από κανόνες αλλαγής. Η χάρις λειτουργεί ως σύνδεσμος που ενισχύει τις σχέσεις αυτές, συνδέοντας την προσωπική επιθυμία με τις ηθικές και κοινωνικές προσδοκίες.³¹

στ. 1267-1270:

Παῖς τε καὶ ἵππος ὁμοῖον ἔχει νόον· οὔτε γὰρ ἵππος

²⁹ Lear (2004) 73.

³⁰ Vetta (1980) 67.

³¹ MacLachlan (2014) 69.

ήνίοχον κλαίει κείμενον ἐν κονίῃ,
ἀλλὰ τὸν ὕστερον ἄνδρα φέρει κριθαῖσι κορεσθεῖς·
ὥς δ' αὐτως καὶ παῖς τὸν παρεόντα φιλεῖ.

Μετάφραση: Το παιδί και το ἄλογο ἔχουν τον ἴδιο νου· γιατί ούτε το ἄλογο θρηνεῖ τον ἡνίοχό του όταν κείται στο χῶμα, ἀλλὰ συνεχίζει να κουβαλά τον ἐπόμενο αναβάτη αφού χορτάσει ἀπὸ το κριθάρι που θα του δώσει, ἔτσι και το παιδί ἀγαπά ἐκείνον που βρίσκεται κοντά του

Ο ποιητής προβαίνει σε μία σύγκριση του παῖς-ἵππος, ἀναπτύσσοντάς την με το μοτίβο της ἀστάθειας του ἐρωμένου. Ἀυτὴ ἡ σύγκριση ἔχει ὁμηρικὴ καταγωγή και συγκεκριμένα την βρίσκουμε στην *Ιλιάδα* Ραψωδία Ρ' 424-458, στη σκηνή όπου τα ἄλογα του Ἀχιλλέα, ὠδηγημένα ἀπὸ τὴ μάχη ἀπὸ τον Ἀυτομέδοντα, θρηνοῦν τον πεσόντα Πάτροκλο (στ. 426-28): ἵπποι δ' Αἰακίδαο μάχης ἀπάνευθεν ἔοντες κλαῖον,/ ἐπεὶ δὴ πρῶτα πυθέσθην ἡνίοχοιο ἐν κονίῃσι πεσόντος.³² Επιπλέον, ἀξίζει να διερευνηθεῖ ἡ σχέση μεταξύ των στίχων του Θεόγνιδος και τῆς ὁμηρικῆς σκηνῆς, ἡ οποία ἦταν βαθιὰ χαραγμένη στη συλλογικὴ μνήμη τῆς ἐποχῆς.³³ Παρά τις ἀλλαγές στο λεξιλόγιο, το θεογνίδειο δίστιχο διατηρεῖ μια «μεταφορικὴ ὑπόσταση» τῆς ἀρχικῆς ὁμηρικῆς σκηνῆς, με τον ποιητὴ να ἀναστρέφει το περιεχόμενο για να το προσαρμόσει στις δικές του περιστάσεις και ἀνάγκες.

Συγκεκριμένα, ἡ παρομοίωση του «παῖς» με «ἵππος» υποδηλώνει τὴν ἔλλειψη συναισθηματικῆς ἀνταπόκρισης ἀπὸ το παιδί, σε ἀντίθεση με τὴν ὁμηρικὴ παράδοση, ὅπου τα ἄλογα θρηνοῦν τον νεκρὸ ἀφέντη τους. Στὸ ἐλεγειακὸ δίστιχο του Θεόγνιδος, το ἄλογο δεν θρηνεῖ, γεγονός που διαφοροποιεῖ τὴν εἰκόνα αὐτὴ ἀπὸ τὴν ἐπικὴ παράδοση, προσδίδοντας νέο νόημα στὸν στίχο. Ἀυτὴ ἡ ἀντιστροφή συνδέεται με τις ἐρωτικὲς θεματικὲς του Θεόγνιδος, ὅπου οἱ σχέσεις δεν διέπονται ἀπὸ τον ἴδιο συναισθηματισμὸ που παρατηρεῖται στα ἔπη, ἀλλὰ συχνά ἀπὸ ψυχρότητα ἢ ἀδιαφορία.

Ἡ ἀπουσία θρήνου ἀπὸ το «ἄλογο» ἀντανακλά τὴν ἀδιαφορία του παιδιοῦ για τον «ἡνίοχό» του, πιθανόν τον παιδαγωγό ἢ τον ἐραστή του, ἐνισχύοντας τὴν ἰδέα τῆς ἀμοιβαιότητος που, ὅταν διαταράσσεται, δημιουργεῖ ἔνταση και ἀπογοήτευση. Επιπλέον, αὐτὴ ἡ εἰκόνα ἐρχεται σε ἀντίθεση με τὴ γενικότερη θεώρηση τῆς ὁμηρικῆς

³² Vetta (1980) 50.

³³ Vetta (1980) 50.

ηρωικής παράδοσης, όπου οι δεσμοί ανάμεσα σε αφέντη και σύντροφο, ή άνθρωπο και ζώο, παρουσιάζονται πιο συναισθηματικά φορτισμένοι. Η επιλογή του ποιητή να παρουσιάσει το παιδί με αυτή την ψυχρή και αδιάφορη στάση ενισχύει την ιδέα της συναισθηματικής απόστασης και της προδοσίας, θέματα που απασχολούν την ποίηση της εποχής.³⁴

Ο ποιητής συγκρίνει την ψυχολογία του παιδιού και του αλόγου, φωτίζοντας τον προσωρινό χαρακτήρα της αφοσίωσης και της αγάπης τους προς όποιον είναι παρών. Ο ποιητής παρατηρεί πως, όπως το άλογο δεν θρηνεί τον αναβάτη που έχει χαθεί, αλλά υπακούει στον επόμενο όταν τραφεί καλά, έτσι και το παιδί στρέφει την αφοσίωσή του στο παρόν. Η παρομοίωση αυτή αποκαλύπτει μια κυνική αλήθεια για την ανθρώπινη φύση: η αφοσίωση είναι εφήμερη και εξαρτάται από τις άμεσες σχέσεις και τις υλικές παροχές. Ο ποιητής σχολιάζει την αστάθεια της ανθρώπινης αφοσίωσης, καθώς τα στοιχεία της καθημερινής ζωής, προσφέροντας μια ψυχολογική παρατήρηση με διαχρονική ισχύ. Μέσα από τη μεταφορική σύγκριση των δύο αυτών παραδειγμάτων, αναδεικνύεται ότι η ανθρώπινη αφοσίωση είναι συχνά απρόβλεπτη και εξαρτάται από τη συνεχή ανταπόκριση και φροντίδα, καταδεικνύοντας παράλληλα τη ρευστότητα των συναισθηματικών δεσμών.

στ. 1271-1274:

ἽΩ παῖ, μαργοσύνης ἀπὸ μὲν νόον ὤλεσας ἐσθλόν,
αἰσχύνῃ δὲ φίλοις ἡμετέροις ἐγένου·
ἄμμε δ' ἀνέψυξας μικρὸν χρόνον, ἐκ δὲ θυελλῶν
ἦκά γ' ἐνωρμίσθην νυκτὸς ἐπειγομένης.

Μετάφραση: Παιδί μου, με την απερισκεψία σου έχασες την καλή σου κρίση και έγινες ντροπή για τους δικούς μας φίλους. Για λίγο με δρόσισες, αλλά από τις θύελλες αγκυροβόλησα ήσυχα, καθώς η νύχτα πλησίαζε βιαστικά.

Το απόσπασμα δείχνει μια σημαντική πτυχή της αρχαίας ελληνικής ποίησης, η οποία εξετάζει τις κοινωνικές και πολιτικές σχέσεις μέσω της έννοιας της φιλίας, ιδίως σε νεαρή ηλικία. Η αναφορά στην «θύελλα» υποδηλώνει μια μορφή κοινωνικής έντασης ή σύγκρουσης που σχετίζεται με την αιδώ, δηλαδή την κοινωνική ντροπή, η οποία έπαιζε σημαντικό ρόλο στις ανθρώπινες σχέσεις της αρχαϊκής εποχής. Αυτή η

³⁴ Vetta (1980) 51.

έννοια της αιδούς δεν περιορίζεται σε ατομικό επίπεδο, αλλά επεκτείνεται και στην πολιτική σφαίρα, υποδεικνύοντας ότι οι προσωπικές σχέσεις συχνά συνδέονταν με πολιτικές παρεμβάσεις και είχαν σημαντικές συνέπειες για την κοινωνική δομή. Η «διαχείριση της θύελλας», όπως περιγράφεται, λειτουργεί ως ένας μηχανισμός που διατηρούσε την κοινωνική τάξη και την ηθική ακεραιότητα, όπου η τήρηση της αιδούς εξασφάλιζε τη συνοχή και τη σταθερότητα της κοινωνίας. Κατά την ύστερη αρχαϊκή περίοδο, η αιδώς αποτελούσε ένα σημαντικό εργαλείο κοινωνικού και πολιτικού ελέγχου, το οποίο καθόριζε τη θέση του ατόμου στην κοινότητα και διασφάλιζε την αρμονία σε ένα ευρύτερο συλλογικό πλαίσιο.

Είναι σημαντικό, σύμφωνα με τον Vetta,³⁵ να αναλυθεί η χρήση της λέξης «άνένψυξας» (στ.1273), και να εξεταστούν οι ερμηνείες της σε διαφορετικά συμφραζόμενα. Ο όρος αυτός έχει ναυτική προέλευση και παραπέμπει στην πρακτική της τοποθέτησης ενός πλοίου στη στεριά για να στεγνώσει, μια διαδικασία γνωστή από χωρία του Ηρόδοτου («ναῦς ἄν.», αφήνω τα πλοία στην ξηρά να στεγνώσουν, τα ανακουφίζω^{7.59}) και του Ξενοφώντα (Έλλ. 1. 5, 10. «ἄν. τὸν ἰδρῶτα», αφήνω να στεγνώσει). Ορισμένοι σχολιαστές, όπως ο Harrison³⁶ και ο Hudson-Williams,³⁷ κατανοούν τη λέξη σε αυτή τη μεταφορική έννοια, υποδηλώνοντας ότι ο ποιητής εννοεί ότι το πλοίο του -η αγάπη του- έχει εγκαταλειφθεί και στεγνώνει στην ακτή, δηλαδή έχει εγκαταλείψει την αγάπη του.

Ωστόσο, υπάρχει μια άλλη πιθανή ερμηνεία, όπου η λέξη «άνένψυξας» δεν χρησιμοποιείται σε αυτή την κυριολεκτική ναυτική έννοια, αλλά με μια πιο γενική σημασία της ανανέωσης ή της παροχής ανακούφισης. Αυτή η σημασία απαντάται και στο λεξιλόγιο της Σαπφούς (48,2 L-P. «ὄν δ' ἔψυξας ἔμαν φρένα καιομένην πόθῳ»),³⁸ όπου η «ανακούφιση» αφορά την ικανοποίηση του ερωτικού πάθους. Σε αυτή την ερμηνεία, ο ποιητής δηλώνει ότι, για ένα μικρό χρονικό διάστημα, βρήκε ανταπόκριση από τον ερώμενο, πριν τελικά χαθεί. Με αυτόν τον τρόπο, η λέξη αποκτά μια συναισθηματική και ερωτική διάσταση, που υποδηλώνει την ερωτική ανταπόκριση. Ο εραστής πάντως μετά από αυτό το γεγονός μπόρεσε να αντιμετωπίσει αυτήν την ερωτική θύελλα ήσυχος και ήρεμος χωρίς να βασανίζεται πια από τον έρωτά του για

³⁵ Vetta (1980) 71.

³⁶ Harrison (1902)

³⁷ Hudson-Williams (1910)

³⁸ Vetta (1980) 71.

τον νέο, ο οποίος τον εγκατέλειψε, όπως δηλώνεται από την μεταφορά της προσόρμισης σε ήσυχο λιμένα.

στ. 1275-1278:

Ὡραῖος καὶ Ἔρως ἐπιτέλλεται, ἥνίκα περ γῆ
ἄνθεσιν εἰαρινοῖς θάλλει ἀεξομένη·
τῆμος Ἔρως προλιπὼν Κύπρον περικαλλέα νῆσον
εἷσιν ἐπ' ἀνθρώπους σπέρμα φέρων κατὰ γῆς

Μετάφραση: Όταν η γη ανθίζει και στολίζεται με τα λουλούδια της άνοιξης, τότε εμφανίζεται ο όμορφος Έρωτας. Εκείνη την εποχή, ο Έρωτας εγκαταλείπει την πανέμορφη νήσο Κύπρο και κατεβαίνει στους ανθρώπους, φέρνοντας τον σπόρο του πάνω στη γη.

Το θέμα του Έρωτα πραγματεύεται ο ποιητής μέσω της μεταφοράς ενός αστεριού που εμφανίζεται (ἐπιτέλει) και χάνεται στον ουρανό. Ο Έρωτας παρουσιάζεται ως δύναμη που, εγκαταλείποντας τη θέση στην Κύπρο («προλιπὼν Κύπρον»)³⁹ και κατέρχεται στη γη. Η θεά Αφροδίτη, ως σύμβολο της ομορφιάς και της ερωτικής έλξης, κατέχει κεντρικό ρόλο στην έκφραση της έντασης και της γονιμοποιητικής δύναμης του Έρωτα. Οι στίχοι αναδεικνύουν τον Έρωτα ως φαινόμενο που συνδέεται με την άνοιξη, τη γονιμότητα και τη φυσική αναγέννηση, τονίζοντας τη σημασία της αλληλεπίδρασης ανάμεσα στον έρωτα και τον φυσικό κόσμο. Συμπερασματικά, η λέξη «ώραῖος» και η παρουσία της Αφροδίτης στην ελεγεία που εμφανίζει έναν πολυσύνθετο συμβολισμό του που εκφράζει την ιδέα της κατάστασης όχι ως μιας συνεχούς, αιώνια, αλλά ως ένα φαινόμενο που εμφανίζεται στην πιο κατάλληλη στιγμή, δηλαδή την άνοιξη.

Μεταξύ άλλων, το επίθετο «ώραῖος» συναντάται στα έπη του Ομήρου και στον Ησίοδο, όπου συνδέεται με τη γονιμότητα της γης και τους εναλλασσόμενους κύκλους των εποχών, αναφερόμενος στους καρπούς και στα δημιουργήματα της φύσης. Στην ελεγειακή ποίηση, όμως, η έννοια του «ώραῖος» αποκτά διαφοροποιημένο νόημα. Δεν αποδίδεται πλέον στην ιδέα μιας αέναης και ακατάπαυστης δύναμης του Έρωτα, αλλά δείχνει την αξία της στιγμιαίας συγκυρίας και της «εύκαιρης» χρονικής στιγμής, ειδικά

³⁹ Vetta (1980) 74.

κατά την άνοιξη, που συμβολίζεται ως η περίοδος κατά την οποία ο Έρωτας βρίσκεται τη μέγιστη έκφρασή του.⁴⁰

στ. 1278a–1278b:

Ὅστις σοι βούλευσεν ἐμεῦ πέρι, καί σ' ἐκέλευσεν

οἴχεσθαι προλιπόνθ' ἡμετέρην φίλιν,

Μετάφραση: Ὅποιος σε συμβούλεψε σχετικά με εμένα και σε παρότρυνε να φύγεις, αφήνοντας τη φίλιά μας,

Ο Θεόγνις εκφράζει με έντονη συναισθηματική φόρτιση τη βαθιά απογοήτευση του απέναντι σε κάποιον που τον πρότρεψε τον ερώμενό του να απομακρυνθεί από τη φίλιά τους, όπως μαρτυρά η φράση «ἐκέλευσεν οἴχεσθαι προλιπόνθ' ἡμετέρην φίλιν». Η αντίδρασή του, η οποία συνδυάζει θλίψη και οργή, καταδεικνύει την ένταση των συναισθημάτων του και την αγανάκτησή του για την παραβίαση των δεσμών που θεωρούσε ιερούς. Στην συλλογή του, επανέρχεται συχνά στο θέμα της προδοσίας, υπογραμμίζοντας τη σημασία της εμπιστοσύνης και των ηθικών αξιών στις ανθρώπινες σχέσεις, ενώ παράλληλα αναδεικνύεται η προσωπική του απογοήτευση για τη φθορά των δεσμών φιλίας και την εξαπάτηση.

Ο ποιητής επαναλαμβάνει με ακρίβεια τους στίχους 1101-1102 του πρώτου βιβλίου, θέτοντας το ίδιο ηθικό ζήτημα. Η χρήση των ίδιων στίχων σε διαφορετικά θεματικά συμφραζόμενα υπογραμμίζει την πολυδιάστατη φύση της ποίησης του Θεόγνιδος, ο οποίος συνδυάζει πολιτικές και ηθικές παρατηρήσεις με προσωπικές και συναισθηματικές ανησυχίες.

στ. 1278c-1278d:

Νεβρόν ὑπέξ (ἐλ)άφοιο λέων ὥς ἀλκὶ πεποιθώς

ποσσὶ καταμάρψας αἵματος οὐκ ἔπιον.

Μετάφραση: Λιοντάρι, που είχε καταβάλει ένα νεαρό ελάφι με τη δύναμή του, δεν ήπιε το αίμα του, παρόλο που το είχε πατήσει με τα πόδια του.

⁴⁰ Vetta (1980) 72.

Ο ποιητής δημιουργεί μια παρομοίωση του εαυτού του με ένα λιοντάρι, το οποίο παρά την επιτυχία του να κυνηγήσει ένα νεαρό ελάφι, επιδεικνύει αυτοσυγκράτηση και επιλέγει να μην υποκύψει στα ένστικτά του, απέχοντας από το αίμα του θηράματος. Αυτή η εικόνα, εκτός από την αναφορά στον φυσικό κόσμο, αντικατοπτρίζει μια βαθύτερη ψυχική πειθαρχία και εσωτερικό έλεγχο. Το λιοντάρι, σύμβολο ισχύος και κυριαρχίας, μετατρέπεται εδώ σε φορέα ηθικής ανωτερότητας, καθώς η άρνησή του να απολαύσει τη νίκη εκφράζει την ικανότητα του ανθρώπου να υπερβαίνει τις άμεσες επιθυμίες και να ασκεί αυτοκυριαρχία.

Αξιοσημείωτη είναι η εικόνα του λιονταριού που, παρά τη δύναμή του και τη δυνατότητα να υποτάξει το ελάφι, δεν πίνει το αίμα του, παρότι έχει ακινητοποιήσει το θήραμα. Αυτή η παραστατική απεικόνιση αποτελεί μια συμβολική αναπαράσταση της έννοιας της αυτοκυριαρχίας και της ηθικής αρετής, χαρακτηριστικά που οι αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι θεωρούσαν θεμελιώδη. Ο Πλάτων (Χαρμ. 155 d.), παραδείγματος χάριν, επεσήμανε πως η αληθινή δύναμη έγκειται όχι στην υποταγή του άλλου, αλλά στην ικανότητα ελέγχου των προσωπικών παρορμήσεων. Έτσι, το λιοντάρι, παρότι αντιπροσωπεύει τη φυσική ισχύ και την αγριότητα, υπερβαίνει το βιολογικό του ένστικτο, υπογραμμίζοντας ότι η υπέρτατη αρετή δεν είναι η κατάκτηση αλλά ο αυτοέλεγχος και η ηθική υπευθυνότητα.

Η χρήση του κυνηγιού ως μεταφοράς στην αρχαία ελληνική λογοτεχνία δεν αποδίδει απλώς τη δύναμη του κυνηγού έναντι του θηράματος, αλλά εγείρει βαθύτερες φιλοσοφικές έννοιες. Σε αντίθεση με άλλες λογοτεχνικές παραδόσεις, όπου το κυνήγι συνδέεται συχνά με την ερωτική επίδοση, οι αρχαίοι Έλληνες ποιητές, όπως ο Θέογνις, χρησιμοποιούν αυτή τη μεταφορά για να τονίσουν τη σημασία της αυτοσυγκράτησης και της πειθαρχίας. Η απεικόνιση του κυνηγιού δεν λειτουργεί ως αλληγορία για την ερωτική πράξη, αλλά επικεντρώνεται σε ανώτερα ηθικά ιδανικά, καθιστώντας την αλληγορία λιγότερο προφανή και πιο περίπλοκη.

Παράλληλα, στις αρχαϊκές πηγές, οι παραλληλισμοί των εραστών με ισχυρά ζώα, όπως τα λιοντάρια και τα ελάφια, ήταν ευρέως διαδεδομένοι, αντικατοπτρίζοντας την ένταση του πάθους και την ευγενή φύση του συναισθήματος, αποφεύγοντας ωστόσο να απεικονίσουν τα πρόσωπα ως αδύναμα ή αβοήθητα. Μόνο αργότερα, στην κλασική περίοδο, απαντώνται με μικρότερα ζώα, όπως οι λαγοί, στοιχείο που μπορεί να

αντανακλά μια εξελισσόμενη αντίληψη για τη σχέση ανάμεσα στη δύναμη και τη ρομαντική αδυναμία.⁴¹

στ. 1279-1282:

Οὐκ ἐθέλω σε κακῶς ἔρδειν, οὐδ' εἴ μοι ἄμεινον
πρὸς θεῶν ἀθανάτων ἔσσεται, ὦ καλὲ παῖ·
οὐ γὰρ ἁμαρτωλαῖσιν ἐπὶ σμικραῖσι κάθημαι,
τῶν δὲ καλῶν παίδων οὔτις ἔπ' οὐκ ἀδικῶν.

Μετάφραση: Δεν επιθυμώ να σου προκαλέσω κακό, ούτε αν αυτό είναι καλύτερο για μένα μπροστά στους αθάνατους θεούς, αγαπητέ μου νέε. Δεν δικάζω τα μικρά παραπτώματα, μα τα όμορφα αγόρια δεν τιμωρούνται καθόλου, ακόμα κι αν είναι άδικοα.

Στους συγκεκριμένους στίχους αναδεικνύεται η έννοια του κάλλους ως χαρακτηριστικού που προσδίδει στον νεαρό άνδρα, τον «καλόν παῖδα», ένα είδος επιείκειας απέναντι σε μικρές παραβάσεις. Το κάλλος, πέρα από την εξωτερική ομορφιά, λειτουργεί εδώ ως σύμβολο αξίας, επιτρέποντας στο νέο να τυγχάνει ιδιαίτερης ηθικής αντιμετώπισης και ανοχής. Η φράση «οὐ γὰρ ἁμαρτωλαῖσιν ἐπὶ σμικραῖσι κάθημαι» υποδηλώνει ότι η μικρή παραβατικότητα δεν προξενεί την ίδια κριτική όταν αφορά έναν χαρισματικό ή ωραίο άνθρωπο. Στην αρχαία ελληνική σκέψη, το κάλλος δεν είναι απλώς αισθητικό προσόν αλλά φέρει ηθική και κοινωνική βαρύτητα, δημιουργώντας γύρω από το άτομο μια αύρα συγχώρεσης και θαυμασμού. Με αυτήν τη στάση, προτείνει μια ισορροπημένη ηθική, που συνδυάζει τη συγχώρεση με την αποδοχή της ανθρώπινης ατέλειας, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για κατανόηση. Παρά τα λάθη του αγαπημένου, η ομορφιά του τον κάνει ακόμα επιθυμητό, προσδίδοντας μια ενδιαφέρουσα αντίθεση μεταξύ αισθητικής και ηθικής.⁴²

στ. 1283-1294:

ἽΩ παῖ, μή μ' ἀδίκηι – ἔτι σοι καταθύμιος εἶναι
βούλομαι – εὐφροσύνη τοῦτο συνεῖς ἀγαθῇ·
οὐ γάρ τοί με δόλῳ παρελεύσεαι οὐδ' ἀπατήσεις·
νικήσας γὰρ ἔχεις τὸ πλεόν ἐξοπίσω.

⁴¹ Lear (2004) 167.

⁴² Lear (2004) 80.

ἀλλὰ σ' ἐγὼ τρώσω φεύγοντά με, ὥς ποτέ φασιν
Ἰασίου κούρην, παρθένον Ἰασίην,
ώραίην περ ἐοῦσαν ἀναινομένην γάμον ἀνδρῶν
φεύγειν ζώσαμένην. ἔργ' ἀτέλεστα τέλει
πατρὸς νοσφισθεῖσα δόμων ξανθὴ Ἀταλάντη·
ᾧχετο δ' ὑψηλὰς εἰς κορυφὰς ὀρέων
φεύγουσ' ἱμερόεντα γάμον, χρυσῆς Ἀφροδίτης
δῶρα· τέλος δ' ἔγνω καὶ μάλ' ἀναινομένη.

Μετάφραση: Ω, νέε μου, μη με αδικεῖς – επιθυμῶ ἀκόμα να εἶμαι φιλικός, ευχάριστος πρὸς ἐσένα, αντιλαμβανόμενος αὐτό με ἀγαθὴ διάθεση. Δεν μπορεῖς να με ξεγελάσεις με δόλο οὔτε να με παραπλανήσεις. Διότι, αν νικήσεις, θα ἔχεις το πλεονέκτημα. Ἀλλὰ ἐγὼ θα σε πληγώσω ὅταν με διώχνεις, ὅπως λέγεται ὅτι κάποτε ἡ κόρη του Ἰασίου, ἡ Ἰασίη, μολονότι ἦταν μια ὁμορφὴ παρθένα που ἀρνιόταν τὴν ἐρωτικὴ συνεύρεση με τοὺς ἀνδρες, δραπέτευσε, καταφεύγοντας στα υψηλὰ βουνά για να ἀποφύγει τὸν ποθητὸ γάμο με δῶρα ἀπὸ τὴ χρυσὴ Ἀφροδίτη, καὶ τελικά, αν καὶ ἀρνιόταν, ἀποφάσισε να δεχτεῖ τὸν γάμο.

Ἀφετηρία τῆς σκέψης τοῦ ποιητῆ εἶναι ἡ ἐπιθυμία τοῦ να ἀποφύγει τὴν ἀδικία ἀπὸ τὸν συνομιλητὴ τοῦ, ἐπισημαίνοντας τὴν πρόθεση να διατηρήσει μια εὐνοϊκὴ στάση, ἀκόμη καὶ μπροστὰ σε προκλήσεις. Ἀναγνωρίζει ὅτι τὸ ἀγόρι δεν ἔχει τὴ δυνατότητα να τὸν παραπλανήσει, καθὼς, σε περίπτωση νίκης τοῦ, τὸ λυρικό ἐγὼ θα διατηρήσει τὸ πλεονέκτημα στὴ σχέση τοὺς. Ἡ υπαινικτικὴ ἀναφορά στὴν Ἀταλάντη λειτουργεῖ ὡς χαρακτηριστικό μυθολογικὸ παράδειγμα, ὅπου ἡ πρώτη, αν καὶ ἀρχικά ἀρνεῖται τὸν γάμο καὶ τὶς κοινωνικὲς υποχρεώσεις τῆς, τελικά υποκύπτει σε αὐτές. Ἐτσι, οἱ στίχοι ἀναδεικνύουν τὴν ἐνταση ἀνάμεσα στὴν ἐπιθυμία καὶ τὴν πραγματικότητα, υπογραμμίζοντας τὴν ἀδυναμία ἀποφυγῆς τῶν ἐπιθυμιῶν ἢ τῶν υποχρεώσεων, ἀκόμα κι ὅταν αὐτές ἐπιδιώκονται με θέρμη.⁴³ Στους πρώτους τέσσερις στίχους, ἡ σχέση παρουσιάζεται μέσα ἀπὸ ὅρους που υποδηλώνουν φιλία καὶ υποχρέωση, με τὸ παράπονο τοῦ ἐραστή ὅτι ὁ ἐρώμενος τὸν «αδικεῖ»⁴⁴ δηλαδή, δεν ἀνταποδίδει τὴν ἀγάπη με τὸν ἐπιθυμητὸ τρόπο ἢ στο ἐπιθυμητὸ μέτρο.

⁴³ Dover (1990) 193.

⁴⁴ Τὸ ρῆμα ἀδικέω (Σαπφώ, ἀπ.1,19 L. «τίς σ', ὦ Ψάφ', ἀδικεῖ;»), υποδηλώνει τὴν ἀρνήση ἀνταπόκρισης στὴν προσφορά ἀγάπης, ἀποτυγχάνοντας να ολοκληρωθεῖ ὁ κύκλος τῆς ἀμοιβαιότητος. Αὐτὸ ἀναδεικνύει τὴν υποχρέωση που ἀπορρέει ἀπὸ τὴ σχέση τῶν ἐρωτευμένων.

Επιπλέον, ο ποιητής χρησιμοποιεί όρους όπως «δόλος» και «απατάω», προκειμένου να εκφράσει τη βαθιά προδοσία που βιώνει, υπογραμμίζοντας έτσι την κρίσιμη έννοια της πίστης στη φιλία. Ταυτόχρονα, το θέμα της υποτέλειας αναδύεται μέσα από εκφράσεις όπως «συνείζ» και «καταθύμιος», οι οποίες αποκαλύπτουν την προσμονή του ποιητή να γίνει αποδεκτός από τον αποδέκτη. Ειδικότερα, η έννοια του «καταθύμιος» εδώ αποκαλύπτει έναν βαθύ συναισθηματικό δεσμό, που συνδέεται με την ανασφάλεια και την ανάγκη του λυρικού εγώ να παραμείνει κοντά στον ερώμενό του, ακόμα και αν η σχέση έχει αλλάξει. Το επίρρημα «ἔτι» είναι καθοριστικό για την κατανόηση της κατάστασης, καθώς υποδηλώνει ότι η αμοιβαιότητα έχει διακοπεί σε μια σχέση που είχε ήδη σταθεροποιηθεί. Σε αντίθεση με τη μυθική αφήγηση της Αταλάντης, όπου η άρνηση εμφανίζεται αρχικά, εδώ το ποιητικό ενδιαφέρον εστιάζεται στην αποτυχία διατήρησης της αμοιβαιότητας σε μια σχέση. Αυτή η διαφορά δημιουργεί μια διαφορετική δυναμική και βάθος, αναδεικνύοντας τις σύνθετες ψυχολογικές διεργασίες που συνοδεύουν τη φιλία και την προδοσία.⁴⁵

Η Αταλάντη συνδέεται μυθικά με την Αρκαδία, όπου φημίζεται ως κυνηγός, και με τη Βοιωτία, όπου διακρίνεται για την ταχύτητά της στο τρέξιμο. Παρόλο που αρχικά φαίνονται διαφορετικές, αυτές οι δύο εκδοχές του μύθου αλληλοσυμπληρώνονται. Στους συγκεκριμένους στίχους, η άρνηση της Αταλάντης να συνάψει ερωτικές σχέσεις αποτελεί το κύριο θέμα. Ο Μελανίων, τελικά, κατόρθωσε να την κατακτήσει χρησιμοποιώντας τα χρυσά μήλα των Εσπερίδων ως δόλωμα. Κατά τη διάρκεια του αγώνα δρόμου, πέταγε τα μήλα μπροστά της, και η Αταλάντη, είτε από περιέργεια είτε από έλξη προς τον Μελανίωνα, σταματούσε να τα μαζέψει, χάνοντας έτσι τον αγώνα. Αυτή η τακτική αποπλάνηση, που βασίζεται στον ανταγωνισμό και την πρόκληση, αναδεικνύει την υπέρβαση των αρχικών αντιστάσεων και την τελική υποταγή στον έρωτα, τονίζοντας τη σχέση μεταξύ επιθυμίας και αγώνα.⁴⁶

Η έννοια της «άναινομένης» υποδηλώνει μια εσωτερική πάλη, καθώς η απόφαση να απομακρυνθεί από τη γαμήλια ζωή συνδέεται με την ανάγκη της να απομακρυνθεί από τις κοινωνικές πιέσεις και τις επιταγές της παράδοσης, την οικογενειακή ζωή και τα κοινωνικά πρότυπα. Η εικόνα της να «*ᾠχετο δ' ὕψηλὰς εἰς κορυφὰς ὁρέων φεύγουσ' ἱμερόεντα γάμον*» αναδεικνύει την επιθυμία της να αναζητήσει την ελευθερία στη φύση,

⁴⁵ Vetta (1980) 80.

⁴⁶ Vetta (1980) 81.

μακριά από τις συμβατικές δεσμεύσεις του γάμου. Η αναφορά στα «*χρυσῆς Ἀφροδίτης δῶρα*» ενσωματώνει την αντίφαση ανάμεσα στον έρωτα και την ατομική ελευθερία, καθώς η Αταλάντη συνειδητοποιεί ότι τα δώρα που φέρει ο γάμος συχνά συνοδεύονται από περιορισμούς.

Η τελευταία φράση «*τέλος δ' ἀναινομένην*» αποκαλύπτει την αβεβαιότητα που προκύπτει από τις αποφάσεις της και τη συνειδητοποίηση ότι η επιλογή της να αποφύγει τον γάμο δεν είναι χωρίς συνέπειες. Στην αρχαία ελληνική σκέψη, η Αταλάντη αναπαριστά τη γυναίκα που αντιτίθεται στους παραδοσιακούς ρόλους, προκαλώντας έτσι την εξερεύνηση των θεμάτων της ελευθερίας, της ομορφιάς και των κοινωνικών προσδοκιών, αναδεικνύοντας την πολυπλοκότητα της γυναικείας ταυτότητας στην αρχαία ελληνική λογοτεχνία.⁴⁷

στ. 1295-1298:

ὦ παῖ, μή με κακοῖσιν ἐν ἄλγεσι θυμὸν ὀρίνης
μηδέ με σὴ φιλότης δώματα Περσεφόνης
οἷχεται προφέρουσα· θεῶν δ' ἐποπίζεο μῆνιν
βάξιν τ' ἀνθρώπων, ἥπια νωσάμενος.

Μετάφραση: Ω, νέε, μην αναστατώνεις την καρδιά μου με κακές σκέψεις ούτε να αφήσεις να φύγει ο έρωτάς σου και να με οδηγήσει στα δώματα της Περσεφόνης. Να έχεις υπόψη σου την οργή των θεών και τα λόγια των ανθρώπων, αποκτώντας καλά αισθήματα.

Η εσωτερική σύγκρουση και η συναισθηματική ένταση που βιώνει το λυρικό εγώ εξαιτίας της σχέσης του με τον συνομιλητή του είναι τα κύρια ζητήματα του χωρίου. Με τη φράση «μή με κακοῖσιν ἐν ἄλγεσι θυμὸν ὀρίνης»,⁴⁸ το λυρικό εγώ εκφράζει την επιθυμία του να μην υποστεί συναισθηματική αναστάτωση ο εραστής του. Η αναφορά στη «φιλότητα» και στα «δώματα Περσεφόνης» ενσωματώνει τη συναισθηματική επίδραση της αγάπης με την πηγή του πόνου που σχετίζεται με την

⁴⁷ Vetta (1980) 83.

⁴⁸ Η φράση «μή ... ὀρίνης» φαίνεται να έχει τις ρίζες της στην *Ιλιάδα* (24.568), όπου ο Αχιλλέας λέει στον Πρίαμο να μην τον ερεθίσει περαιτέρω, επειδή η ψυχή του είναι ήδη φορτισμένη. Η επαναχρησιμοποίηση αυτής της φράσης από τον ποιητή, με μια συντακτική παραλλαγή, υποδηλώνει μια ιδέα κίνησης ή πρόκλησης, πιθανόν μεταφορικά ως «μην με βάλεις σε μπελάδες».

Περσεφόνη,⁴⁹ τη θεά του κάτω κόσμου, υποδηλώνοντας την καταστροφική πλευρά του έρωτα. Ο ποιητής προειδοποιεί τον συνομιλητή του να συνυπολογίσει την οργή των θεών («θεῶν δ' ἐποπίζεο μῆνιν») και τις συνέπειες από τις κακολογίες του κοινωνικού περιβάλλοντος, αναγνωρίζοντας την ευαισθησία του απέναντι στη θεία κρίση και την κοινωνική κριτική.

Τέλος, με τη φράση «ήπια νωσάμενος» ο ποιητής τονίζει τη σημασία της αυτογνωσίας και της προσεκτικής διαχείρισης των συναισθημάτων και των δράσεών μας, ειδικά όταν υπάρχει η πιθανότητα θεϊκής παρέμβασης ή τιμωρίας.⁵⁰ Η φράση ενσωματώνει την ιδέα ότι η καλή διάθεση και η σοφία στην αντίληψη των συναισθημάτων μπορεί να οδηγήσει σε καλύτερες επιλογές και αποφυγή προβλημάτων που μπορεί να προκύψουν από τη θεϊκή οργή.

στ. 1299-1304:

ὦ παῖ, μέχρι τίνος με προφεύξαι; ὥς σε διώκων
δίξιμ' · ἀλλὰ τί μοι τέρμα γένοιτο κιχεῖν
σῆς ὀργῆς· σὺ δὲ μάργον ἔχων καὶ ἀγήνορα θυμόν
φεύγεις, ἰκτίνου σχέτλιον ἦθος ἔχων.
ἀλλ' ἐπίμεινον, ἐμοὶ δὲ δίδου χάριν · οὐκέτι δηρόν
ἔξεις Κυπρογενοῦς δῶρον ἰοστεφάνου.

Μετάφραση: Ω νέε, μέχρι ποτέ θα με αποφεύγεις· Σε κυνηγώ και σε αναζητώ, μακάρι κάποιο τέλος να πετύχω της δικής σου οργής. Εσύ έχοντας ακόλαστη και υπεροπτική ψυχή φεύγεις, έχοντας τον άθλιο χαρακτήρα γερακιού και δώσε μου χάρη, γιατί δεν θα έχεις για πολύ καιρό ακόμα το δώρο της Αφροδίτης, της στεφανωμένης με ία.

Ο στίχος αποτυπώνει την έντονη συναισθηματική ταραχή του λυρικού εγώ, ο οποίος βρίσκεται αντιμέτωπος με την απόρριψη και την αποστασιοποίηση του αγαπημένου του προσώπου. Η ερώτηση «μέχρι τίνος με προφεύξαι;» υπογραμμίζει την επίμονη αναζήτηση και την εναγώνια προσπάθειά του να έχει κοντά του τον νέο. Η περιγραφή του νεαρού με τις λέξεις «μάργον» και «ἀγήνορα θυμόν» σκιαγραφεί μια

⁴⁹ Η αναφορά στα «δώματα της Περσεφόνης» αποτελεί χαρακτηριστική έκφραση του χωρίου, που συναντάται συχνά στην επική ποίηση, όπως στην *Οδύσσεια* και την *Ιλιάδα*.

⁵⁰ Vetta (1980) 87.

εικόνα αλαζονείας και σκληρότητας, ενώ η παρομοίωση με το γεράκι («ϊκτίνου σχέτλιον ἦθος») ενισχύει αυτήν την εικόνα, παρουσιάζοντάς τον ως αδίστακτο και ανελέητο στην απόρριψή του. Ο ποιητής εκφράζει μια βαθιά επιθυμία για εξομάλυνση αυτής της σχέσης, ζητώντας μια στιγμή ανακωχής και ένα τέλος στην ένταση των συναισθημάτων, καθώς προσπαθεί να μετριάσει τον θυμό του νεαρού και να επιτύχει μια κάποια συγκατάβαση («δίδου χάριν»).

Επιπλέον, η αναφορά στην Αφροδίτη («Κυπρογενούς δῶρον ἰοστεφάνου») λειτουργεί ως υπενθύμιση προς τον νεαρό, πως η θεϊκή χάρη και η ομορφιά που του προσφέρει δεν θα διαρκέσουν για πάντα. Ο ποιητής έτσι επιχειρεί να τον πείσει να ανταποκριθεί στα αισθήματά του πριν η εύνοια της θεάς παρέλθει. Ο στίχος συνολικά αποδίδει την ένταση της ερωτικής επιδίωξης σε συνδυασμό με την αδυναμία του ποιητή να κατακτήσει την καρδιά του νεαρού, προβάλλοντας παράλληλα την ευθραυστότητα και την παροδικότητα της νιότης.

Ακόμη, στην περίπτωση της φράσης «ὥς σε... δίζημαι», η χρήση του «ὥς» παρουσιάζει ενδιαφέρον. Υπάρχει διχογνωμία σχετικά με την ακριβή σημασία του για το αν δηλώνει τον λόγο ή την αιτία για την οποία συμβαίνει κάτι. Αυτή η χρήση του «ὥς» απαντάται σε διάφορα σημεία της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας, όπως στις τραγωδίες του Σοφοκλή (Φιλ. 914 «τί ποτε λέγεις, ὦ τέκνον; ὥς οὐ μανθάνω») και του Ευριπίδη (Ι.Ταυ. 540 «τίς εἶ ποθ'; ὥς εἶ πυνθάνη τάφ' Ἑλλάδος»), όπου χρησιμοποιείται για να εισαγάγει δηλώσεις έκπληξης, θαυμασμού ή αναγνώρισης μιας συγκεκριμένης κατάστασης.⁵¹ Ακόμη, η μεταφορική χρήση της λέξης «δίζημαι» ενισχύει την ερωτική διάσταση του ποιήματος. Συγκεκριμένα, στο απόσπασμα του Ανακρέοντα (αποσπ. 360 «ὦ παῖ παρθένιον βλέπων δίζημαί σε...»), η αναζήτηση συνδέεται με την επιθυμία και την προσφορά ερωτικών χαρών.

Η φράση «τέρμα κιχεῖν» αντλεί εικόνες από τους αθλητικούς αγώνες, όπως παρατηρούμε στις αναφορές του Ομήρου (*Ιλιάδα* Ψ' 407, 524), και αυτή η αθλητική μεταφορά συνεχίζεται στον στίχο 1303 με τη φράση «ἀλλ' ἐπίμεινον». Η επιμονή και η υπομονή, στοιχεία που οδηγούν στην επιτυχία, επαναφέρουν την έννοια της μαχητικότητας και της αποφασιστικότητας, υπογραμμίζοντας ότι ο αγωνιστής ή ο ήρωας πρέπει να παραμείνει σταθερός και αφοσιωμένος στην επιτυχία των στόχων του, παρά τις προκλήσεις και τις αντιξοότητες που μπορεί να αντιμετωπίσει.

⁵¹ Vetta (1980) 88.

Η σύνδεση αυτών των φράσεων ενισχύει την κατανόηση των αξιών που χαρακτηρίζουν την αρχαία ελληνική κοινωνία, όπου το αθλητικό ιδεώδες αναδεικνύει έννοιες όπως η αντοχή, η επιμονή και η νίκη. Αυτό το ιδεώδες δεν περιορίζεται μόνο στο χώρο των αγώνων, αλλά επεκτείνεται και στη ζωή, αντικατοπτρίζοντας τις δοκιμασίες και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο άνθρωπος στην καθημερινότητά του. Μέσω της αθλητικής μεταφοράς, αναγνωρίζεται η σημασία της προσπάθειας και της επιμονής για την επίτευξη των στόχων.

Μερικοί ερευνητές υποστηρίζουν ότι η φράση «σῆς ὀργῆς» θα μπορούσε να αναφέρεται στο τέλος ή στον στόχο («τέρμα»), ενώ άλλοι την ερμηνεύουν ως αναφορά στη «γῆ», που σχετίζεται με τον άνθρωπο, δηλαδή τον κόσμο των ανθρώπινων σχέσεων, των συγκρούσεων και των παθών. Η πρόταση του *Hermann*, που αποδίδει τη φράση ως «σῆς ὀργῆς», έχει γίνει γενικά αποδεκτή, αλλά με επιφυλάξεις. Ο λόγος είναι ότι η έννοια της «ὀργῆς» ως «τρόπος» δεν φαίνεται να ανταποκρίνεται πλήρως στο συγκεκριμένο πλαίσιο. Παρ' όλα αυτά, υπάρχει μια σύγκλιση απόψεων με την έννοια του «θυμού», όπως απαντά σε άλλο στίχο που παραδίδεται από τον Στοβαίο 3,20,1 (Θεογν. 1223-4) «οὐδὲν Κύρν' ὀργῆς ἀδικώτερον...». Αυτή η σύζευξη με την ιδέα του θυμού υποδηλώνει ότι ο στίχος ενδέχεται να εμπεριέχει μια έκφραση εσωτερικής έντασης ή σύγκρουσης, δημιουργώντας έναν πολυσύνθετο χώρο ερμηνείας για τους μελετητές.⁵²

Έπειτα, ο όρος «χάρις» και η σχετική του έννοια σε διάφορα λογοτεχνικά και φιλοσοφικά συμφραζόμενα της αρχαίας ελληνικής και ρωμαϊκής λογοτεχνίας αποκαλύπτει τις πολλαπλές διαστάσεις που αποκτά η έννοια αυτή. Στην πλατωνική φιλοσοφία, όροι όπως «χάρις» και «χαρίζεσθαι» εμφανίζονται στον Πλάτωνα, όπως στους διαλόγους *Συμπόσιον* (182a-b, 184d) και *Φαίδρος* (231b, 254a, 256a).⁵³ Στην πλατωνική σκέψη, η έννοια της «χάριτος» συνδέεται στενά με την ηθική αξία της «φιλότητος» ή της φιλίας, αποκαλύπτοντας μια σύνθετη ηθική αντίληψη. Αυτή η αντίληψη προϋποθέτει ότι οι ανθρώπινες σχέσεις, όταν θεμελιώνονται σε αμοιβαία εκτίμηση και κατανόηση, την ανάπτυξη της αρετής και την επίδοση του αγαθού.

⁵² Η πρόταση του *West* για την αναδιατύπωση της φράσης σε «σῆς ὄρης», που σημαίνει «κορυφή της νιότης», όπως την εντοπίζουμε στον Αριστοφάνη (Ορν. 705), φαίνεται ακατάλληλη όταν συνδυάζεται με το επίθετο «μάργον», το οποίο υποδηλώνει έναν ατίθασο ή προκλητικό χαρακτήρα, μια έννοια που συνήθως συνδέεται με τον Έρωτα στην αρχαϊκή λυρική ποίηση.

⁵³ Vetta (1980) 89.

Στον διάλογο *Λύσις*, ο Πλάτωνας υποστηρίζει ότι η χάρις εκδηλώνεται μέσα από τη φιλία, ενισχύοντας την κοινωνική συνοχή και τη συνεργασία μεταξύ των ατόμων. Οι φιλικές σχέσεις δεν είναι μόνο ωφέλιμες, αλλά και απαραίτητες για την ηθική βελτίωση του ατόμου, καθώς μέσα από αυτές οι άνθρωποι αναπτύσσουν την ικανότητα να αναγνωρίζουν και να επιδεικνύουν το καλό. Έτσι, η «χάρις» και η «φιλία» αποκτούν μια δυναμική σχέση, στην οποία η μία ενισχύει και ενδυναμώνει την άλλη, προωθώντας μια ολιστική προσέγγιση της ηθικής ζωής. Ο όρος «χάρις» (στ. 1303) φέρει έντονα ερωτική χροιά στην αρχαία ελληνική ποίηση.⁵⁴

Για παράδειγμα, στον Ανακρέοντα, ο όρος αυτός συνδέεται με τις ερωτικές χάρες και απολαύσεις. Στους συγκεκριμένους στίχους (1303-1304), ο ποιητής καλεί τον νεαρό να του παραχωρήσει αυτήν τη «χάριν» όσο ακόμη είναι προικισμένος με τα δώρα της Αφροδίτης, τονίζοντας έτσι τη φθαρτή φύση της νεανικής ομορφιάς. Με την πάροδο του χρόνου και την αναπόφευκτη απώλεια της φυσικής του γοητείας, εγείρεται το ερώτημα ποια άλλου είδους «χάρις» θα μπορούσε να προσφέρει ο νέος, πέραν της σεξουαλικής, στους εραστές του. Επιπλέον, όταν ο ποιητής αναφέρεται σε μια αμοιβαία υπηρεσία μεταξύ των εραστών (στ. 1340), η φύση αυτής της υπηρεσίας παραμένει αδιευκρίνιστη, αντικατοπτρίζοντας τη γενικότερη πολυπλοκότητα των ερωτικών σχέσεων.

Ο Θεόγνις, από την άλλη πλευρά, διαπραγματεύεται τη «χάριν» με έναν διαφορετικό τρόπο. Αν και δεν εξετάζει άμεσα την ερωτική διάσταση όπως ο Ανακρέοντας, επικεντρώνεται στις ηθικές και κοινωνικές αξίες που συνδέονται με την «χάρις». Στους στίχους του ποιητή, η «χάρις» συνδέεται και με τις αρετές και όχι μόνο με τη φυσική γοητεία ή τις ερωτικές απολαύσεις. Έτσι, η σύνδεση μεταξύ του Ανακρέοντα και του Θεόγνιδος έγκειται στο γεγονός ότι και οι δύο ποιητές χρησιμοποιούν τον όρο «χάρις» για να εκφράσουν διαφορετικές πτυχές του ανθρώπινου βίου και της κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Ο Ανακρέοντας (360 P) εστιάζει στην ερωτική και αισθησιακή διάσταση, ενώ ο ποιητής επικεντρώνεται σε μια πιο ηθική και κοινωνική ερμηνεία της «χάριτος».

Αναφορές στην έννοια αυτή εμφανίζονται και στην κωμωδία, όπου η σοβαρή έννοια της «χάριτος» συχνά υπονομεύεται για κωμικούς σκοπούς. Για παράδειγμα, στον Αριστοφάνη, στην κωμωδία *Σφήκες* (1347), η φράση «ἀπόδος τῷ πέει τῷδί χάριν»

⁵⁴ Lear (2004) 74.

χρησιμοποιείται για να δείξει πώς η «σοβαρή» αξία της «χάριτος» ανατρέπεται κωμικά. Ακόμη, η έννοια της συντομίας της νεότητας συναντάται συχνά στην αρχαία ελεγεία. Αυτή η θεματική, που αναδεικνύει τη γρήγορη παρέλευση του χρόνου και την εφήμερη φύση της νεότητας, απαντάται στις συλλογές διακεκριμένων ποιητών όπως ο Θέογνις (1305), ο Μίμνερμος (Μιμν.2), Σιμωνίδης (Σιμων. 8,10).⁵⁵ Συνολικά, η ανάλυση της έννοιας «χάρις» και των σχετικών θεμάτων αποκαλύπτει την πλούσια και πολυδιάστατη χρήση τους στην αρχαία λογοτεχνία, υπογραμμίζοντας τη σύνθετη ηθική και συναισθηματική διάσταση που προσδίδουν στη λογοτεχνική παραγωγή των εποχών αυτών.

στ. 1305-1310:

Θυμῷ γνούς, ὅτι παιδείας πολυηράτου ἄνθος
ώκύτερον σταδίου, τοῦτο συνεῖς χάλασον
δεσμοῦ, μή ποτε καὶ σὺ βιήσῃαι, ὄβριμε παίδων,
Κυπρογενοῦς δ' ἔργων ἀντιάσεις χαλεπῶν,
ὥσπερ ἐγὼ νῦν οἶδ' ἐπὶ σοί. σὺ δὲ ταῦτα φύλαξαι,
μηδὲ σε νικήσῃ παῖδ' ἄδαϊ κακότης.

Μετάφραση: Ας καταλάβεις στην ψυχή σου ότι το άνθος της λατρευτής νιότης είναι πιο γρήγορο κι από αγώνα δρόμου· τούτο αφού κατανοήσεις, χαλάρωσε τη θηλιά, μήπως κι εσύ ποτέ αναγκαστείς, αγόρι δυνατό, και συναντήσεις τα σκληρά έργα της Κυπρογεννημένης, όπως εγώ τώρα τα γνωρίζω για σένα. Εσύ τούτα πρόσεχε, μήπως και σε νικήσει ό κακός σου χαρακτήρας, ως άπειρο αγόρι που είσαι.

Σε αυτό το σημείο η ελεγεία αποκτά ηθικό και προτρεπτικό χαρακτήρα. Στο επίκεντρο βρίσκεται η συνειδητοποίηση της φευγαλέας φύσης της νεότητας («παιδείας πολυηράτου ἄνθος») που παρομοιάζεται με την ταχύτητα ενός αγώνα σταδίου. Ο ποιητής, λοιπόν, συμβουλεύει τον νέο να μην αποκρούει τον έρωτα («τοῦτο συνεῖς χάλασον δεσμοῦ») πριν να είναι αργά και να προσέξει να μην οδηγηθεί στη βία, όπως ο ίδιος έχει βιώσει («μή ποτε καὶ σὺ βιήσῃαι, ὄβριμε παίδων»). Επιπλέον, τον προειδοποιεί, από προσωπική εμπειρία, ώστε να μην εμπλακεί στα δύσκολα έργα της Κυπρογενοῦς, που αναφέρονται στα επικίνδυνα πάθη και τον έρωτα («Κυπρογενοῦς δ'

⁵⁵ Vetta (1980) 89.

ἔργων ἀντιάσεις χαλεπῶν») και να προστατεύσει τον εαυτό του από την κακία και τις παγίδες της νιότης («μηδέ σε νίκηση παῖδ' ἄδαῃ κακότης»)

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η λέξη «παιδεία», », η οποία έχει τη σημασία της «νεότητας», σε αντίθεση με τη συνήθη ερμηνεία της ως «εκπαίδευση» ή «μόρφωση». Εδώ εντοπίζονται παραλληλισμοί στους διαλόγους του *Λυσία* και του *Πλάτωνα* (Λυσ. 20,11 ἐκ παιδείας φίλος, Πλατ. Νομ. 7,80ε «παιδαγωγοῖς παιδίας καὶ νηπιότητος χάριν»), όπου η παιδεία συνδέεται είτε με τη φιλία είτε με την παιδική αθωότητα. Επιπλέον, η φράση «ώκυτερον σταδίου», που μεταφράζεται ως «γρηγορότερα από τον αγώνα του σταδίου», υποδηλώνει ότι κάτι είναι πιο σύντομο από τη διάρκεια ενός αγώνα μήκους περίπου 180 μέτρων.⁵⁶ Αυτή η μεταφορά συγκρίνει τη σύντομη φύση της ζωής με την ταχύτητα ενός αγώνα, αποτελώντας πιθανώς την πρώτη καταγραφή αυτής της αναλογίας στην αρχαία ελληνική γραμματεία, αν και δεν φαίνεται να έχει υιοθετηθεί ευρέως από μεταγενέστερους συγγραφείς. Ο Ευριπίδης, στην τραγωδία του *Ἡρακλῆς* (στ. 637 «βίोटος δ' ὥσπερ ἔν τινι δίῳ δρόμῳ»), χρησιμοποιεί παρόμοια σύγκριση με τον «δίαυλο», έναν διπλό αγώνα, ενισχύοντας την αίσθηση της ταχύτητας και της φευγαλέας φύσης της ζωής.

Τα χειρόγραφα παραδίδουν «παιδαῖδη», το οποίο δεν δίνει κανένα νόημα. Ο *Hartung* διαβάζει «παῖδα ἴση», υπονοώντας ισότητα μεταξύ εραστή και ερωμένου,. Ωστόσο, αυτή η ερμηνεία έρχεται σε αντίθεση με την καθιερωμένη αντίληψη της ερωτικής σχέσης στην αρχαία ελληνική κοινωνία. Από την άλλη, ο *Adrados* υιοθετεί μια μεταφορική προσέγγιση, εστιάζοντας στην αδυναμία κατανόησης που χαρακτηρίζει τη νεανική ηλικία, γεγονός που προσδίδει στον όρο συμβολική διάσταση. Σε αυτό το πλαίσιο, η πρόταση του *Bergk* να διαβαστεί ως «παῖδ' ἄδαῃ» φαίνεται πιο εύστοχη, καθώς εκφράζει την άγνοια ή την αδυναμία της νεότητας, εναρμονιζόμενη καλύτερα με το πνεύμα της αρχαίας ελληνικής σκέψης.⁵⁷

στ. 1311-1316

Οὐκ ἔλαθες κλέψας, ὦ παῖ· καὶ γάρ σε διῶμμαι·
τούτοις', οἷσπερ νῦν ἄρθμιος ἡδὲ φίλος

⁵⁶ Vetta (1980) 91.

⁵⁷ Vetta (1980) 93.

ἔπλευ – ἐμὴν δὲ μεθῆκας ἀτίμητον φιλότητα
οὐ μὲν δὴ τούτοις γ' ἦσθα φίλος πρότερον.
ἀλλ' ἐγὼ ἐκ πάντων σ' ἐδόκουν ἔσσεσθαι ἐταῖρον .
πιστόν· καὶ δὴ νῦν ἄλλον ἔχουσθα φίλον.

Μετάφραση: Δεν μου διέφυγε πως με κορόιδεψες, αγόρι μου· γιατί σε παρατηρώ. Γι' αυτούς, με τους οποίους τώρα είσαι σύντροφος και φίλος, έχεις αφήσεις (αρνήθηκες) τη δική μου ανεκτίμητη φιλία, με τούτους δεν ήσουν, βέβαια, φίλος παλιά. Μα εγώ πίστευα πως εσένα απ' όλους θα έκανα σύντροφο πιστό τώρα λοιπόν ας έχεις άλλο φίλο.

Η έντονη συναισθηματική φόρτιση που απορρέει από την προδοσία και την απιστία στις φιλικές σχέσεις υπογραμμίζει τη μεταβλητότητα των ανθρώπινων δεσμών. Ο ποιητής εκφράζει την απογοήτευσή του για την απομάκρυνση ενός φίλου, ο οποίος, παρά την αρχική βαθιά και ειλικρινή σχέση τους, επιλέγει νέους φίλους, υπονομεύοντας τη σημασία της προηγούμενης φιλίας.⁵⁸ Αυτή η κατάσταση δημιουργεί ένα αίσθημα προδοσίας, καθώς ο ομιλητής δηλώνει ότι η φιλία του δεν εκτιμάται (ἀτίμητον φιλότητα), γεγονός που τον πληγώνει συναισθηματικά. Στην αρχαϊκή ελληνική σκέψη, η φιλία θεωρείται σημαντική για το άτομο, γιατί εγγυάται υποστήριξη και κοινωνική αξία. Ωστόσο, η φράση «ἀτίμητος φιλότητα» δηλώνει μια κατάσταση όπου η φιλία δεν αναγνωρίζεται ή δεν εκτιμάται από την άλλη πλευρά, υποβαθμίζοντάς την.⁵⁹ Η στενή αλληλεξάρτηση των όρων φιλότης/τιμή και φιλεῖν/τιμᾶν υποδεικνύει ότι η φιλότητα συνδέεται άμεσα με την κοινωνική αναγνώριση, καθιστώντας την όχι μόνο προσωπική, αλλά και κοινωνικά προσδιορισμένη έννοια.

στ. 1317-1318:

ἀλλ' ὁ μὲν εὖ ἔρδων κεῖμαι· σὲ δὲ μήτις ἀπάντων
ἀνθρώπων ἔσορῶν παιδοφιλεῖν ἐθέλοι.

Μετάφραση: Μα εγώ που σου έκανα καλό, μένω παρατημένος· εσένα όμως κανείς απ' όλους τους ανθρώπους βλέποντάς σε μακάρι να μην θελήσει να σ' αγαπήσει.

⁵⁸ Lear 100.

⁵⁹ Vetta (1980) 95.

Η ανάλυση της έννοιας της αγάπης στην αρχαία ελληνική γραμματεία αποκαλύπτει τις πολύπλοκες διαστάσεις που αυτή ενέχει, όπως υποδεικνύει ο *Vetta*.⁶⁰ Σύμφωνα με τον ίδιο, το δίστιχο μπορεί να θεωρηθεί αυτόνομο από το προηγούμενο λόγω της εσωτερικής του δομής, η οποία βασίζεται σε μια αντίθεση («ὁ μὲν κεῖμαι... σὲ δὲ...»), που σε άλλες περιπτώσεις αποδεικνύεται αυτάρκης. Η χρήση του «ἀλλά» σε αυτή τη δομή δεν είναι απλώς συνδετική, αλλά προσδίδει την αίσθηση αναγκαστικής αποδοχής μιας κατάστασης, ενισχύοντας την ένταση της σύγκρισης. Ακόμη, το ρήμα «κεῖμαι» παρουσιάζει τον ομιλητή ως ηττημένο, υποδηλώνοντας όχι μόνο φυσική αλλά και ψυχολογική αδυναμία (Αρχ. 130,2 W).⁶¹

Ο όρος «παιδοφιλεῖν» υποδηλώνει όχι μόνο την ερωτική διάσταση αλλά και την παιδαγωγική σχέση μεταξύ του εραστή και του ερωμένου, αναδεικνύοντας τον ρόλο του πρώτου ως καθοδηγητή και πρότυπο ηθικής και αρετής. Ο ποιητής με την συγκεκριμένη έννοια δεν περιορίζεται σε συναισθηματικό επίπεδο, αλλά η λέξη αυτή αποκτά κοινωνική και εκπαιδευτική χροιά, υπογραμμίζοντας τη σημασία της μετάδοσης αξιών και γνώσεων στη νέα γενιά.

Παράλληλα, ο συγγραφέας εξετάζει τις προκλήσεις που συνοδεύουν τέτοιες σχέσεις, όπως η προδοσία, η έλλειψη ανταπόδοσης ή η παραβίαση της αμοιβαιότητας. Αυτές οι εντάσεις αποκαλύπτουν την πολύπλοκη φύση του «παιδοφιλεῖν», που συνδυάζει την ερωτική επιθυμία με την κοινωνική επιταγή για διάπλαση του ήθους. Μέσα από τη χρήση του όρου, ο ποιητής φωτίζει τις αντιφάσεις μεταξύ της προσωπικής επιθυμίας και των κοινωνικών προσδοκιών, ενώ παράλληλα διατηρεί έναν στοχαστικό τόνο για τις ηθικές αξίες και τα ιδανικά της εποχής.⁶²

στ. 1318a-1318b:

ὦ μοι ἐγὼ δειλός· καὶ δὴ κατάχαρμα μὲν ἐχθροῖς,
τοῖς δὲ φίλοισι πόνος δεινὰ παθὼν γενόμεν.

Μετάφραση: Αλίμονο, εγώ ο δύστυχος! Γιατί περίγελως έγινα για τους εχθρούς και πόνος για τους φίλους, τέτοια κακά που έπαθα.

Ο ποιητής, αναγνωρίζοντας την κατάστασή του, βλέπει τον εαυτό του ως αντικείμενο χαιρεκακίας και ευχαρίστησης για τους εχθρούς, ενώ ταυτόχρονα είναι

⁶⁰ Vetta (1980) 96.

⁶¹ Vetta (1980) 97.

⁶² Vetta (1980) 97.

αιτία θλίψης για τους φίλους του. Αυτή η διττή αντίδραση – χαρά για τους εχθρούς και πόνος για τους φίλους – υπογραμμίζει την τραγικότητα της θέσης του και τη μοναξιά που προκαλεί η ταλαιπωρία του. Είναι μια κλασική αντίθεση που συναντάμε στην αρχαία τραγωδία, όπου οι ήρωες συχνά βρίσκονται αντιμέτωποι με τη μοίρα τους και αποξενώνονται από το κοινωνικό τους περιβάλλον, καθώς οι συμφορές τους φέρνουν ανατροπή στις σχέσεις τους.

Η λέξη «κατάχαρμα» είναι ένα άπαξ λεγόμενον. Αντίστοιχα, το ρήμα «καταχαίρω» είναι εξίσου σπάνιο, με καταγεγραμμένες χρήσεις σε κείμενα, όπως αυτά του *Ηροδότου* (στ. 7.239 «εἴτε εὐνοίη ταῦτα ἐποίησε εἴτε καὶ καταχαίρων»), όπου εκφράζεται η έννοια της έντονης ευχαρίστησης.⁶³ Ωστόσο, στον συγκεκριμένο στίχο, η έννοια του ουσιαστικού «χάρμα» και της σύνθετης μορφής του διατηρεί αρνητική χροιά. Αυτό το στοιχείο επιβεβαιώνεται από αρχαία κείμενα όπως την *Ιλιάδα* (3.51, 6.82, 10.193), στον *Αισχύλο* (*Πέρσες* 1034, *Ικέτιδες* 1008) και στον *Ευριπίδη* (*Ηρακλής* 458) όπου η λέξη απευθύνεται συνήθως σε εχθρούς, υποδηλώνοντας ειρωνεία ή αρνητικό συναίσθημα. Επιπρόσθετα, η σύνδεση του ρήματος «πάσχω» με ερωτικές καταστάσεις είναι εμφανής σε ποιήματα της *Σαπφώς* (π.χ. 1.15, 94.11) και άλλους ποιητές, όπως στον *Αριστοφάνη* (*Ειρήνη* 591).⁶⁴

στ. 1319-1322:

ἽΩ παῖ, ἐπεὶ τοι δῶκε θεὰ χάριν ἡμερόεσσαν
Κύπρις, σὸν δ' εἶδος πᾶσι νέοισι μέλει,
τῶνδ' ἐπάκουσον ἐπῶν καὶ ἐμὴν χάριν ἔνθεο θυμῷ,
γνοὺς ἔρος ὥς χαλεπὸν γίνεται ἀνδρὶ φέρειν.

Μετάφραση: Αγόρι μου, επειδή η Κύπριδα θεά σου έδωσε ποθητή χάρη και η ομορφιά σου γεννά τον πόθο σε όλους τους νέους, άκου αυτά τα λόγια μου και για δική μου χάρη βάλ' τα στην ψυχή σου, μαθαίνοντας πως τον έρωτα δύσκολο είναι σε έναν άνθρωπο να τον υποφέρει.

Η θεϊκή παρέμβαση στην αρχαία ελληνική ποίηση, ιδιαίτερα από θεότητες όπως η Αφροδίτη, αναδεικνύει τον κεντρικό ρόλο του έρωτα ως αναπόφευκτης δύναμης. Στους συγκεκριμένους στίχους, η Αφροδίτη χαρίζει στο νεαρό άτομο μια εξαιρετική

⁶³ Vetta (1980) 98.

⁶⁴ Vetta (1980) 98.

γοητεία, καθιστώντας τον αντικείμενο πόθου.⁶⁵ Η συμβουλή που ακολουθεί είναι βαθιά διδακτική: καλείται να αναλογιστεί τη δύναμη και τη σφοδρότητα του έρωτα, η οποία μπορεί να γίνει δυσβάσταχτη για έναν θνητό. Η επίκληση αυτή υπογραμμίζει τον τρόπο με τον οποίο ο έρωτας μπορεί να είναι τόσο γοητευτικός όσο και επώδυνος, απαιτώντας συναισθηματική αντοχή του ψυχικού φορτίου που επιφέρει.

Οι στίχοι αυτοί αποκαλύπτουν μια σύνθετη σχέση μεταξύ φυσικής ομορφιάς και σοφίας, δύο εννοιών που συνδέονται στενά στην αρχαία ελληνική γραμματεία. Ο ποιητής συγκρίνει τη σωματική ομορφιά με τη σοφία, ενισχύοντας την αξία του συνδυασμού αυτών των χαρακτηριστικών, όπως φαίνεται στην πρόσκληση να αποδεχθεί κανείς τον ερωτικό κώδικα. Η ιδέα ότι η ομορφιά και η σοφία πρέπει να συνυπάρχουν αναδύεται και σε φιλοσοφικά κείμενα, όπως στον Πλάτωνα *Χαρμίδης* (175a–176b), ο οποίος αναρωτιέται για την αξία της ομορφιάς χωρίς σωφροσύνη. Παρομοίως, ο Ισοκράτης (Ευαγ. 9,22 κ.α. «παῖς μὲν γὰρ ὢν ἔσχεν κάλλος καὶ ῥώμην καὶ σωφροσύνην ἄπερ τῶν ἀγα- θῶν πρεπωδέστατα τοῖς τηλικούτοις ἐστίν») τονίζει τη σημασία της συνύπαρξης σωφροσύνης και ομορφιάς για την ολοκλήρωση του ατόμου.⁶⁶

στ. 1323-1326:

Κυπρογένη, παῦσόν με πόνων, σκέδασον δὲ μερίμνας
θυμοβόρους, στρέψον δ' αὔθις ἐς εὐφροσύνας·
μερμήρας δ' ἀπόπαυε κακάς, δὸς δ' εὐφρονη θυμῷ
μέτρ' ἥβης τελέσαντ' ἔργματα σωφροσύνης.

Μετάφραση: Κυπρογεννημένη, δώσε τέλος στα βάσανά μου, διάλυσε τις ψυχοφθόρες έγνοιες μου, στρέψε με και πάλι στη χαρά· σταμάτα τις σκληρές ανησυχίες μου και δώσε στην ευγενική ψυχή μου την εγκράτεια της ήβης εκτελώντας έργα σωφροσύνης.

Οι στίχοι αυτοί αναδεικνύουν τη βαθιά επιθυμία του ομιλητή να ανακουφιστεί από τα συναισθηματικά βάρη μέσω της παρέμβασης της θεάς Αφροδίτης. Απευθυνόμενος στη «Κυπρογένη» εκφράζει την ανάγκη να απαλλαγεί από την οδύνη

⁶⁵ Vetta (1980) 98.

⁶⁶ Vetta (1980) 99.

που πιθανώς πηγάζει από ερωτικές απογοητεύσεις ή ψυχολογικές πιέσεις, και να ξαναβρεί τη χαρά στη ζωή του.⁶⁷ Η αναφορά στη «σωφροσύνη» και στις «πράξεις» που συνοδεύει την εφηβεία υπογραμμίζει ότι η ευτυχία προκύπτει μέσα από τη λογική, την αυτοσυγκράτηση και την ωριμότητα στη διαχείριση των προκλήσεων της ζωής. Με αυτόν τον τρόπο, οι στίχοι αποκαλύπτουν την εσωτερική πάλη του ομιλητή να επανακτήσει την ψυχική του ηρεμία, ζητώντας τη βοήθεια της θεάς για την αναζωογόνηση της καλής του διάθεσης.

Ειδικότερα, η ελεγεία εξετάζει τη σύνδεση της προσευχής με το ερωτικό πλαίσιο, αναδεικνύοντας την ένταση της ανθρώπινης ανάγκης για ανακούφιση από συναισθηματικές δυσκολίες. Οι στίχοι «παῦσον...μερίμνας» αποτελούν χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της πρακτικής, με το αντίστοιχο πρότυπο να ανιχνεύεται στη Σαπφώ (1,25), όπου διατυπώνεται η επιθυμία απαλλαγής από τις εσωτερικές ανησυχίες. Η δομή της προσευχής αυτής συνδυάζει την έκφραση της ανάγκης με την παράκληση χωρίς, ωστόσο, να περιλαμβάνει τη συνήθη υπόμνηση.⁶⁸

Ο όρος «εὖφρονι θυμῷ» αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα, καθώς εμφανίζεται στους στίχους ποιητών όπως ο Αλκαίος (34,3 L.-P. «εὐνόω]ι θύ[μ]ωι προ[φά]νητε Κάστορ καὶ Πολύδε[υ]κες», 129,9 s. L.-P. «ἄ[γι]τ' εὖνοον || θῦμον σκέθοντες,» και ο Πίνδαρος (N. 7,67 5. «ὁ δὲ λοιπὸς εὖφρων || ποτὶ χρόνος ἔρποι»). Οι δυο φράσεις, η φράση «μερμήρας δ' ἀπόπαυε κακάς» παραπέμπει στη συνύπαρξη της προσωπικής ευδαιμονίας με τη θεϊκή εὐνοια μέσω της σύνδεσης της εσωτερικής ολοκλήρωσης με τη θεϊκή χάρη, και η φράση «μέτρ' ἤβης τελεῖν», που εστιάζει στην υπέρβαση της κορύφωσης της νεότητας λειτουργούν συμπληρωματικά, διαμορφώνοντας ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο.⁶⁹

στ. 1327-1328:

ἽΩ παῖ, ἕως ἄν ἔχῃς λείαν γένυν, οὐποτε σαίνων

⁶⁷ Vetta (1980) 100.

⁶⁸ Το ύφος της προσευχής ενισχύεται από τη χρήση επαναλαμβανόμενων προστακτικών, όπως «παῦσον» και «σκέδασον», αν και απουσιάζει η τυπική συσσώρευση επιθέτων που συναντάται σε άλλα κείμενα του είδους.

⁶⁹ Vetta (1990) 103.

παύσομαι, οὐδ' εἴ μοι μόρσιμόν ἐστι θανεῖν.

Μετάφραση: Αγόρι μου, όσο έχεις μάγουλα χωρίς γένια, ποτέ δεν θα σταματήσω να σε κολακεύω, ακόμα κι αν μου είναι γραμμένο να πεθάνω.

Ο ποιητής αναδεικνύει την έντονη και διαρκή του έλξη προς τον νεαρό, η οποία διατηρείται όσο εκείνος παραμένει αμούστακος απέναντι στα σημάδια της ενηλικίωσης. Αυτή η επιθυμία αποτυπώνεται στη φράση «οὔποτε σαίνων παύσομαι», η οποία υποδηλώνει μια αδιάκοπη, ίσως και εμμονική επιθυμία που δεν θα υποχωρήσει ούτε μπροστά στον θάνατο. Η λέξη «σαίνων», που μπορεί να ερμηνευθεί ως «κολακεύω», «φλερτάρω» ή «κάνω νάζια», καταδεικνύει τη ζωντάνια και την παιδαγωγική διάθεση του ομιλητή, ο οποίος δηλώνει ότι θα συνεχίσει να κολακεύει τον νεαρό, ανεξαρτήτως των συνεπειών.

Η ανάπτυξη της πρώτης γενειάδας, όπως αποτυπώνεται στην αρχαία ελληνική γραμματεία, υποδηλώνει τη μετάβαση από την παιδική ηλικία στην εφηβεία και συνιστά έναν κρίσιμο δείκτη αξιολόγησης της ερωτικής ελκυστικότητας, ιδιαίτερα στο πλαίσιο της παιδευαστικής σχέσης. Στο εξεταζόμενο χωρίο, η φράση «λείαν γένυν» αναφέρεται στην αθωότητα και τη φυσική γοητεία του νέου, οι οποίες κινδυνεύουν με την εμφάνιση της ανδρικής γενειάδας, που συμβολίζει την αρχή της ενηλικίωσης και την απώλεια αυτής της ελκυστικότητας, κινδυνεύουν να χαθούν. Η σημασία της γενειάδας παρατηρείται και σε άλλα κείμενα, όπως στους στίχους του Θεοκρίτου (29,33 κ.ε. «ὅπως, ἄνικα τὰν γένυν ἀνδρεῖαν ἔχης, || ἀλλάλοισι πελώμεθ' Ἀχιλλεῖοι φίλοι.»), όπου αυτή η μετάβαση συνδέεται με την ωριμότητα. Στο *Συμπόσιο* του Πλάτωνα (στ. 181d), ο Πausanίας αναφέρει ότι η ερωτική επιθυμία για νέους εξαφανίζεται όταν αυτοί αποκτούν νοητική ωριμότητα, η οποία συσχετίζεται άμεσα με την ανάπτυξη της γενειάδας.

Η θεματολογία της παιδευαστικής σχέσης επανέρχεται και στην ύστερη επιγραμματική ποίηση, όπου, παρά την ανάπτυξη της γενειάδας, η ελκυστικότητα του νέου παραμένει αλώβητη, όπως υποδεικνύει ο Στράτων (Α.Π. 12,10). Επίσης, αξίζει να σημειωθεί η συσχέτιση της ανδρικής ομορφιάς με τα χαρακτηριστικά που θεωρούνταν τυπικά γυναικεία, όπως η απαλότητα και η λεπτότητα.⁷⁰ Αυτή η αντίληψη, που καταγράφεται από τον Κλέαρχο (απ. 23 *Wehrli*), αντικατοπτρίζει την αισθητική της

⁷⁰ Vetta (1990) 104.

εποχής, όπου η φυσική ομορφιά εκλαμβάνεται ως ένδειξη αρετής και αντικείμενο θαυμασμού.⁷¹

στ. 1329-1334:

Σοί τε διδόντ' ἔτι καλόν, ἐμοί τ' οὐκ αἰσχρὸν ἐρῶντι
αἰτεῖν· ἀλλὰ γονέων λίσσομαι ἡμετέρων·
αἰδέο μ', ὦ παῖ δῖε, διδοὺς χάριν, εἴ ποτε καὶ σύ
ἔξεις Κυπρογενοῦς δῶρον ἰοστεφάνου,
χρηῖζων καὶ ἐπ' ἄλλον ἐλεύσει· ἀλλὰ σὲ δαίμων
δοίη τῶν αὐτῶν ἀντιτυχεῖν ἐπέων.

Μετάφραση: Και για σένα είναι ακόμα καλό τον έρωτα να δίνεις και για μένα που είμαι ερωτευμένος δεν είναι κακό να τον ζητώ μα στα γόνατά σου σε ικετεύω· σεβάσου με, όμορφο αγόρι, και κάνε μου τη χάρη όταν κάποτε κι εσύ θα έχεις το δώρο της βιολετοστεφάνης Κυπρογεννημένης, παρακαλώντας για έρωτα σε άλλον θα πας' μα ο θεός να δώσει την ίδια κι εσύ απάντηση να λάβεις.

Εξετάζοντας τους παραπάνω στίχους, διαπιστώνουμε πως ο ποιητής αναδεικνύει τη θεϊκή διάσταση του έρωτα μέσα από την επίκληση της Αφροδίτης, προσβλέποντας σε έρωτα που δεν επιφέρει ντροπή, αλλά θα πηγάζει από τη θεϊκή χάρη της. Ο νεαρός, ως αποδέκτης αυτής της χάριτος, καλείται να ανταποκριθεί στις προσδοκίες του ποιητή, ο οποίος τον ικετεύει να ανταποδώσει την εύνοια. Επιπλέον, η κεντρική παρουσία της Αφροδίτης εδραιώνει τον ρόλο της θεϊκής μεσολάβησης, ενώ ταυτόχρονα επισημαίνει την εξάρτηση του ποιητή από αυτήν για την πραγμάτωση του έρωτα.

Στο πλαίσιο αυτό καταδεικνύεται η σύνδεση των παιδευστικών σχέσεων με τις θεμελιώδεις αξίες της αρχαίας ελληνικής κοινωνίας, όπως η χάρις και η αιδώς . Η χάρις, ως έννοια που εκφράζει την ανταπόκριση και την αρετή, λειτουργεί ως συνδετικός κρίκος μεταξύ του εραστή και του ερωμένου. Μέσα από τη χάρη, ο νεαρός προσφέρει την ομορφιά και τη φιλία του, ενώ ο μεγαλύτερος άνδρας ανταποδίδει με δώρα, προστασία και καθοδήγηση. Αυτή η αμοιβαία σχέση δεν περιορίζεται στο

⁷¹ Το δίστιχο, παρόλο που εμφανίζεται γενικό και απρόσωπο σε σύγκριση με άλλα ποιήματα, διατηρεί έναν θετικό και επαινετικό τόνο προς τους εραστές, αναδεικνύοντας τη φυσική ομορφιά ως βασικό στοιχείο της ερωτικής έλξης στην αρχαία ελληνική παράδοση

ερωτικό πλαίσιο αλλά αποκτά κοινωνική διάσταση, αντικατοπτρίζοντας τις προσδοκίες για ισορροπία και δικαιοσύνη στις ανθρώπινες σχέσεις. Η απουσία χάριτος διαταράσσει την ισορροπία αυτή, οδηγώντας σε συναισθήματα απογοήτευσης και αποδοκιμασίας.⁷²

Παράλληλα, η αιδώς προσδίδει έναν ηθικό χαρακτήρα στη σχέση, καθορίζοντας τη συμπεριφορά και τις προσδοκίες των δύο πλευρών. Ως αρετή που συνδέεται με τον σεβασμό και την αυτοσυγκράτηση, η αιδώς προστατεύει την αξιοπρέπεια τόσο του εραστή όσο και του ερωμένου, διατηρώντας την κοινωνική αποδοχή της σχέσης.⁷³ Ο Θέογνις παρουσιάζει την αιδώ ως θεμέλιο της αμοιβαιότητας και της συνέπειας, ενώ η έλλειψή της οδηγεί σε διάρρηξη του δεσμού, προκαλώντας την αποδοκιμασία του ποιητή. Μέσα από τη σύνθεση αυτών των δύο αξιών, η παιδευτική σχέση, όπως περιγράφει ο ποιητής, αναδεικνύεται ως πεδίο ανάπτυξης ηθικών αρχών, κοινωνική αλληλεπίδραση και προσωπική διαμόρφωση, αποτελώντας την αντανάκλαση των πολιτισμικών και ηθικών κωδίκων της αρχαιότητας.⁷⁴

Παρά ταύτα, η αιδώ έχει έναν πιο πολυδιάστατο ρόλο, καθώς δεν περιορίζεται μόνο στις φυσικές απολαύσεις, αλλά περιλαμβάνει και τη συναισθηματική διάσταση της σχέσης. Συγκεκριμένα, υπονοεί τη συμμόρφωση με ένα σύστημα σεβασμού και αφοσίωσης, το οποίο περιλαμβάνει την κάλυψη των συναισθηματικών αναγκών του εραστή. Αυτή η συμμόρφωση εξασφαλίζει τόσο την εκτίμηση όσο και την ισορροπία στη σχέση. Όταν αυτός ο άτυπος κώδικας παραβιάζεται, το αποτέλεσμα χαρακτηρίζεται ως «κακή ανταλλαγή, γεγονός που αποδοκιμάζεται έντονα, όπως υπογραμμίζεται και στον στίχο 1263 «Ὡ παῖ, ὃς εὖ ἔρδοντι κακὴν ἀπέδωκας ἀμοιβήν,»». Η επιτυχής λειτουργία αυτής της δυναμικής, όταν διατηρείται, φαίνεται να προάγει πρότυπα κοινωνικής συνοχής και αμοιβαιότητας. Παράλληλα, λειτουργεί και ως εκπαιδευτικό εργαλείο για τους νέους, εισάγοντάς τους σε θεμελιώδεις αξίες της κοινωνικής και συναισθηματικής ζωής.

στ. 1335-1336:

Ὅλβιος ὅστις ἐρῶν γυμνάζεται οἴκαδε ἐλθὼν

⁷² MacLachlan (2014) 70.

⁷³ Ιδιαίτερα σε λογοτεχνικά είδη όπως η κωμωδία, η χάρις αποκτά έναν πιο άμεσο και υλικό χαρακτήρα, συνδεόμενο κυρίως με τη σαρκική ευχαρίστηση.

⁷⁴ MacLachlan (2014) 148

εὔδειν σὺν καλῷ παιδί πανημέριος.

Μετάφραση: Ευτυχισμένος όποιος είναι ερωτευμένος και γυμνάζεται και, όταν γυρίσει σπίτι του, ξαπλώνει όλη την ημέρα με όμορφο αγόρι.

Το κείμενο αποπνέει έναν ύμνο στη χαρά και την πληρότητα που γεννά ο έρωτας και η ομορφιά, αναδεικνύοντας την ευτυχία που βιώνουν όσoι ερωτεύονται και επιστρέφουν στο σπίτι τους για να απολαύσουν την παρουσία ενός αγαπημένου προσώπου. Η εικόνα της «χαλάρωσης» μαζί με τον αγαπημένο προσδίδει μια αίσθηση ικανοποίησης και βαθιάς προστασίας, εκφράζοντας το απόλυτο νόημα της ανθρώπινης σχέσης. Μέσω αυτής της προοπτικής, ο ποιητής προβάλλει την ερωτική ζωή και τη σωματική ευχαρίστηση ως κεντρικούς άξονες της ανθρώπινης ευτυχίας και ολοκλήρωσης, υπογραμμίζοντας την αγάπη και τη συντροφικότητα ως θεμελιώδεις πυλώνες της ύπαρξης.⁷⁵

Αξίζει να διερευνηθεί η έννοια της γυμναστικής και η σύνδεσή της με την παιδευαστία στο πλαίσιο της αρχαίας ελληνικής κοινωνίας, καθώς και ο ρόλος που διαδραμάτισαν στην καθημερινή ζωή και τις κοινωνικές δομές. Η γυμναστική, ως μέσο καλλιέργειας της σωματικής αρμονίας, προάγει την ερωτική έλξη και την κοινωνική αποδοχή στην αρχαία ελληνική σκέψη, αντανακλώντας πολιτισμικές αντιλήψεις που εστιάζουν στη σωματική και ψυχική καλλιέργεια. Στα γυμνάσια οι νέοι αναδείκνυαν τη φυσική τους ομορφιά, η οποία συχνά γινόταν αντικείμενο ερωτικής επιθυμίας. Αυτή η έλξη συνδέθηκε με την καλλιέργεια αρετής και χαρακτήρα, καθώς η γυμναστική δεν περιοριζόταν μόνο στη σωματική βελτίωση, αλλά προωθούσε και την ηθική διάπλαση.⁷⁶

Ο έρωτας λειτουργούσε ως ισχυρό κίνητρο για τη βελτίωση του σώματος και της σωματικής τελειότητας, με τον θαυμασμό προς τον αγαπημένο νέο να ενισχύει τη φιλοδοξία του εραστή για ηθική και σωματική υπεροχή. Η γύμνια των σωμάτων και η αισθητική των κινήσεων στα γυμνάσια ενέτεινε τη σύνδεση του αθλητισμού με την ερωτική επιθυμία, προσδίδοντας στη γυμναστική μια συμβολική διάσταση. Η σωματική άσκηση συνδυαζόταν με την έκφραση της ερωτικής σχέσης, λειτουργώντας ως μέσο ενίσχυσης της αμοιβαιότητας και του θαυμασμού.⁷⁷ Στον Πλάτωνα (Φαίδρος

⁷⁵ Vetta (1990) 110.

⁷⁶ Dover (1989) 100.

⁷⁷ MacLachlan (2014) 77.

231a, 256b–c, Πολιτεία 403c–e), η γυμναστική αναγνωρίζεται ως στοιχείο που ενισχύει τόσο την πνευματική όσο και τη σωματική ανάπτυξη, συνδέοντας τον έρωτα με την ανύψωση της ψυχής και του σώματος. Μέσα από τη σωματική διάπλαση και τη σύνδεση με την ερωτική επιθυμία, η γυμναστική αναδείχθηκε ως αναπόσπαστο στοιχείο της κοινωνικής και ηθικής εκπαίδευσης στην αρχαία Ελλάδα.⁷⁸

Εξίσου ενδιαφέρουσα είναι η χρήση του επιθέτου «πανημέριος», που συνδέεται άμεσα με την ιδέα της ερωτικής απόλαυσης και της πλήρους ευτυχίας που απορρέει από αυτήν. Γενικά, η λέξη υποδηλώνει κάτι που διαρκεί όλη την ημέρα, κάτι που είναι συνεχές και ατελείωτο. Η αναφορά στο «πανημέριος» ενσωματώνει την έννοια μιας απόλαυσης που δεν περιορίζεται σε μια στιγμή, αλλά χαρακτηρίζει όλη την καθημερινότητα του ατόμου. Συγκεκριμένα, η σύνδεση της έννοιας του «πανημερίου» με την ερωτική απόλαυση αποτυπώνεται στην εικόνα ενός ανθρώπου που δεν περιορίζεται σε μια στιγμή ερωτικής ηδονής, αλλά ζει τη στιγμή καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας, εστιάζοντας στην ευχαρίστηση που του προσφέρει η επαφή με το αγαπημένο του. πρόσωπο. Η απόλαυση αυτή, που συνδυάζει τη σωματική δραστηριότητα με την ερωτική σχέση, γίνεται έτσι μέρος της καθημερινότητας.⁷⁹

στ. 1337-1338:

Οὐκέτ' ἐρῶ παιδός, χαλεπὰς δ' ἀπελάκτισ' ἀνίας

μόχθους τ' ἀργαλέους ἄσμενος ἐξέφυγον,

Μετάφραση: Δεν αγαπώ πια άλλο αγόρι, κλότσησα τις σκληρές πίκρες και χαρούμενος ξέφυγα από τα οδυνηρά βάσανα.

Σε αυτό το δίστιχο, ο ποιητής αποτυπώνει την απόγνωση και την ανάγκη αποδέσμευσης από τα δεσμά του έρωτα.⁸⁰ Συγκεκριμένα, το «οὐκέτ' ἐρῶ» αποτελεί χαρακτηριστική λυρική φράση που εκφράζει την επιθυμία αποδέσμευσης από τον έρωτα, μοτίβο που επανέρχεται συχνά στη λογοτεχνία της αρχαίας Ελλάδας, συγκεκριμένα στον Ανακρέοντα (65,4-6 Gent. = 346 P). Παράλληλα, λέξεις όπως *ἀνία* και *μόχθοι* τονίζουν την οδυνηρή διάσταση του έρωτα, προσδίδοντας έντονη συναισθηματική φόρτιση στο κείμενο. Η ανάλυση ενισχύεται μέσα από αναφορές σε

⁷⁸ Bekker (1827)

⁷⁹ Vetta (1990) 111.

⁸⁰ Vetta (1990) 112.

αρχαία κείμενα, με εξέχοντα παραδείγματα τα ποιήματα της Σαπφούς (1 L.P. «μή μ' ἄσαισι μηδ' ὀνίαισι δάμνα, πότνια, θυμώνουν») και του Θεόκριτου (29,9 «πῶς ταῦτ' ἄρμενα, τὸν φιλέοντ' ὀνίαις ἐπιβεβαία τῇ δίδων»).⁸¹

Οι μελετητές αναλύουν τη σύνθεση δύο δίστιχων που φέρουν θεματική συνοχή, καθώς περιστρέφονται γύρω από την επιθυμία απαλλαγής από τον έρωτα και τη διαμεσολάβηση της θεϊκής χάρης της Αφροδίτης. Ο σύνδεσμος «δέ», που εμφανίζεται στο δεύτερο δίστιχο (στ. 1339), λειτουργεί ως στοιχείο μετάβασης, εισάγοντας έναν νέο τόνο που διαφοροποιείται από το προηγούμενο δίστιχο.⁸²

στ. 1339-1340:

ἐκλέλυμαι δὲ πόθου πρὸς ἑυστεφάνου Κυθρεΐης·

σοὶ δ', ὦ παῖ, χάρις ἔστ' οὐδεμία πρὸς ἐμοῦ.

Μετάφραση: έχω λυτρωθεί από τον πόθο της ομορφοστεφανωμένης Κυθέρειας· κι εσύ, αγόρι μου, χάρη καμία δεν θα έχεις από μένα.

Η φράση «πρὸς ἑυστεφάνου Κυθρεΐης» και η έννοια της «χάριτος» είναι κομβικά στοιχεία που φωτίζουν τη θεματική της απελευθέρωσης από τον ερωτικό τρόπο. Η χρήση του παθητικού ρήματος «ἐκλέλυμαι» για να περιγράψει την απελευθέρωση του υποδηλώνει ότι η ίδια η θεά Αφροδίτη παραχωρεί στον ποιητή τη δυνατότητα να αποδεσμευτεί, διαφοροποιημένη από άλλες λογοτεχνικές χρήσεις όπου συνδέεται με την ενίσχυση του πόθου. Η απομάκρυνση από αυτήν δηλώνει όχι μόνο την απόρριψη του πόθου αλλά και τη διάρρηξη της συναισθηματικής αμοιβαιότητας, τονίζοντας την απόσταση από τον ερωμένο.⁸³

στ. 1341-1344:

Αἰαῖ, παιδὸς ἐρῶ ἀπαλόχροος, ὅς με φίλοισιν

παῖσι μάλ' ἐκφαίνει κοῦκ ἐθέλοντος ἐμοῦ.

τλήσομαι οὐ κρύψας ἀεκούσια πολλὰ βίαια·

οὐ γὰρ ἐπ' αἰκελίῳ παιδὶ δαμεῖς ἐφάνην.

⁸¹ Vetta (1990) 114.

⁸² Η αποδέσμευση από τα πάθη, κεντρικό μοτίβο της αρχαίας ελληνικής λυρικής ποίησης, συνδέεται εδώ με την αρετή της αυτοκυριαρχίας, αναδεικνύοντας τη σημασία της ηθικής αρετής και της εσωτερικής ισορροπίας.

⁸³ MacLachlan (1993) 70.

Μετάφραση: Αλίμονο, αγαπώ αγόρι τρυφερόδερμο, που σ' όλους τους φίλους, χωρίς εγώ να θέλω, με δείχνει. Θα υπομείνω να μην κρύβω πολλά πράγματα καταναγκαστικά, που γίνονται χωρίς τη θέλησή μου· γιατί δεν αποκαλύφθηκα δαμασμένος από ανάξιο αγόρι.

Το λυρικό εγώ εκφράζει την ερωτική του έλξη προς έναν νεαρό με τρυφερό δέρμα, σημειώνοντας ότι αυτός ο νεαρός αποκαλύπτει την ερωτική τους σχέση στους φίλους τους, παρά τη θέληση του ποιητή. Αυτή η στάση αναδεικνύει την αξία που αποδίδει ο ποιητής στην ποιότητα του αγαπημένου του και την εσωτερική του δύναμη να αντιμετωπίζει τις προκλήσεις του έρωτα.⁸⁴

Από λεξιλογική σκοπιά, ο όρος «άπαλόχροος» σημαίνει «αυτός που έχει μαλακό, λείο και απαλό δέρμα» και χρησιμοποιείται συχνά στην αρχαία ελληνική ποίηση για να περιγράψει την ευγένεια, τη νεανικότητα ή την ελκυστικότητα κάποιου, ιδιαίτερα σε συμφραζόμενα που σχετίζονται με την ομορφιά ή τον έρωτα. Συνδέεται με τον όρο χρώς και εμφανίζεται σε κείμενα, όπως του Αρχίλοχου (188W), αποδίδοντας μια εικόνα καλλωπισμού ή αθωότητας. Η χρήση της λέξης εδώ υπογραμμίζει την εξωτερική ομορφιά του νεαρού, αντικείμενο του έρωτα, η οποία όμως έρχεται σε αντίθεση με την ψυχική του αδιαφορία.⁸⁵

στ. 1345-1350:

Παιδοφιλεῖν δέ τι τερπνόν, ἐπεὶ ποτε καὶ Γανυμήδους
ἦρατο καὶ Κρονίδης, ἀθανάτων βασιλεύς,
ἄρπάξας δ' ἐς Ὀλυμπον ἀνήγαγε καὶ μιν ἔθηκεν
δαίμονα, παιδείης ἄνθος ἔχοντ' ἐρατόν.
οὔτω μὴ θαύμαζε, Σιμωνίδη, οὔνεκα κἀγὼ
ἐξεδάμην καλοῦ παιδὸς ἔρωτι δαμείς.

Μετάφραση: Να αγαπάς αγόρια είναι απολαυστικό, αφού κάποτε και ο γιος του Κρόνου, ο βασιλιάς των αθανάτων, τον Γανυμήδη ερωτεύτηκε κι αφού τον άρπαξε στον Όλυμπο τον ανέβασε και τον έκανε θεό, επειδή είχε το λατρευτό άνθος της νιότης.

⁸⁴ Vetta (1990) 116.

⁸⁵ Vetta (1990) 117.

Έτσι, μην απορείς, Σιμωνίδη, που κι εγώ αποκαλύφθηκα να είμαι δαμασμένος από τον έρωτα όμορφου αγοριού.

Στην αρχαιότητα, η παιδοφιλία αποτελούσε μια θεσμοθετημένη κοινωνική πρακτική, που ενσωμάτωνε πολιτισμικές και παιδευτικές διαστάσεις. Η έννοια αυτή δεν περιοριζόταν σε μια απλή ερωτική σχέση, αλλά περιλάμβανε έναν σύνθετο συνδυασμό πνευματικής καθοδήγησης, ηθικής διαπαιδαγώγησης και κοινωνικής ένταξης του νεαρού αγοριού στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.⁸⁶ Η σχέση μεταξύ εραστή και ερωμένου, όπως περιγράφεται στην αρχαία ελληνική λογοτεχνία, στηριζόταν σε αυστηρούς κανόνες και αξίες. Ο ενήλικος εραστής είχε τον ρόλο του παιδαγωγού, προσφέροντας καθοδήγηση, σοφία και ηθική ενίσχυση στον ερώμενο, με στόχο τη διαμόρφωση της αρετής του νεαρού.⁸⁷ Αυτή η διάσταση υποδηλώνει ότι η παιδοφιλία συνδέθηκε στενά με την έννοια της παιδείας και τη διαμόρφωση των ηθικών αρχών και της κοινωνικής υπευθυνότητας. Επιπλέον, οι σχέσεις αυτού του τύπου ερμηνεύονταν μέσα από τη θεώρηση της ομορφιάς, της νεότητας και της πνευματικής προόδου ως ανώτερων αξιών. Η ερωτική έλξη, αν και παρούσα, δεν ήταν το κύριο χαρακτηριστικό αυτών των σχέσεων.⁸⁸

Ο μύθος του Γανυμήδη, ενός όμορφου πρίγκιπα της Τροίας που απήχθη από τον Δία και έγινε οινόχοος των θεών στον Όλυμπο, συνδέεται με τις κοινωνικές αντιλήψεις για την παιδοφιλία στην αρχαία Ελλάδα. Η απαγωγή του Γανυμήδη αντανakλά την αξία που έδιναν οι αρχαίοι Έλληνες στη νέα και την ομορφιά, που θεωρούνταν ενδείξεις αρετής και τελειότητας. Η μετατροπή του σε αστερισμό ενισχύει τη θεϊκή του φύση και υπογραμμίζει τη σημασία της θεϊκής ευνοίας και την εξιδανίκευση της ανθρώπινης μορφής στην αρχαία ελληνική κουλτούρα.⁸⁹

Εξίσου σημαντική είναι η σχέση του Σιμωνίδη με τις ελεγείες του Θεόγνιδος, η οποία αποτελεί ένα σημαντικό θέμα συζήτησης στην αρχαία γραμματεία και τη μελέτη της ελεγείας. Ο Σιμωνίδης, ένας από τους πιο γνωστούς ποιητές της αρχαιότητας,

⁸⁶ Dover (1989) 34.

⁸⁷ Dover (1989) 102.

⁸⁸ MacLachlan (2014) 136.

⁸⁹ Εντοπίζεται μια διαφοροποίηση στην εικονογραφία του 4ου αιώνα, όπου ο ρόλος του απαγωγέα αναλαμβάνει ο αετός, αντί του Δία. Οι πρώτες λογοτεχνικές αναφορές δεν περιλαμβάνουν το μοτίβο του αετού, και η αναφορά του Ιβίκου (289 P.) θεωρείται αμφίβολη. Ο μύθος χρησιμοποιείται συχνά στην αλεξανδρινή εποχή για ερωτικούς σκοπούς και εμφανίζεται και σε κωμωδίες, όπου αναπαρίσταται με παρωδικό τρόπο.

εμφανίζεται ως αποδέκτης δύο ελεγείων στο πρώτο βιβλίο του Θεόγνιδος (στ. 467-496 και 667-682). Αυτή η σύνδεση έχει εγείρει ερωτήματα σχετικά με την αυθεντικότητα και την πατρότητα αυτών των στίχων, καθώς και τη θέση τους στην ευρύτερη ποιητική παράδοση. Ο Αριστοτέλης στα *Ηθικά Ευδήμεια* (1223a 31) και στα *Ρητορικά* (1370a 10), παραπέμπει στον στίχο 472 αποδίδοντάς τον στον Έβενο. Ομοίως, ο Πλούταρχος *Περί τοῦ ἡδέως ζῆν* (1102e), επαναλαμβάνει αυτή την απόδοση. Αυτές οι αναφορές δημιουργούν ερωτήματα για το αν οι συγκεκριμένοι στίχοι ανήκουν στον Θεόγνι, στον Έβενο ή αν αποτελούν κοινά γνωμικά της εποχής που ενσωματώθηκαν στην ελεγειακή παράδοση.⁹⁰

Η παρουσία του Σιμωνίδη στις ελεγείες του Θεόγνιδος μπορεί να ερμηνευθεί με διαφορετικούς τρόπους. Μια υπόθεση είναι ότι ο Σιμωνίδης λειτουργεί ως ποιητικός αποδέκτης, ένα σύμβολο που αντιπροσωπεύει την ποιητική αλληλεπίδραση και την αριστοκρατική παράδοση της εποχής. Από την άλλη, το γεγονός ότι οι στίχοι του Θεόγνιδος φέρουν χαρακτηριστικά της θεματολογίας και του ύφους του ποιητή, όπως η πολιτική μεταφορά της «μεταφοράς του πλοίου», δείχνει μια βαθύτερη συγγένεια με τις ιδέες του Θεόγνιδος για την κοινωνία και την πολιτική.

Το συγκεκριμένο κείμενο μπορεί να χαρακτηριστεί ως ύμνος στον παιδικό έρωτα, καθώς εξυμνεί την ομορφιά, την αθωότητα και τη γοητεία της νεότητας μέσα από ποιητικές εικόνες και συμβολισμούς. Ο έρωτας, όπως παρουσιάζεται, αποτελεί μια θεμελιώδη δύναμη που γεφυρώνει το ανθρώπινο με το θεϊκό, ενώ η σύνδεση με τη νεανική ηλικία υπογραμμίζει την εξιδανίκευση της αγνότητας και του κάλλους. Η θεματολογία του κειμένου αναδεικνύει τη σημασία της παιδικής ηλικίας ως περιόδου έμπνευσης και δημιουργίας, ενώ παράλληλα εστιάζει στον παιδευτικό και ηθικό ρόλο που μπορεί να έχει ο έρωτας ως μέσο διαμόρφωσης χαρακτήρα και ανάπτυξης αρετής. Ο ποιητικός λόγος και οι αναφορές στις σχέσεις μεταξύ ανδρών και αγοριών στην αρχαιότητα αποτυπώνουν έναν κοινωνικό και πολιτισμικό κώδικα που εξυψώνει τη

⁹⁰ Η ερμηνευτική σύγχυση γύρω από τον Σιμωνίδη και τον Έβενο αντικατοπτρίζει τη ρευστότητα της αρχαίας ποιητικής παράδοσης, όπου οι στίχοι και τα γνωμικά συχνά επαναχρησιμοποιούνταν και αποδίδονταν σε διαφορετικούς ποιητές ανάλογα με το περιεχόμενο. Η πολυπλοκότητα αυτή όχι μόνο αναδεικνύει τη σύνδεση του Θεόγνιδος με τον Σιμωνίδη αλλά και υπογραμμίζει τη σημασία της ελεγείας ως λογοτεχνικό είδος που διατηρεί τη δυναμική του μέσα στον χρόνο, ενώ παράλληλα λειτουργεί ως όχημα για τη διατήρηση και την εξέλιξη των κοινωνικών και πολιτικών αξιών της εποχής.

σημασία αυτής της μορφής έρωτα, αναγνωρίζοντάς την ως αναπόσπαστο στοιχείο της αρχαίας ελληνικής σκέψης και λογοτεχνίας.⁹¹

στ. 1351-1352:

ἽΩ παῖ, μὴ κώμαζε, γέροντι δὲ πείθεο ἀνδρί·

οὐ τοι κωμάζειν σύμφορον ἀνδρὶ νέῳ.

Μετάφραση: Αγόρι μου, μη μεθοκοπάς, μα άκου τον γέρο άντρα· δεν αρμόζει σε άντρα νέο να μεθοκοπά.

Η αναφορά στη διδακτική νουθεσία προς τη νεότερη γενιά, εστιάζει στην αξία της εγκράτειας και του σεβασμού προς τους μεγαλύτερους. Μέσα από την παρότρυνση να αποφεύγονται οι υπερβολές, όπως τα αχαλίνωτα γλέντια, και να τηρείται η σοφία των ηλικιωμένων, αναδεικνύεται η σημασία της ηθικής διαπαιδαγώγησης στην αρχαία ελληνική κοινωνία. Η προτροπή του ποιητή προς τον «παῖδα» να υπακούει στον «γέροντα» αντικατοπτρίζει τη δομή της πατριαρχικής κοινωνίας της αρχαίας Ελλάδας, όπου η εμπειρία των μεγαλύτερων αποτελούσε θεμελιώδη πηγή καθοδήγησης για τη νεότερη γενιά. Ο «γέρον» δεν εκπροσωπεί απλώς την ηλικία, αλλά και την εξουσία, τη σοφία και την ηθική αυθεντία, στοιχεία που επιβεβαιώνουν τη σημασία της υπακοής στις κοινωνικές αξίες και στην ιεραρχία. Η προτροπή αυτή ενσωματώνει την αρχή της διδαχής ως μέσου για τη μεταβίβαση γνώσεων και αρετών, που θεωρούνταν ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη της σωφροσύνης και της ευθύνης στους νέους.

Η σύνδεση της διδαχής με την πατριαρχική κοινωνική δομή καθιστά τον «γέροντα» σύμβολο της παράδοσης και των κοινωνικών κανόνων. Η εμπειρία του, αποτέλεσμα του βίου και των δοκιμασιών, παρουσιάζεται ως απαραίτητος παράγοντας για την καθοδήγηση των νέων σε μια κοινωνία που εκτιμά την ισορροπία μεταξύ ελευθερίας και πειθαρχίας. Στο πλαίσιο αυτό, η υπακοή σε αυτόν δεν αποτελεί μόνο ένδειξη σεβασμού, αλλά και διαδικασία μέσα από την οποία η νεότερη γενιά μυείται στις αξίες της κοινωνίας, αποφεύγοντας την υπερβολή και καλλιεργώντας την αυτογνωσία και την ηθική αρετή.

⁹¹ Η φιλοσοφία της εποχής, με κύριο εκπρόσωπο τον Πλάτωνα, εξετάζει τη φιλία και τον έρωτα, αναδεικνύοντας τις ηθικές και πνευματικές διαστάσεις των σχέσεων, ιδιαίτερα μεταξύ ενηλίκων και ανηλίκων. Στο «Συμπόσιο», ο Πλάτωνας αναλύει διαφορετικές μορφές έρωτα και φιλίας, προσδίδοντας στις σχέσεις αυτές φιλοσοφική και ηθική διάσταση.

Επιπλέον, η αποφυγή του «κωμάζειν» σχετίζεται με την αποστασιοποίηση από τις συμποσιακές υπερβολές, που συχνά θεωρούνταν εμπόδιο για την προσωπική ανάπτυξη και κατακρίνονταν από φιλοσόφους, όπως ο Πλάτωνας (Πολ. 3.398e-403c) και ο Αριστοτέλης (Ηθ. Νικ. 7.1148b-1150b).⁹² Επιπρόσθετα, η χρήση του όρου «κωμάζειν» στην αρχαία ελληνική γραμματεία παρουσιάζει ποικίλες ερμηνείες, που συνδέονται τόσο με τη σημασία του συμποσίου όσο και με αρνητικές εκφάνσεις αυτού.

Συγκεκριμένα, στους στίχους 886 «κωμάζοιμι· κακοῦ δ' οὐκ ἔραμαι πολέμου» και 1065 «ἔστι δὲ κωμάζοντα μετ' αὐλητῆρος αἰδεῖν», ο όρος υποδηλώνει ξεκάθαρα τη συμμετοχή σε εορταστικές συγκεντρώσεις, ενώ στον στίχο 1207 «Οὔτε σε κωμάζειν ἀπερύκομεν οὔτε καλοῦμεν·» πιθανώς αναφέρεται στην αποστασιοποίηση από τις μεταμεσονύκτιες γιορτές που ακολουθούσαν τα συμπόσια στην αρχαία Ελλάδα. Υποδηλώνει μια στάση ουδετερότητας ή και απόρριψης αυτών των υπερβολικών συμπεριφορών, τονίζοντας την επιλογή μιας μετριοπαθούς και ηθικής ζωής. Έτσι, διαχωρίζει το συμπόσιο, ως χώρο πνευματικής καλλιέργειας, από την ακολασία που συχνά χαρακτήριζε τα γλέντια, προσδίδοντας μια ηθική διάσταση στο κείμενο.

Αξιοσημείωτο είναι ότι ορισμένοι μελετητές αποδίδουν στον όρο «κωμάζειν» αρνητική χροιά, συνδέοντάς τον με καταχρήσεις, μέθη και βίαιη συμπεριφορά. Αυτή η ερμηνεία ενισχύεται από αναφορές, όπως στον Ησύχιο, ο οποίος περιγράφει τη λέξη ως «ὕβριζεν μετὰ μέθης».⁹³ Επιπλέον, η ανεκδοτολογική μαρτυρία του Πιττακού και του Περιάνδρου (X 427 e-f «οὐκ ἐμέθυον δ' οἱ πάλοι, ἀλλὰ καὶ Πιττακὸς Περιάνδρῳ τῷ Κορινθίῳ παρήγει μὴ μεθύσκεσθαι μηδὲ κωμάζειν, ἴν', ἔφη, μὴ γνωσθῆς οἷος ὦν τυγχάνεις, ἀλλ' οὐχ οἷος προσποιῇ») καταδεικνύει την κοινωνική αποδοκιμασία της μέθης, καθώς θεωρείται ότι αποκαλύπτει τις αδυναμίες του χαρακτήρα.

στ. 1353-1356:

Πικρὸς καὶ γλυκὺς ἐστὶ καὶ ἀρπαλέος καὶ ἀπηνής,
ὄφρα τέλειος ἔη, Κύρνε, νέοισιν ἔρως·
ἦν μὲν γὰρ τελέση, γλυκὺ γίνεται· ἦν δὲ διώκων

⁹² Ο όρος κωμάζω και οι σχετικές νουθεσίες εμφανίζονται και σε άλλα έργα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας, ιδιαίτερα σε ποιητές όπως ο Σόλωνας και ο Τυρταίος, που προέβαλαν την αυτοσυγκράτηση και τη σωφροσύνη.

⁹³ Vetta (1990) 124.

μη τελέση, πάντων τοῦτ' ἀνιηρότατον.

Μετάφραση: Πικρός και γλυκός, θελκτικός και σκληρός είναι, μέχρι να ολοκληρωθεί, Κύρνε, ο έρωτας για τους νέους. Γιατί αν ολοκληρωθεί, γίνεται πράγμα γλυκό μα αν κανείς τον κυνηγά και δεν τον ολοκληρώσει, είναι το πιο οδυνηρό απ' όλα.

Η αμφιλεγόμενη φύση του έρωτα αποκαλύπτεται με τον στίχο «ἄρπαλέος καὶ ἀπηνής», ο οποίος συνδυάζει τα δύο αντίθετα συναισθήματα της έντονης επιθυμίας και του επώδυνου πόνου. Το επίθετο «ἄρπαλέος» εκφράζει την έντονη και δελεαστική δύναμη του έρωτα, ενώ το «ἀπηνής» παραπέμπει σε έναν σκληρό και βασανιστικό έρωτα, έναν πόνο που συνοδεύει την ανεκπλήρωτη επιθυμία.

Αυτή η ερμηνεία ενισχύεται από την παράλληλη χρήση του όρου σε άλλες πηγές (Ηροδ. Ιστ. 1 8.4), οι οποίες συνδέουν την έννοια του ἀπηνής με τον ψυχικό πόνο και την ακαμψία του έρωτα, χωρίς να υποδηλώνει ανάρμοστη συμπεριφορά.⁹⁴ Επιπλέον, η φράση «ὄφρα τέλειος ἔη» εκφράζει την επιθυμία για ολοκλήρωση, τονίζοντας την ανάγκη ικανοποίησης του ερωτικού πόθου. Συνεπώς, ο στίχος αναδεικνύει την αντιφατικότητα του έρωτα, που συνδυάζει ταυτόχρονα τη γοητεία και τον πόνο, υπογραμμίζοντας την ένταση και την επιθυμία για ολοκλήρωση στην ερωτική διαδικασία.⁹⁵

Στο απόσπασμα 130 της Σαπούς, η ποιήτρια χαρακτηρίζει τον Έρωτα ως «γλυκύπικρον ἀμάχανον ὄρπετον», δηλαδή ως γλυκόπικρο, ακατανίκητο ερπετό. Ο όρος «γλυκύπικρον» συνδυάζει τα αντίθετα συναισθήματα της γλυκύτητας και της πικρίας, αποτυπώνοντας τη διττή φύση του έρωτα, που προσφέρει ταυτόχρονα χαρά και πόνο. Αυτή η σύνθεση αντιθετικών εννοιών υπογραμμίζει την πολυπλοκότητα των ερωτικών συναισθημάτων, όπως τα αντιλαμβανόταν η Σαπφώ. Μέσω αυτών των εικόνων, η Σαπφώ αποτυπώνει την ένταση και την πολυπλοκότητα των ερωτικών συναισθημάτων, αναδεικνύοντας τον έρωτα ως μια πανίσχυρη και αμφίσημη δύναμη που κυριαρχεί στον ανθρώπινο βίο.⁹⁶

στ. 1357-1360:

⁹⁴ Dover (2004) 124.

⁹⁵ Vetta (1990) 125.

⁹⁶ Πβ. Τσομή: Ερωτικός Πόθος και ο ρόλος της Αφροδίτης και του Έρωτα στη Σαπφώ.

Αἰεὶ παιδοφίλησιν ἐπὶ ζυγὸν ἀνὲν κεῖται
δύσλοφον, ἀργαλέον μνῆμα φιλοξενίης.
χρὴ γάρ τοι περὶ παῖδα πονούμενον εἰς φιλότητα
ὥσπερ κληματίνῳ χεῖρα πυρὶ προσάγειν.

Μετάφραση: Σε όσους αγαπούν αγόρια, πάντοτε ένας σκληρός ζυγός βρίσκεται στον αυχένα τους, οδυνηρὴ υπόμνηση της φιλοξενίας τους. Γιατί πρέπει, αυτός που πονά για ένα αγόρι, να βάλει το χέρι του στον έρωτα σαν σε φωτιά από κληματοβεργες.

Η κεντρική ιδέα του κειμένου επικεντρώνεται στον παιδικό έρωτα και τη φιλοξενία, η οποία φέρει ερωτική χροιά. Αυτό αντικατοπτρίζει την πολυπλοκότητα και τον πόνο των ανθρώπινων σχέσεων, ιδιαίτερα εκείνων που σχετίζονται με την παιδική ηλικία και την προσφορά φροντίδας ή βοήθειας. Η χρήση της λέξης «παιδόφιλους» αναφέρεται όχι μόνο στην κυριολεκτική έννοια της ερωτικής έλξης προς τα παιδιά, αλλά και γενικότερα στο ενδιαφέρον και την προσφορά προστασίας ή ανατροφής. Η εικόνα του δύσκολου και σκληρού «σημαδιού φιλοξενίας» υποδηλώνει ότι η φροντίδα και η προστασία ενός παιδιού δεν είναι κάτι εύκολο, αλλά μπορεί να συνεπάγεται κόπο και πόνους για τον φιλοξενούντα.⁹⁷ Αυτή η αναφορά προσδίδει μια αίσθηση θυσίας και αφιέρωσης, υπογραμμίζοντας ότι η αγάπη για τον άλλον -ειδικά για το παιδί- είναι κάτι που απαιτεί μεγάλη ενέργεια.

Επιπλέον, η παρομοίωση της τοποθέτησης του χεριού στη φωτιά που καίει με κληματοβεργες υποδηλώνει την ανάγκη για προσεκτική διαχείριση της σχέσης, μιας και το παιδί απαιτεί προσοχή και φροντίδα, αλλά ταυτόχρονα μπορεί να προκαλέσει «καταστροφή» αν η διαδικασία ανατροφής δεν είναι σωστή ή αν η αγάπη εκλαμβάνεται υπερβολικά ή ανεύθυνα. Αυτοί οι στίχοι, παρά τη σύντομη και πυκνή φύση τους, εκφράζουν μια βαθιά φιλοσοφική αντίληψη της ανθρώπινης εμπειρίας, της θυσίας, της προστασίας και της φροντίδας που απαιτούν οι σχέσεις, ειδικά σε περιπτώσεις όπου η αγάπη, η στήριξη ή η υπευθυνότητα απέναντι στους πιο αδύναμους, όπως τα παιδιά, είναι απαραίτητη.

Η έννοια του ζυγού στην αρχαία ελληνική γραμματεία εκτείνεται από την κυριολεκτική της χρήση ως εργαλείου που συνδέει και εξισορροπεί δύο σώματα, όπως

⁹⁷ Η φωτιά συμβολίζει την αγάπη και το πάθος, που μπορεί να είναι επικίνδυνο αν δεν χειριστεί σωστά, αλλά ταυτόχρονα έχει τη δύναμη να προσφέρει φως και ζεστασιά. Αντικατοπτρίζει τη σύνθετη φύση των ανθρώπινων συναισθημάτων και τις δυσκολίες της φροντίδας για άλλους.

τα ζώα σε άμαξες ή άροτρα, έως τις μεταφορικές αποδόσεις που αναφέρονται στην εξάρτηση, την υποταγή και την ανάγκη.⁹⁸ Συγκεκριμένα, στην *Πολιτεία* (586a), ο Πλάτων αναφέρεται στο «ζυγόν» ως μέσο ελέγχου των ανθρώπινων επιθυμιών και παθών, κυρίως μέσω της δίκαιης ηγεσίας και της πολιτικής εξουσίας. Ο «ζυγός» στην περίπτωση αυτή συνδέεται με την αναγκαιότητα να περιοριστούν οι ατομικές επιθυμίες για την καλή λειτουργία της πόλης, δημιουργώντας έτσι μια συνθήκη κοινωνικής υποταγής για το κοινό καλό.⁹⁹

Στον Θέογνι, ο έρωτας για ένα παιδί παρουσιάζεται ως ένας δυσβάσταχτος ζυγός που βαραίνει την ψυχή του εραστή, αντικατοπτρίζοντας την ένταση και την πολυπλοκότητα των συναισθημάτων που εμπεριέχει. Αυτή η μεταφορική χρήση του «ζυγού» υποδηλώνει την υποταγή του εραστή στα πάθη του, καθώς και την αίσθηση της εξάρτησης και της απώλειας ελέγχου που συνοδεύουν την ερωτική επιθυμία. Ο εραστής φαίνεται να παλεύει με τα συναισθήματά του, βιώνοντας το βάρος αυτής της σχέσης ως ένα μόνιμο φορτίο που τον δεσμεύει τόσο συναισθηματικά όσο και κοινωνικά. Μέσα από αυτή την απεικόνιση, ο έρωτας αποκτά διαστάσεις όχι μόνο πάθους αλλά και ψυχικής ταλαιπωρίας, αναδεικνύοντας τη βαθιά πολυπλοκότητα των ανθρώπινων σχέσεων.¹⁰⁰

Αντίστοιχα, η λέξη «δύσλοφον» ενισχύει την ένταση και την επικινδυνότητα του συναισθήματος, όπως παρατηρείται και σε άλλα αποσπάσματα, όπως το 1023 («οὔποτε τοῖς ἐχθροῖσιν ὑπὸ ζυγὸν αὐχένα θήσω»).¹⁰¹ Παράλληλα, η λέξη «φιλοξενίης» δεν έχει ειρωνική χρήση στην περίπτωση αυτή, όπως υποστηρίζεται από ορισμένους μελετητές, αλλά αξιοποιείται ως ερωτική μεταφορά, αναφερόμενη σε μια πιο αισθητική διάσταση της έννοιας. Αυτή η ερμηνεία παραπέμπει στην αντίστοιχη χρήση του όρου στον Ανακρέοντα (108 Gent. = 389P.), όπου η φιλοξενία δεν

⁹⁸ Στον ναυτικό και στον στρατιωτικό τομέα, ο ζυγός αναφέρεται στη σύνδεση και στην τάξη, ενώ στη μουσική αφορά το εγκάρσιο ξύλο της φόρμιγγας που τεντώνει τις χορδές. Η μεταφορική χρήση του συχνά εκφράζει τη δουλειά ή την ερωτική υποταγή, όπως στη δραματική ποίηση, όπου ο ζυγός περιγράφει την καταναγκαστική φύση των κοινωνικών ή συναισθηματικών δεσμών.

⁹⁹ Στην αλεξανδρινή ποίηση, η χρήση αυτής της εικόνας για τις ερωτικές σχέσεις είναι συνηθισμένη, όπως φαίνεται και στον Θεόκριτο (Ειδ. 12.15 και 30.28) και στον Πλάτωνα (Φαιδρ. 474d), καθώς και στις αναφορές που παρατίθενται στους μελετητές, οι οποίοι συνδέουν τον ζυγό με την υποταγή στον έρωτα. Στα *Ηθικά Νικομάχεια* (1103b), ο Αριστοτέλης χρησιμοποιεί τη λέξη «ζυγόν» για να αναφερθεί στις σχέσεις εξουσίας στην οικογένεια και την κοινωνία, όπου το «ζυγόν» αναδεικνύει την απαραίτητη ισορροπία και τον περιορισμό που συνδέεται με την αρετή και την ηθική.

¹⁰⁰ Vetta (1980) 127.

¹⁰¹ Vetta (1980) 128.

περιορίζεται σε μια κοινωνική ή φιλική πράξη, αλλά συνδέεται άμεσα με μια επιθυμία και γοητεία.

στ. 1361- 1362:

Ναῦς πέτρη προσέκυρσας ἐμῆς φιλότητος ἁμαρτῶν,

ὦ παῖ, καὶ σαπροῦ πείσματος ἀντελάβου.

Μετάφραση: Μόλις έχασες τη δική μου αγάπη, αγόρι μου, σαν πλοίο έπεσες πάνω σε βράχια και από σάπια σχοινιά πιάστηκες

Οι παραπάνω στίχοι αποτελούν χαρακτηριστικό παράδειγμα της χρήσης αλληγορικών εικόνων για να περιγράψει τις ανθρώπινες σχέσεις και τα ηθικά σφάλματα.¹⁰² Η μεταφορά του πλοίου που προσκρούει σε βράχο συμβολίζει την αποτυχία επίτευξης της φιλότητας, ενός ιδανικού που σχετίζεται με την αγάπη, την αφοσίωση ή τη συναισθηματική εγγύτητα.¹⁰³ Το «σάπιο πηδάλιο» υποδηλώνει την έλλειψη σταθερής καθοδήγησης ή την ανεπάρκεια στην κατεύθυνση της ζωής και των επιλογών.

Η ποίηση του Θεόγνιδος χαρακτηρίζεται από έναν έντονο διδακτικό τόνο, εστιάζοντας στην ηθική, τις κοινωνικές σχέσεις και τις προκλήσεις της ανθρώπινης ύπαρξης. Στο συγκεκριμένο χωρίο, η αδυναμία του νέου άνδρα («ὦ παῖ») να φτάσει στο ιδεώδες της φιλότητας ερμηνεύεται ως ηθικό σφάλμα, μια αποτυχία να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις μιας ενάρετης ζωής. Μέσα από τέτοιες εικόνες, ο ποιητής αποτυπώνει την ευθραυστότητα των ανθρώπινων προσπαθειών και προειδοποιεί για τις συνέπειες της ηθικής και συναισθηματικής παρακμής.¹⁰⁴

Επιπλέον, η φράση «ἐμῆς φιλότητος ἁμαρτῶν» μπορεί να ερμηνευτεί μέσα από την πολυδιάστατη σημασία του ρήματος ἁμαρτάνω, το οποίο, ανάλογα με τα συμφραζόμενα, μπορεί να αποδοθεί ως «αποτυγχάνω» ή «χάνω». Στην παρούσα

¹⁰² Η μεταφορική εικόνα του πλοίου που συγκρούεται με βράχο (ναῦς πέτρη προσέκυρσας) είναι μια λογοτεχνική τεχνική «ταυτοποίησης», όπου η μεταφορά ταυτίζεται άμεσα με μια κατάσταση. Η εικόνα αυτή χρησιμοποιείται συχνά στην αρχαία ποίηση για να αποδώσει ερωτικά ή κοινωνικοπολιτικά ζητήματα, όπως στον Αλκαίο (73,5 L-P).

¹⁰³ Η χρήση θαλασσινών συμβόλων, όπως το πλοίο και ο βράχος, εντάσσεται στη γενικότερη τάση της αρχαίας ποίησης να συνδέει τη ζωή με το ταξίδι και τους κινδύνους της θάλασσας. Στην συλλογή του Θεόγνιδος, οι εικόνες αυτές λειτουργούν παιδευτικά, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για σοφία, σωφροσύνη και ηθική σταθερότητα στην πορεία του ανθρώπου προς τα υψηλότερα ιδανικά.

¹⁰⁴ Vetta (1980) 130.

περίπτωση, η ερμηνεία «χάνοντας τη φιλία μου» είναι συνεπής με τη συνήθη ομηρική χρήση του ρήματος με γενική, που δηλώνει την αποτυχία ή την αδυναμία να πετύχει ο ήρωας (π.χ. *Ιλιάδα* Ω, 68, *Οδύσσεια* λ, 511). Παράλληλα, το ρήμα αποκτά μια επιπλέον μεταφορική διάσταση, καθώς η φιλία αναπαρίσταται ως λιμάνι, μία εικόνα που υποστηρίζεται από παραδείγματα όπως στο απόσπασμα του Πινδάρου (Ν. 7.36). Αυτή η συνδυασμένη ερμηνεία αναδεικνύει την ικανότητα του Θεόγνιδος να προσαρμόζει τη σημασία της λέξης στο πλαίσιο της ποιότητάς του, επιτρέποντας τόσο την κυριολεκτική όσο και τη μεταφορική κατανόηση του όρου, ο οποίος συνδέει την απώλεια της φιλίας με την αποτυχία να βρει κάποιος έναν ασφαλή καταφύγιο.¹⁰⁵

Ακόμα μία σημαντική σημασιολογικά λέξη είναι το *πει̐σμα*, όπου παρουσιάζει έντονη μεταφορική διάσταση, όπως φαίνεται Πλατωνικά χωρία (π.χ. *Τίμαιος* 85e) και στην Ανθολογία (π.χ. *Α.Π.* 12.159). Ενώ στην κωμωδία η λέξη μπορεί να αποκτήσει σεξουαλικό υπονοούμενο (π.χ. *πει̐σμα* = πέος), οι μελετητές, όπως ο *West*, αποκλείουν αυτή την ερμηνεία στο συγκεκριμένο χωρίο του Θεόγνιδος. Παρ' όλα αυτά, ο Αριστοφάνης φαίνεται να αξιοποιεί την εικόνα με σατυρικό τρόπο στις *Σφήκες* (στ. 1342-1343), όπου η αναφορά στο φθαρμένο σχοινί λειτουργεί κωμικά, μετατρέποντας τη ναυτική μεταφορά σε αντικείμενο παρωδίας.¹⁰⁶

στ. 1363-1364:

Οὐδ' αὖ μ' ἀπεὼν δηλήσομαι, οὐδέ με πείσει

οὐδεις ἀνθρώπων ὥστε με μὴ σε φιλεῖν.

Μετάφραση: Ποτέ εσένα, ακόμη κι αν απουσιάζω, δεν θα βλάψω· κανείς άνθρωπος δεν θα με πείσει να μη σε αγαπώ.

Το νόημα των στίχων εστιάζει στην απόλυτη και ανυποχώρητη αγάπη, η οποία παραμένει ακλόνητη παρά τις αντιξοότητες. Το λυρικό εγώ δεσμεύεται να μην προκαλέσει ποτέ κακό στο πρόσωπο που απευθύνεται, ενώ τονίζει πως κανένας εξωτερικός παράγοντας ή ανθρώπινη επιρροή δεν θα μπορούσε να διαβρώσει τη δύναμη των συναισθημάτων του. Αυτή η δήλωση αγάπης και προστασίας φανερώνει

¹⁰⁵ Vetta (1980) 132.

¹⁰⁶ Vetta (1980) 133.

έναν δεσμό βασισμένο στην ελεύθερη βούληση, την αφοσίωση και την ειλικρίνεια, αναδεικνύοντας την ανυπέρβλητη αξία της ανθρώπινης σύνδεσης.

Πιο συγκεκριμένα, ο στίχος «οὐδαμὰ...δηλήσομαι» από τον Θέογνι αναφέρεται στην πλήρη άρνηση του ομιλητή να προδώσει τη σχέση του, ακόμα και αν είναι μακριά από τον άλλον. Αυτή η ηθική στάση τονίζεται και σε άλλα σημεία της συλλογής, όπως στο 1279-1282, όπου ο ομιλητής δηλώνει την πίστη του, ακόμα και χωρίς την παρουσία του άλλου, δείχνοντας έτσι την αξία της συνέπειας και της ακεραιότητας σε κάθε σχέση.¹⁰⁷

στ. 1365-1366:

ἽΩ παίδων κάλλιστε καὶ ἡμεροέστατε πάντων,
στῆθ' αὐτοῦ καὶ μου παῦρ' ἐπάκουσον ἔπη.

Μετάφραση: Εσύ το πιο ωραίο και ποθητό από όλα τα αγόρια, στάσου εκεί και άκου λίγα λόγια από μένα.

Ο ποιητής αναγνωρίζει τη μοναδικότητα και τη γοητεία του ατόμου, υπογραμμίζοντας τη σωματική και ψυχική του ομορφιά. Η εντολή να «σταθεί» κανείς κοντά στον αγαπημένο του, ενώ ταυτόχρονα ζητείται η προσοχή του, προσδίδει στη φράση έναν αέρα επιτακτικότητας και σοβαρότητας. Στη συνέχεια, η προσφορά των λόγων, έστω και για λίγο, φανερώνει την ανάγκη για προσοχή και εστίαση, ενισχύοντας την αξία του μηνύματος που πρόκειται να ακολουθήσει. Ουσιαστικά, η φράση αυτή συνδυάζει την έκφραση θαυμασμού με την ανάγκη για σοβαρή ανταλλαγή σκέψεων και συναισθημάτων.

Ειδικότερα, η χρήση του επιθέτου «ἡμεροέστατε» και η σημασία του στο συγκεκριμένο χωρίο αναδεικνύει τη σπανιότητα της εμφάνισής του σε προαλεξανδρινά κείμενα αναφερόμενο σε ανθρώπους ή θεότητες. Ο *Vetta* σημειώνει ότι, πέρα από τον Θεόκριτο (7.118), όπου το επίθετο χαρακτηρίζει έναν όμορφο νεαρό, η χρήση του σε αυτό το πλαίσιο είναι περιορισμένη, γεγονός που προσδίδει έμφαση στον τρόπο που επιλέγεται εδώ. Η φράση «στῆθ' αὐτοῦ» ερμηνεύεται ως ένα στιγμιότυπο που εκφράζει την πρόθεση προσέλκυσης της προσοχής, στοιχείο που συναντάται και σε άλλα σημεία της συλλογής, όπως στον στίχο 1321. Παράλληλα, η αναφορά στη Σαπφώ (138 L.-P.

¹⁰⁷ Vetta (1980) 134.

«στᾷθι ἥκ᾽ ἄντα φίλος || καὶ τὰν ἐπ' ὅσσοισ' ὀμπέτασον χάριν») αναδεικνύει τη σύνδεση του μοτίβου με την ποιητική παράδοση. Η επιρροή από τον στίχο της Σαπφούς υπογραμμίζει την επιρροή της λυρικής ποίησης και αποκαλύπτει ότι το ύφος και το περιεχόμενο του δίστιχου αποτελούν προϊόν προσεκτικής ποιητικής επεξεργασίας.¹⁰⁸

στ. 1367-1368:

Παιδός τοι χάρις ἐστί· γυναικὶ δὲ πιστὸς ἐταῖρος
οὐδεὶς, ἀλλ' αἰεὶ τὸν παρεόντα φιλεῖ.

Μετάφραση: Η ευγνωμοσύνη χαρακτηρίζει τα αγόρια· στη γυναίκα κανείς σύντροφος δεν μπορεί να έχει εμπιστοσύνη, αλλά κάθε φορά αυτή αγαπάει όποιον είναι μπροστά της.

Το χωρίο αυτό αντικατοπτρίζει τη μεταβαλλόμενη φύση των ανθρώπινων σχέσεων και της αφοσίωσης.¹⁰⁹ Η πρώτη πρόταση υπογραμμίζει τη χάρη και την έλξη που αποπνέει η νεότητα, η οποία είναι φυσικά συνδεδεμένη με μια ενδεχόμενη προτίμηση ή γοητεία. Αντίθετα, η δεύτερη πρόταση δείχνει ότι η αφοσίωση σε μια γυναίκα δεν είναι δεδομένη, καθώς η φύση των σχέσεων δείχνει να είναι πιο ευμετάβλητη και ρευστή. Τέλος, αναδεικνύει την τάση των γυναικών να προτιμούν τον σύντροφο που βρίσκεται μπροστά της, ενισχύοντας την αντίληψη ότι η αφοσίωση σε μια σχέση συχνά εξαρτάται από τη στιγμή και την τρέχουσα κατάσταση, παρά από μια σταθερή ή μόνιμη δέσμευση.¹¹⁰

Η φράση «γυναικὶ δέ» αναδεικνύει μια σημαντική διάκριση μεταξύ των ερωτικών σχέσεων με γυναίκες και αυτών με νέους, μια αντίθεση που επανέρχεται συχνά στην ελληνιστική λογοτεχνία, και ιδίως σε κείμενα που εξετάζουν τις δυναμικές της ετεροφυλοφιλίας και του παιδικού έρωτα. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα, η έννοια του Έρωτα συσχετίζεται με την ευχαρίστηση και την ηδονή που αντλείται από τις σχέσεις με γυναίκες, ενώ η σχέση με τους νέους θεωρείται ιδανική και πνευματική, ενσωματώνοντας αξίες φιλίας και αμοιβαίας εμπιστοσύνης.

¹⁰⁸ Vetta (1980) 135.

¹⁰⁹ Vetta (1980) 137.

¹¹⁰ Vetta (1980) 138.

Η έννοια του «πιστού εταίρου» επαναλαμβάνεται ως ιδανικό παράδειγμα μιας σχέσης που χαρακτηρίζεται από σταθερότητα και μακροχρόνια συνέπεια, σε αντίθεση με τις σχέσεις με γυναίκες, οι οποίες συχνά αντιλαμβάνονται την ερωτική ένωση ως φευγαλέα. Η έννοια της «χάριτος», ως αμοιβαίας και διαρκούς συνδεσιμότητας, συνδέεται με τη σταθερότητα και τη συνέπεια που χαρακτηρίζουν τις σχέσεις μεταξύ ανδρών, και ενισχύει την αντίθεση με τις επιφανειακές και εφήμερες σχέσεις που μπορεί να αναπτυχθούν με γυναίκες.¹¹¹

Η χάρις εδώ αναδεικνύει την ιδέα ότι η σταθερότητα και η ειλικρίνεια σε μια σχέση απαιτούν αμοιβαία δέσμευση, σε αντίθεση με την «πολυφιλία» που υπονοεί ανειλικρινείς ή ασταθείς συναισθηματικές σχέσεις. Το κείμενο αναφέρεται στην αρνητική εκτίμηση που υπήρχε για τις γυναίκες, αποδίδοντας τους την κατηγορία της έλλειψης πίστης και της δολιότητας, κάτι που αποτυπώνεται σε γνωστά χωρία από την *Οδύσσεια* (λ, 456 «ἐπεὶ οὐκέτι πιστὰ γυναιξίν») και άλλες λογοτεχνικές πηγές, όπως του Μένανδρου (Γνώμαι Μονοστ. 161 «ἐν γὰρ γυναιξὶ πίστιν οὐκ ἔνεστ' ἰδεῖν»).

Αυτή η αντίληψη ενισχύεται με τη χρήση της εικόνας της γυναίκας ως αιτίας ανασφάλειας και ανωμαλίας στις σχέσεις, ενώ οι θετικές σχέσεις αντιπαράβλλονται με εκείνες που χαρακτηρίζονται από προσωρινότητα και ανεπάρκεια. Ο συγγραφέας, λοιπόν, εστιάζει στην αντιδιαστολή της πίστης και της χάριτος από τη μια πλευρά, και της πολυφιλίας και της αναξιοπιστίας από την άλλη, αποδίδοντας στις γυναικείες σχέσεις την κατηγορία της αβεβαιότητας.

στ. 1369-1372:

Παιδὸς ἔρως καλὸς μὲν ἔχειν, καλὸς δ' ἀποθέσθαι
·πολλὸν δ' εὐρέσθαι ῥήτερον ἢ τελέσαι.
μυρία δ' ἐξ αὐτοῦ κρέματα κακά, μυρία δ' ἐσθλά ·
ἀλλ' ἔν τοι ταύτῃ και τις ἔνεστι χάρις.

Μετάφραση: Τον έρωτα του αγοριού είναι καλό να τον έχεις, μα καλό και να τον αφήσεις· πολύ πιο εύκολο είναι να τον βρεις παρά να τον ολοκληρώσεις. Μυριάδες κακά κρέμονται από αυτόν, μα και καλά μυριάδες· ακόμα όμως και σ' αυτό υπάρχει κάποια χάρη.

¹¹¹ Vetta (1980) 139.

Ο έρωτας, ειδικά στην παιδική ηλικία, αποτελεί ένα σύνθετο και αντιφατικό φαινόμενο, το οποίο ενσωματώνει τόσο τη θετική όσο και την αρνητική του διάσταση. Στον στίχο «Παιδὸς ἔρως καλὸς μὲν ἔχειν, καλὸς δ' ἀποθέσθαι», ο ποιητής αναγνωρίζει την ομορφιά του παιδικού έρωτα, είτε όταν τον βιώνει κανείς είτε όταν τον αποχωρίζεται. Αυτή η διττή φύση του έρωτα υποδεικνύει την ευχαρίστηση αλλά και την ενδεχόμενη απογοήτευση από τη διακοπή του. Στη συνέχεια, ο στίχος «πολλὸν δ' εὐρέσθαι ῥήτερον ἢ τελέσαι» αναδεικνύει την ευκολία της αρχικής έλξης, σε αντίθεση με την πρόκληση που συνεπάγεται η ολοκλήρωση ή η μόνιμη διατήρηση αυτής της σχέσης.

Η αναφορά στο «μυρία δ' ἐξ αὐτοῦ κρέματα κακά, μυρία δ' ἐσθλά» επισημαίνει τα δύο πρόσωπα του έρωτα, τα οποία μπορούν να φέρουν τόσο κακές όσο και καλές συνέπειες, υπογραμμίζοντας την αβεβαιότητα και την αμφισημία που τον χαρακτηρίζουν. Ωστόσο, ο ποιητής καταλήγει στο γλυκύπικρον του έρωτα, δηλαδή ότι ακόμα και μέσα στις αντιφάσεις του, ο έρωτας διαθέτει μια «χάρη», μια ομορφιά που δικαιολογεί την ύπαρξή του, αναδεικνύοντας την αντιφατική φύση αυτού του συναισθήματος, το οποίο παρά τις δυσκολίες του, παραμένει ουσιώδες και ελκυστικό.¹¹²

Ο στίχος «πολλὸν δ' εὐρέσθαι ῥήτερον ἢ τελέσαι» στην παρούσα περίπτωση αναφέρεται στην ευκολία με την οποία κάποιος μπορεί να βρεθεί στην κατάσταση του πάθους ή της επιθυμίας, σε αντίθεση με τη δυσκολία ικανοποίησης ή ολοκλήρωσης αυτής της επιθυμίας. Η φράση επισημαίνει την ευκολία με την οποία η επιθυμία γεννιέται ή εκδηλώνεται, ενώ η πραγματική εκπλήρωση αυτής της επιθυμίας είναι περισσότερο περίπλοκη και δύσκολη. Αυτή η αντίθεση ενισχύεται από τη σύγκριση με το ρήμα «διώκειν», που συχνά χρησιμοποιείται για να εκφράσει τη συνεχιζόμενη αναζήτηση ή επιδίωξη, υπογραμμίζοντας έτσι την διαρκή επιμονή που απαιτείται για να εκπληρωθεί ο πόθος (στ. 1299, 1355).¹¹³

Παράλληλα, η φράση «μυρία δ' ἐξ αὐτοῦ... χάρις» αναδεικνύει την αμφισημία του έρωτα, ο οποίος συνεπάγεται και χαρές και δυσκολίες. Αν και ο έρωτας μπορεί να φέρει ευχάριστα συναισθήματα και χαρές, η φύση του είναι διφορούμενη, καθώς

¹¹² Vetta (1980) 139.

¹¹³ Vetta (1980) 140.

ταυτόχρονα προκαλεί και πολλά δεινά και ταλαιπωρίες. Η αναφορά σε άλλες αρχαίες πηγές, όπως στους στίχους του *Ασκληπιάδη* (Α.Π. 12, 153,3-4 «οὐδ' ὁ μελιχρὸς Ἔρως ἀεὶ γλυκὺς· ἀλλ' ἀνιήσας || πολλάκις ἡδίων γίνετ' ἔρῳσι θεός»), του *Ευριπίδη* *Ιππ.* 384 και του *Μηλέαγρου* (Α.Π. 12,154,3-4 και 140), επιβεβαιώνει την αντίφαση του έρωτα, καθώς, ενώ συχνά θεωρείται πηγή γλυκύτητας, μπορεί επίσης να είναι καταπιεστικός και επώδυνος. Η συγκρουσιακή αυτή διάσταση του έρωτα, η οποία συνδυάζει τόσο την ευχαρίστηση όσο και την οδύνη, αντανακλά την ανθρώπινη φύση και τις αντιφάσεις των συναισθημάτων.¹¹⁴

στ. 1373-1374:

Οὐδαμά πω κατέμεινας ἐμὴν χάριν, ἀλλ' ὑπὸ πᾶσαν
αἰεὶ σπουδαίως ἔρχεται ἀγγελίην.

Μετάφραση: Ποτέ δεν έμεινες πιστός, σταθερός σε μένα, μα πάντοτε φεύγεις με κάθε βιαστικό μήνυμα.

Το χωρίο που εξετάζεται δηλώνει την απογοήτευση και την πικρία του ομιλητή απέναντι σε ένα πρόσωπο, το οποίο φαίνεται να μην ανταποκρίνεται στις προσδοκίες και την αφοσίωση που του προσφέρει. Η χρήση της φράσης «οὐδαμά πω κατέμεινας ἐμὴν χάριν» αναδεικνύει την έλλειψη σταθερότητας και αφοσίωσης του αποδέκτη, γεγονός που δημιουργεί για τον ομιλητή την αίσθηση της εγκατάλειψης και της διαφοράς. Στην συνέχεια, η φράση «ἀλλ' ὑπὸ πᾶσαν αἰεὶ σπουδαίως ἔρχεται ἀγγελίην», υποδηλώνει την εικόνα ενός προσώπου που συνεχώς βιάζεται και φεύγει, αφήνοντας να εννοηθεί ότι η σχέση μεταξύ των δύο ατόμων είναι επιφανειακή και επηρεάζεται από προτεραιότητες που δεν περιλαμβάνουν τον ομιλητή. Αυτό το μοτίβο, το οποίο εκφράζει τη δυσανεξία από τις ανισότητες στις σχέσεις, είναι συχνό στην αρχαία ελληνική λυρική ποίηση και δείχνει τη συναισθηματική ένταση.¹¹⁵

στ. 1375-1376:

Ὀλβιος ὅστις παιδὸς ἐρῶν οὐκ οἶδε θάλασσαν,
οὐδὲ οἱ ἐν πόντῳ νῆξ ἐπιοῦσα μέλει.

¹¹⁴ Vetta (1980) 140.

¹¹⁵ Vetta (1980) 142.

Μετάφραση: Ευτυχισμένος όποιος αγαπά αγόρι και δεν ξέρει τη θάλασσα και μέσα στο πέλαγος δεν τον νοιάζει η νύχτα που πλησιάζει.

Η φράση «ὄλβιος ὅστις» χρησιμοποιείται συχνά σε περιβάλλοντα όπως τα συμπόσια ή άλλες τελετουργικές εκδηλώσεις, όπου οι συμμετέχοντες εκφράζουν σύντομα τις ευχές τους για ευημερία. Παράλληλα, η φράση «οὐκ οἶδε θάλασσαν» παραπέμπει στη γνωστή αρχαία παράδοση, όπου η θάλασσα θεωρείται πηγή κινδύνων και δυσκολιών. Στην *Οδύσσεια*, για παράδειγμα, ο Όμηρος αναφέρεται σε ανθρώπους που δεν γνωρίζουν τη θάλασσα ως ανυποψίαστους για τις προκλήσεις που αυτή συνεπάγεται (*Οδύσσεια* 23, 269). Με αυτήν την έννοια, ο ποιητής φαίνεται να επαινεί τον μακάριο αυτόν, ο οποίος δεν έχει βιώσει τις κακουχίες που σχετίζονται με τη ναυσιπλοΐα.¹¹⁶

Επιπλέον, η αναφορά στην «νύξ ἐπιοῦσα» συνδέεται με τις νυχτερινές δυσκολίες που αντιμετώπιζαν οι ναυτικοί στην αρχαιότητα, όπου η νύχτα συνδεόταν με τους ανέμους και τις επικίνδυνες καταστάσεις της ναυσιπλοΐας. Αυτό το στοιχείο προσθέτει μια επιπλέον διάσταση στην εικόνα του μακαρισμού, αναδεικνύοντας την αποφυγή των κινδύνων που περιλαμβάνει η θάλασσα και τη νύχτα. Παράλληλα, γίνεται αναφορά στην κοινωνικοπολιτική διάσταση αυτού του μακαρισμού, υπογραμμίζοντας την αντίθεση ανάμεσα στην ευημερία της στεριάς και των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με αυτή και την επικινδυνότητα που φέρνει η ναυτιλία. Η κοινωνική τάξη των αριστοκρατών της αρχαιότητας φαίνεται να προτιμούσε τη ζωή στη στεριά, μακριά από τις αστάθμητες συνθήκες της θάλασσας, αποδίδοντας έτσι στη ζωή αυτή μια επιπλέον διάσταση «ευδαιμονίας» που συνδέεται με την ασφαλή ζωή στην ενδοχώρα.¹¹⁷

στ. 1377-1380:

Καλὸς ἐὼν κακότητα φίλων δειλοῖσιν ὁμιλεῖς
ἀνδράσι, καὶ διὰ τοῦτ' αἰσχρὸν ὄνειδος ἔχεις,
ὦ παῖ· ἐγὼ δ' ἀέκων τῆς σῆς φιλότητος ἁμαρτῶν
ὠνήμην, ἔρδων οἷά τ' ἐλεύθερος ὦν.

¹¹⁶ Vetta (1980) 143.

¹¹⁷ Vetta (1980) 144.

Μετάφραση: Αν και είσαι όμορφος, επειδή αγαπάς τις κακές σκέψεις, κάνεις παρέα με τιποτένιους άντρες και γι' αυτό αισχρή ντροπή έχεις, αγόρι μου· μα εγώ, χωρίς να το θέλω, έχασα την αγάπη σου και ωφελήθηκα καθώς ενεργώ ως ελεύθερος.

Το τετράστιχο που εξετάζεται ενσωματώνει μία σύνθετη κοινωνικοπολιτική διάσταση, στην οποία συνυπάρχουν η ηθική αξία και η κοινωνική θέση του ατόμου. Κεντρική έννοια του αποσπάσματος αποτελεί η αντίθεση μεταξύ των χαρακτηριστικών «καλός» και «σωφροσύνη», που συνδέονται με τον ιδανικό τύπο του ανθρώπου στην αρχαία ελληνική σκέψη.

Συγκεκριμένα, οι λέξεις «κακότης» και «δειλοί», που απαντούν συχνά στη συλλογή, εκφράζουν τη σαφή κοινωνική απαξίωση προς άτομα που θεωρούνται κατώτερα είτε ηθικά είτε κοινωνικά. Η χρήση αυτών των όρων υπογραμμίζει τη διάσταση της ταξικής διαφοράς, εστιάζοντας στην αντίθεση ανάμεσα στους ευγενείς και τους λιγότερο προνομιούχους, ενώ παράλληλα αναδεικνύει την έννοια της ηθικής ανεπάρκειας και της υποδεέστερης κοινωνικής θέσης. Ο ποιητής εστιάζει στη διαρκή αντιπαραβολή του δίπολου «κακότης/ἀρετή», όπου η «κακία» λειτουργεί ως δείκτης που αποκαλύπτει την απόκλιση στην κοινωνική στάση και τη συμπεριφορά. Αυτό το αντιθετικό σχήμα, πέρα από την ηθική της διάστασης, αποκτά και κοινωνικό περιεχόμενο, καθώς φωτίζει τη σύνδεση της κοινωνικής αποδοχής ή αποδοκιμασίας με τις ατομικές προθέσεις και επιλογές. Επομένως, αποτυπώνει με ιδιαίτερη έμφαση τη σύνθετη αλληλεπίδραση ανάμεσα στην κοινωνική θέση και την ηθική αξία.¹¹⁸

Επιπλέον, ο ποιητής εστιάζει στην πολυπλοκότητα των συναισθημάτων και στις κοινωνικές παραμέτρους που χαρακτηρίζουν την προσωπική και ερωτική του ζωή, αναδεικνύοντας τη σύγκρουση ανάμεσα σε ατομικές επιθυμίες και τις κοινωνικές επιταγές. Η έκφραση «αἰσχρὸν ὄνειδος ἔχεις» αποτυπώνει τη βαθιά αίσθηση ντροπής και απογοήτευσης που προκύπτει από την αποτυχία του ερώμενου να ανταποκριθεί στις σχέσεις της κοινωνίας ή της ερωτικής του σχέσης.

Παράλληλα, η φράση «τῆς σῆς φιλότητος ἁμαρτών» επισημαίνει την προσωπική παραδοχή της αποτυχίας του ποιητή να βρει ανταπόκριση ο έρωτάς του. Μεταξύ άλλων, το «ἁμαρτών» υπογραμμίζει την ένταση της αποτυχίας και τη ντροπή που αυτή επιφέρει, αποδίδοντας μια ηθική ή συναισθηματική ανεπάρκεια. Ο ποιητής,

¹¹⁸ Vetta (1980) 145.

μέσα από αυτή τη δήλωση, καταδεικνύει την αδυναμία του να ανταποκριθεί στις προσδοκίες που συνοδεύουν τον ρόλο του, είτε ως φίλος είτε ως εραστής.¹¹⁹

Η σύνδεση μεταξύ της κοινωνικής κατάστασης και της ατομικής ερωτικής διάθεσης είναι καθοριστική για την κατανόηση της δομής αυτής της ελεγγείας. Αν και το θέμα της απογοήτευσης σε ερωτικές σχέσεις παραμένει το κυρίαρχο, η κοινωνική διάσταση, που ενσωματώνεται μέσω της έννοιας του «ελεύθερου», δίνει μια ιδιαίτερη διάσταση στο κείμενο, καθώς δεν συμπεριφέρεται πλέον ως σκλάβος του ερωμένου του αλλά λειτουργεί ως ελεύθερος άνθρωπος. Η έννοια του «ελεύθερου» δεν παραπέμπει σε κοινωνική θέση ή πολιτική ανεξαρτησία, αλλά περισσότερο σε μια αίσθηση ελευθερίας στον ερωτικό τομέα. Ωστόσο, αυτή η «ελευθερία» δεν συνδέεται με τη δύναμη ή την αυτονόμηση, αλλά με την έλλειψη αμοιβαιότητας και δέσμευσης.¹²⁰

στ. 1381-1385:

Ἄνθρωποι σ' ἐδόκουν χρυσῆς πάρα δῶρον ἔχοντα

ἐλθεῖν Κυπρογενούς'

(Κυπρογενοῦς) δῶρον ἰοστεφάνου

γίνεται ἀνθρώποισιν ἔχειν χαλεπώτατον ἄχθος

ἂν μὴ Κυπρογενῆς δῶ λύσιν ἐκ χαλεπῶν.

Μετάφραση: Οι άνθρωποι πίστευαν πως εσύ ήρθες έχοντας το δώρο από τη χρυσή Κυπρογεννημένη. Μα το δώρο της βιολετοστεφανωμένης γίνεται για τους ανθρώπους το πιο δύσκολο βάρος να βαστάξουν, αν η ίδια η Κυπρογεννημένη δεν δώσει λύτρωση από τα βάσανα.

Η Αφροδίτη χαρακτηρίζεται συχνά ως «χρυσή», κάτι που υποδηλώνει την εξαιρετική της αξία και την υπερβατική της φύση.¹²¹ Ο «χρυσός» ως σύμβολο σπανιότητας και ανεκτίμητης αξίας αποδίδει στην Αφροδίτη την έννοια της τέλει και θεϊκής ομορφιάς, που ξεχωρίζει από κάθε άλλη μορφή ομορφιάς ή επιθυμίας.¹²²

¹¹⁹ Vetta (1980) 145.

¹²⁰ Vetta (1980) 146.

¹²¹ Vetta (1980) 147.

¹²² Αυτή η δυνητική λύση αποτελεί παράλληλο στοιχείο με τις ιδέες που παρουσιάζονται στη Σαπφώ (Σαπφ. 1,25), όπου η λύση από τη δυστυχία συνδέεται με την αποδέσμευση από τις ανησυχίες και τα βάσανα της καθημερινής ζωής

στ. 1386-1389:

Κυπρογενές Κυθήρεια δολοπλόκε, σοι τι περισσόν

Ζεὺς τόδε τιμήσας δῶρον ἔδωκεν ἔχειν ·

δαμνᾷς δ' ἀνθρώπων πυκινὰς φρένας, οὐδὲ τίς ἐστιν

οὔτως ἴφθιμος καὶ σοφὸς ὥστε φυγεῖν.

Μετάφραση: Κυπρογεννημένη Κυθήρεια δολοπλόκα, γιατί εσένα ο Δίας τίμησε και σου 'δωσε να έχεις τούτο το δώρο; Δαμάζεις των ανθρώπων το συνετό μυαλό, και κανείς δεν είναι τόσο δυνατός και σοφός που να ξεφύγει.

Το κείμενο αναδεικνύει τη βαθιά ανθρώπινη αδυναμία να αντισταθεί στα πάθη, παρουσιάζοντας την Αφροδίτη ως ανώτερη δύναμη που επηρεάζει τόσο τους θνητούς όσο και τους αθανάτους. Το «δῶρον» που της δίνει ο Δίας είναι να κυριαρχεί στις σκέψεις και τις επιθυμίες των ανθρώπων, ανεξαρτήτως της σοφίας ή της δύναμης τους. Ο προσδιορισμός «Κυπρογενής» αναφέρεται στη γέννηση της θεάς στην Κύπρο, ενώ το επίθετο «Κυθήρεια» συνδέεται με το νησί των Κυθήρων, το οποίο θεωρείται ο τόπος όπου μεγάλωσε. Σύμφωνα με τον Ησίοδο (στ. 190-200), η Αφροδίτη γεννήθηκε από τον αφρό της θάλασσας κοντά στα Κύθηρα, γεγονός που της απέδωσε το επίθετο «Κυθήρεια».¹²³ Παράλληλα, το επίθετο «δολοπλόκος» φανερώνει την πολυμήχανη και χειριστική φύση της Αφροδίτης. Αυτή η χαρακτηριστική περιγραφή, η οποία συνδέεται με τη Σαπφική παράδοση (απ. 1,2 V), αλλά και με ομηρικές αναφορές, αναδεικνύει την πολυδιάστατη ερωτική διάσταση της θεάς.¹²⁴

Επιπλέον, η φράση «δῶρον ἔδωκεν ἔχειν» εκφράζει τη θεϊκή απονομή προνομίων ή εξουσιών. Η χρήση της εντάσσεται σε ένα ευρύτερο θεολογικό και ποιητικό πλαίσιο, όπου οι θεοί τιμώνται μέσω δώρων που καθορίζουν τη θεϊκή τους υπόσταση και τον ρόλο τους. Αρχικά, η φράση παρουσιάζεται ως μοτίβο, επαναλαμβανόμενο σε διάφορα κείμενα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας. Ενδεικτικά παραδείγματα περιλαμβάνουν τον *Ύμνο στην Αφροδίτη* 5 (στ. 212) και τη *Θεογονία* του Ησίοδου. Στον *Ύμνο*, η φράση περιγράφει τη σχέση του Δία με την Αφροδίτη, ενώ στη *Θεογονία* (στ. 411-413) αναφέρεται στη μεταβίβαση εξουσίας από τον Δία στην Εκάτη, όπου ο θεός παραχωρεί «λαμπρά δώρα» και τον έλεγχο

¹²³ Ησίοδος, *Θεογονία*.

¹²⁴ Vetta (1980) 148.

συγκεκριμένων τομέων, όπως η ξηρά και η θάλασσα. Παρόμοιες χρήσεις εντοπίζονται και στον Θέογνι (στ. 446), όπου τονίζεται η σημασία των θεϊκών δώρων.¹²⁵

Αξιοσημείωτη είναι η σύνδεση του «δώρον» με την έννοια του «τιμᾶν», υποδηλώνοντας όχι μόνο σεβασμό αλλά και την παραχώρηση θεϊκών εξουσιών.¹²⁶ Η σύνδεση αυτή είναι ιδιαίτερα εμφανής στη φράση «Ζεὺς τιμήσας», η οποία υποδηλώνει την παραχώρηση ενός ιδιαίτερου ρόλου ή προνομίου στην Αφροδίτη. Τέλος, η φράση «πυκινὰς φρένας» ενσωματώνει την έννοια της συγκέντρωσης του νου και της σκέψης.¹²⁷ Η χρήση του όρου σε σχέση με τις «φρένες» αποτυπώνει μια ιδέα πυκνότητας στην αντίληψη και τη σκέψη, υποδεικνύοντας ότι αυτές είναι οργανωμένες και συμπαγείς, ικανές να κατανοήσουν και να επεξεργάζονται όλες τις πληροφορίες με συνέπεια και χωρίς παραλείψεις. Παρόλα αυτά η Αφροδίτη έχει τη δύναμη που εκπορεύεται από τον Δία, ως δώρο του μεγάλου θεού προς την Αφροδίτη, να ταραξεί ακόμα και τους σόφρονες και σοφούς θνητούς.¹²⁸

¹²⁵ Vetta (1980) 149.

¹²⁶ Η παλαιότερη ερμηνεία του *Carrière*, σύμφωνα με την οποία το «δώρον» αναφέρεται σε αφιερωματικά αντικείμενα, όπως καθρέφτες ή κορδέλες που προσφέρθηκαν στην Αφροδίτη, απορρίπτεται από τη σύγχρονη ανάλυση.

¹²⁷ Η ιδέα της πυκνής σκέψης αποδίδεται και στην *Οδύσσεια* (στ. 19.353), όπου η φράση «πυκινὰ φρεσὶ μῆδε' ἔχουσα» παραπέμπει στην ικανότητα του να κατανοεί και να διαχειρίζεται τις καταστάσεις με τη διαύγεια και τη συγκέντρωση.

¹²⁸ Vetta (1980) 151.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ερωτική θεματολογία στην ποίηση του Θεόγνιδος υπερβαίνει την ατομική έκφραση συναισθημάτων και αποκτά βαθιές κοινωνικές, ηθικές και παιδευτικές διαστάσεις, αναδεικνύοντας τον ρόλο του έρωτα στη διαμόρφωση των θεμελιωδών αξιών της μεγαρικής αριστοκρατίας. Μέσα από τη σχέση του ποιητή με τον Κύρνο, ο έρωτας προβάλλεται ως μηχανισμός μετάδοσης των αριστοκρατικών αρχών, όπου η φιλία, η αφοσίωση και η ηθική διαπαιδαγώγηση συντελούν στη διατήρηση της συνοχής και της συνέχειας της κοινωνικής τάξης. Η παιδευτική διάσταση αυτής της σχέσης

εντάσσεται στο πλαίσιο του συμποσίου, όπου οι νέοι μυούνται στις αξίες της τάξης τους, με τον έρωτα να λειτουργεί ως διαδικασία κοινωνικής ένταξης και αναπαραγωγής της αριστοκρατικής ηθικής. Έτσι, οι ελεγείες του Θεόγνιδος δεν είναι απλώς ποιήματα προσωπικής έκφρασης, αλλά αποτελούν μέσα διατήρησης και διάδοσης της πολιτισμικής και κοινωνικής ταυτότητας της μεγαρικής αριστοκρατίας.

Έρωτας και Ανταπόκριση

Ο έρωτας, όταν είναι αμοιβαίος, προσφέρει χαρά, συναισθηματική σταθερότητα και πληρότητα.¹²⁹ Η ερωτική ανταπόκριση εντάσσεται σε ένα ευρύτερο σύστημα αξιών, όπου η εμπιστοσύνη, η αλληλοεκτίμηση και η σταθερότητα στις σχέσεις αποτελούν ιδεώδη που χαρακτηρίζουν την αριστοκρατική ηθική. Στους στίχους 1241-1242 («Χαιρήσεις τῇ πρόσθε παροιχομένη φιλότητι/τῆς δὲ παρερχομένης οὐκέτ' ἔση ταμίης.»), ο ποιητής περιγράφει την ικανοποίηση της μνήμης ενός ανταποκρινόμενου έρωτα, υπογραμμίζοντας τη σταθερότητα των συναισθημάτων που προσφέρει η αμοιβαιότητα. Ακόμη, στους στίχους 1249-1252 («Παῖ, σὺ μὲν αὐτως ἵππος, ἐπεὶ κριθῶν ἐκορέσθης,/αὖθις ἐπὶ σταθμούς ἤλυθες ἡμετέρους/ἡνίοχόν τε ποθῶν ἀγαθὸν λειμῶνά τε καλόν/κρήνην τε ψυχρὴν ἄλσεά τε σκιερά») ο Θεόγνης χρησιμοποιεί εικόνες από τη φύση, όπως το άλογο που επιστρέφει στον στάβλο του, για να περιγράψει τη σταθερότητα της ερωτικής σχέσης, αναδεικνύοντας την αξία της αφοσίωσης και της πίστης. Η αμοιβαιότητα στις ερωτικές σχέσεις λειτουργεί ως δείγμα ευγενούς χαρακτήρα και ως ένδειξη της ικανότητας των ατόμων να ανταποκρίνονται στις ηθικές απαιτήσεις της τάξης τους.

Έρωτας και Μη Ανταπόκριση

Η μη ανταπόκριση στον έρωτα παρουσιάζεται ως παράγοντας βαθιάς ηθικής κρίσης και εσωτερικής αναταραχής.¹³⁰ Δημιουργεί απογοήτευση, ζήλια και πικρία, οδηγώντας σε συναισθηματική σύγχυση. Στους στίχους 1243-1244 («Δὴν δὴ καὶ φίλοι ὤμεν· ἔπειτ' ἄλλοισιν ὁμίλει/ ἦθος ἔχων δόλιον, πίστεος ἀντίτυπον.»), ο ποιητής εκφράζει την απογοήτευσή του για έναν φίλο που πρόδωσε τη σχέση τους, ενώ στους στίχους 1245-1246 («Οὐποθ' ὕδωρ καὶ πῦρ συμμείζεται· οὐδέ ποθ' ἡμεῖς/ πιστοὶ ἐπ'

¹²⁹ Βλ. στίχους 1275-1278, 1279-1282, 1283-1294, 1295-1298, 1327-1328, 1329-1334, 1335-1336, 1341-1344, 1353-1356, 1357-1360, 1363-1364, 1386-1389

¹³⁰ Βλ. στίχους 1263-1266, 1267-1270, 1299-1304, 1311-1316, 1317-1318, 1318a-1318b, 1337-1338, 1339-1340, 1373-1374, 1381-1385

ἀλλήλοις καὶ φίλοι ἐσσόμεθα») χρησιμοποιεῖ το σχῆμα του αδυνάτου για να καταδείξει την αδυναμία διατήρησης μιας αυθεντικής σχέσης χωρίς αμοιβαιότητα. Η ἔλλειψη αγάπης μπορεί να οδηγήσει στην απώλεια της προσωπικής αξιοπρέπειας και να κλονίσει το κύρος του ατόμου, προκαλώντας μακροχρόνιες συνέπειες στην κοινωνική του θέση.

Ἔρωτας και Αριστοκρατία

Ο Θέογνις παρουσιάζει τον έρωτα ως αναπόσπαστο στοιχείο της αριστοκρατικής τάξης, τονίζοντας τη σημασία της διατήρησης των κοινωνικών διαχωρισμών.¹³¹ Η κοινωνική θέση του ατόμου διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στις ερωτικές σχέσεις, καθώς η αριστοκρατική τάξη θεωρεῖ ὅτι η ευτυχία και η ολοκλήρωση προέρχονται από τη διατήρηση συγκεκριμένων αξιών. Στους στίχους 1253-1254 («Ὀλβιος, ὃ παῖδές τε φίλοι καὶ μώνυχες ἵπποι,/ θηρευταὶ τε κύνες καὶ ξένοι ἄλλοδαποί») γίνεται σαφές ὅτι η ευτυχία του αριστοκράτη συνδέεται με την αγάπη προς την οικογένεια και τα παραδοσιακά σύμβολα εξουσίας και κύρους. Η διατήρηση της αριστοκρατικής παράδοσης μέσω του έρωτα αποτυπώνεται και στο συμβολισμό του συμποσίου, όπου η διαπαιδαγώγηση των νέων μέσα από τις ερωτικές σχέσεις αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της κοινωνικής τους ένταξης. Ἐπειτα, στους στίχους 1255-1256 («Ὅστις μὴ παῖδάς τε φιλεῖ καὶ μώνυχας ἵππους/ καὶ κύνας, οὔποτε οἱ θυμὸς ἐν εὐφροσύνῃ») τονίζει ὅτι η κατοχή αὐτῶν των συμβόλων αριστοκρατικής ζωῆς εἶναι αναγκαία για την επίτευξη της ευδαιμονίας. Ωστόσο, η ἔνωση με άτομα διαφορετικῆς κοινωνικῆς τάξης αντιμετωπίζεται ως απειλή, καθώς ἐνδέχεται να οδηγήσει στη διάβρωση της ηθικῆς και στην αποσταθεροποίηση της κοινωνικῆς ιεραρχίας.

Ἔρωτας και Ἠθική Διδασκαλία:

Η ηθική διάσταση του έρωτα αναδεικνύεται ως βασικός ἄξονας της κοινωνικῆς διαπαιδαγώγησης.¹³² Ο Θέογνις χρησιμοποιεῖ τον έρωτα ως εργαλεῖο ηθικῆς διδασκαλίας, προβάλλοντας την ἀνάγκη της αυτογνωσίας και της ἐγκράτειας. Οἱ στίχοι 1235-1236 («ὦ παῖ, ἄκουσον ἐμεῦ δαμάσας φρένας· οὐ τοι ἀπειθῆ/ μῦθον ἐρῶ τῇ σῇ καρδίῃ οὐδ' ἄχαριν») δείχνουν την παιδαγωγικὴ διάσταση του έρωτα, καθώς ο ποιητής

¹³¹ Βλ. στίχους 1257-1258, 1259-1262, 1271-1274, 1345-1350, 1375-1376, 1377-1380

¹³² Βλ. στίχους 1238a-1240, 1278a-1278b, 1278c-1278d, 1305-1310, 1319-1322, 1351-1352, 1361-1362, 1367-1368, 1369-1372

συμβουλεύει τον νεαρό να ελέγχει τις επιθυμίες του. Η ηθική διάσταση ενισχύεται και από τη συνειδητοποίηση των συνεπειών των πράξεων, όπως φαίνεται στον στίχο 1247-1248 («Φρόντισον ἔχθος ἐμὸν καὶ ὑπέρβασιν, ἴσθι δὲ θυμῷ/ ὥς σ' ἐφ' ἁμαρτωλῇ τείσομαι ὥς δύναμαι»), όπου η υπέρβαση των ορίων και η αδικία οδηγούν αναπόφευκτα σε τιμωρία. Ο ποιητής εστιάζει στους κινδύνους που εγκυμονούν στις ερωτικές σχέσεις που στερούνται σύνεσης και σταθερότητας, προειδοποιώντας για τις δυσμενείς επιπτώσεις του ανεύθυνου έρωτα. Η συμμετοχή σε ασταθείς και επιπόλαιες σχέσεις παρουσιάζεται ως ένδειξη έλλειψης αυτογνωσίας και ηθικής σταθερότητας, καθώς μπορεί να οδηγήσει όχι μόνο σε προσωπική παρακμή, αλλά και σε κοινωνική απομόνωση.

Ανακεφαλαιώνοντας, η ποίηση του Θεόγνιδος αποτελεί πολύτιμη πηγή γνώσης για τις ηθικές, κοινωνικές και πολιτικές αντιλήψεις της αρχαιότητας. Η παρούσα μελέτη καταδεικνύει τη διαχρονική σημασία του έρωτα ως δομικού στοιχείου της ανθρώπινης εμπειρίας, ο οποίος δεν περιορίζεται στη συναισθηματική του διάσταση, αλλά επεκτείνεται στην ηθική συγκρότηση του ατόμου και στην πολιτισμική ταυτότητα της αρχαίας Ελλάδας. Μέσα από την ανάλυση των στίχων του δεύτερου βιβλίου, καθίσταται σαφές ότι ο έρωτας δεν λειτουργεί αποκομμένα, αλλά εντάσσεται σε ένα πλαίσιο αξιών που καθορίζουν τις κοινωνικές και ηθικές ισορροπίες της εποχής.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Bekker, A.I. (1827), *Theognidis Elegi*, Typis et Impensis Ge. Reimeri,
- Bernsdorff, A. (2020), *Anacreon I*. Oxford University Press.
- Bernsdorff, A. (2020), *Anacreon II*. Oxford University Press.
- Boehrer, S. and Caciagli, S. (2015), 'L'âge des amours. Genre et réciprocité érotique en Grèce archaïque', *Clio*.
- Dover, K. J. (2004), *Greek Homosexuality: Updated and with a New Postscript*. Harvard University Press.
- Dover, K. J. (2017), *Greek Homosexuality*. Bloomsbury.
- Dover, K.J., (1978), *Greek Homosexuality*. London: Duckworth.

- Dover, K. J. (1990), Η ομοφυλοφιλία στην αρχαία Ελλάδα. Χιωτέλλη.
- Figueira, T. J. (no date), 'Theognidea and Megarian Society'. Center for Hellenic Studies.
- Foucault, M. (1985), The History of Sexuality: The Use of Pleasure.
- Γεωργιάδης, Α. (2022), Ομοφυλοφιλία στην αρχαία Ελλάδα. Αρχαιολογία και Πολιτισμός. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαδήμας.
- Halperin, D. M. (2019), One Hundred Years of Homosexuality and Other Essays. Routledge.
- Harrison, E. (1902), Studies in Theognis, Cambridge University press.
- Konstan, D. (1994-1995), Friendship and the State. Hyperboreus.
- Lear, A. (2004), Noble Eros: The Idealization of Pederasty from the Greek Dark Ages to the Athens of Socrates.
- Lear, A. (2008), Anacreon's "Self": An Alternative Role Model for the Archaic Elite Male?. The American Journal of Philology.
- Lear, A. (2011), The Pederastic Elegies and the Authorship of the Theognidea. The Classical Quarterly.
- Liddell, H.G., Scott, R. (1940), A Greek-English Lexicon, revised and augmented throughout by Sir Henry Stuart Jones with the assistance of Roderick McKenzie. Oxford: Clarendon Press.
- MacLachlan, B. (2014), The Age of Grace: Charis in Early Greek Poetry. Princeton University Press.
- Percy III, W. A. (1996), Pederasty and Pedagogy in Archaic Greece. University of Illinois Press.
- Reinsberg, C. (1999), Γάμος, εταίρες και παιδεραστία στην αρχαία Ελλάδα (Ehe, Hetärentum und Knabenliebe im antiken Griechenland). Παπαδήμας.
- Ροζοκόκη, Α. (2006), ΑΝΑΚΡΕΩΝ. Ακαδημία Αθηνών.
- Sergent, B. (1986), Homosexuality in Greek Myth. Beacon.
- Τσομής, Γ. (2023), Αρχαϊκή Μελική Μονωδική Ποίηση: Σαπφώ και Αλκαίος. Κάλλιπος

Vetta, M. (1980), Teognide, libro secondo. Edizioni dell'Ateneo. (Collana di testi critici, 5).

Welcker, F.G. (1826), Theognidis Reliquiae (Ancient Greek Edition).

West, M.L. (2003), Theognis of Megara: The Elegies. Oxford University Press.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Η Πύλη για την ελληνική γλώσσα [Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο <https://www.greek-language.gr/greekLang/index.html>]

Perseus Digital Library [Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/>]

Thesaurus Linguae Graecae (TLG) [Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο <http://stephanus.tlg.uci.edu/>]

"Theognis." *Encyclopaedia Britannica*, Encyclopaedia Britannica, [Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο <https://www.britannica.com/biography/Theognis>]

The National Museum of Language, *Theognis*. [Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο <https://languagemuseum.org/exhibits/the-power-of-poetry-exhibit/poetry-from-greece/theognis/>]

Η εποχή της αγάπης, φύλο και ερωτική αμοιβαιότητα στην αρχαϊκή Ελλάδα, 2022. *OpenEdition Journals*. [Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο <https://periodica.openedition.org>]

MythologySource, 2023. *Zeus and Ganymede: The Complete Story* [Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο <https://mythologysource.com/zeus-and-ganymede>]